

Prokurator Ofiarom Przepęstw

Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiary przepęstwa

---

redakcja naukowa
Lidia Mazowiecka

LEX

a Wolters Kluwer business

W S E R I I U K A Z A Ł Y S I Ę :

UPRAWNIENIA POKRZYWDZONEGO PRZESTĘPSTWEM

Ewa Bieńkowska, Lidia Mazowiecka

3. wydanie

JAK SKUTECZNIE CHRONIĆ OFIARY PRZEMOCY W RODZINIE

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

OFIARY PRZESTĘPSTW Z NIENAWIŚCI

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

KOMPENSATA PAŃSTWOWA DLA OFIAR PRZESTĘPSTW W POLSCE.

TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

MEDIACJA W PRAKTYCE PROKURATORSKIEJ – DZIŚ I JUTRO

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

WIKTYMIZACJA WTORNA. GENEZA, ISTOTA I ROLA W PRZEKSZTAŁCANIU

POLITYKI TRAKTOWANIA OFIAR PRZESTĘPSTW

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

MEDIACJA KARNA JAKO FORMA SPRAWIEDLIWOŚCI NAPRAWCZEJ

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

MEDIACJA KARNA JAKO INSTYTUCJA WAŻNA

DLA POKRZYWDZONEGO

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

W P R Z Y G O T O W A N I U :

OFIARY HANDLU LUDŹMI

redakcja naukowa Lidia Mazowiecka

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2012/29/UE

Z DNIA 25 PAŹDZIERNIKA 2012 R. USTANAWIAJĄCA

NORMY MINIMALNE W ZAKRESIE PRAW, WSPARCIA I OCHRONY

OFIAR PRZESTĘPSTW ORAZ ZASTĘPUJĄCA DECYZJĘ RAMOWĄ

RADY 2001/220/WSiSW. KOMENTARZ

redakcja naukowa Ewa Bieńkowska, Lidia Mazowiecka

Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa

---

redakcja naukowa
Lidia Mazowiecka

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Publikacja z serii „Prokurator ofiarom przestępstw”.

Stan prawny na 1 maja 2014 r.

Wydawca
Magdalena Przek-Ślesicka

Redaktor prowadzący
Ewa Wysocka

Opracowanie redakcyjne
Justyna Szumieł

Łamanie
JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumieł, Stanisław Drzewiecki

.....
: Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących :
: im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej :
: w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. :
: A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty. :
: :
: SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ :
: Więcej na www.legalnakultura.pl :
: POLSKA IZBA KSIĄŻKI :
: .....

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-3320-7

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wystąpienia	11
Andrzej Seremet	13
Wojciech Węgrzyn	19
Irena Lipowicz	22
Agnieszka Kozłowska-Rajewicz	29
Referaty	35
Ewa Bieńkowska Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiar przestępstw w Unii Europejskiej	37
Wojciech Hermeliński <i>Ratio</i> ochrony danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa	59
Krzysztof Łaszkiwicz Przekroczenie granic dyskrekcji w służbie a ryzyko naruszenia praw ofiary do ochrony wizerunku i danych osobowych	69
Barbara Mąkosa-Stępkowska Przedstawianie ofiar przestępstw w mediach	77
Bogdan Wróblewski Bezimienne ofiary nie krzyczą. O ochronie danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa	87

Propozycja legislacyjna	91
Lidia Mazowiecka	91
Dokumenty	93
Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych	95
Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe	119
Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych	137
Bibliografia	185

Wykaz skrótów

Akty prawne

- decyzja 2002/187/WSiSW – decyzja 2002/187/WSiSW z dnia 28 lutego 2002 r. ustanawiająca Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością (Dz. Urz. WE L 63 z 6.03.2002, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 197, z późn. zm.)
- decyzja 2009/371/WSiSW – decyzja Rady 2009/371/WSiSW z dnia 6 kwietnia 2009 r. ustanawiająca Europejski Urząd Policji (Europol) (Dz. Urz. UE L 121 z 19.05.2009, s. 37)
- decyzja ramowa 2001/220/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz. Urz. WE L 82 z 22.03.2001, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 72)
- decyzja ramowa 2008/977/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 350 z 30.12.2008, s. 60)
- dyrektywa 2011/99/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, s. 2)
- dyrektywa 2012/29/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57)

- dyrektywa 95/46/WE – dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE L 281 z 23.11.1995, s. 31; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 15, s. 355, z późn. zm.)
- EKPCz – europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- Konstytucja – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- KPP – Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1, z późn. zm.)
- opinia EIOD z dnia 17 października 2011 r. – opinia EIDO w sprawie pakietu legislacyjnego dotyczącego praw ofiar przestępstw, w tym wniosku dotyczącego dyrektywy ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (2012/C 35/02), Bruksela, dnia 17 października 2011 r. (Dz. Urz. UE C 35 z 9.02.2012, s. 10)
- pr. aut. – ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo autorskie i prawa pokrewne (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
- pr. pras. – ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)

- projekt dyrektywy ustanawiającej normy minimalne projekt dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych
- projekt dyrektywy ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, COM(2011)275 wersja ostateczna na stronie: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?&COM:2011:0275:FIN:PL:PDF [dostęp: 2.09.2013]
  - Wniosek: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępstwom, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie, wykrywania ich i ścigania albo wykonywania kar kryminalnych oraz swobodnego przepływu tych danych, COM (2012)10 wersja ostateczna–2012/00109(COD), EUR-Lex: 52012PC0010 – PL
- projekt rozporządzenia
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) – wniosek Komisji Europejskiej COM (2012)11 wersja ostateczna na stronie: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?&COM:2012:0011:FIN:PL:PDF [dostęp: 2.09.2013]
- rekomendacja nr R (87)15
- rekomendacja nr R (87)15 Komitetu Ministrów [Rady Europy] o ochronie danych osobowych wykorzystywanych w sektorze Policji z dnia 17 września 1987 r. (tekst polski na stronie http://www.giodo.gov.pl/230/id_art/653/j/pl/ [dostęp: 2.01.2014])
- rekomendacja nr Rec (2006)8
- recommendation Rec (2006)8 of the Committee of Ministers [of the Council of Europe] on the assistance to crime victims of 14 June 2006 (w:) *Victims – Support and Assistance*, Strasbourg 2006, s. 71 i n.; tekst polski (w:) E. Bieńkowska, L. Mazowiecka, *Ofiara przestępstwa w dokumentach międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 119 i n.
- rozporządzenie nr 606/2013
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013 z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz. Urz. UE L 181 z 29.06.2013, s. 4)

TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47)
Traktat z Lizbony	– Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569)
TUE	– Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13)
u.d.i.p.	– ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.)
u.o.d.o.	– ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.)
u.p.k.	– ustawa z dnia 7 lipca 2005 o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415 z późn. zm.)
u.p.p.r.	– ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

Inne

EIOD	– Europejski Inspektor Ochrony Danych
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo

Wystąpienia

Andrzej Seremet*

Serdecznie witam w imieniu swoim oraz naszych patronów i współorganizatorów: Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury – Pana **Leszka Pietraszko** oraz Prezesa Wydawnictwa Wolters Kluwer – Pana **Włodzimierza Albina** i wszystkich zgromadzonych oraz śledzących na żywo w Internecie konferencję pt. „Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiary”.

Witam w szczególności Pana prof. dr. hab. **Andrzeja Rzeplińskiego** – Prezesa Trybunału Konstytucyjnego RP i w tym miejscu pragnę podziękować Panu Prezesowi za umożliwienie Prokuraturze Generalnej zorganizowania naszej konferencji w Trybunale Konstytucyjnym.

Witam wielce szanownych gości:

- Panią prof. **Irenę Lipowicz** – Rzecznika Praw Obywatelskich,
- Panią **Agnieszkę Kozłowską-Rajewicz** – Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania,
- Pana **Wojciecha Węgrzyna** – Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości,
- Pana dr. **Wojciecha Wiewiórowskiego** – Generalnego Inspektora Danych Osobowych.

Witam także ekspertów, wybitnych przedstawicieli nauki, sędziów, w szczególności sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego.

---

* Prokurator Generalny

Witam:

- prokuratorów – koordynatorów ds. ofiar i mediacji,
- adwokatów,
- dziennikarzy,
- przedstawicieli Rzecznika Praw Dziecka oraz Komendanta Głównego Policji,
- a także przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Jest mi niezmiernie miło, że mogę otworzyć konferencję poświęconą ochronie danych osobowych i wizerunku ofiary. Cieszę się tym bardziej, ponieważ dzisiejsza konferencja odbywa się z okazji 10-lecia ustanowienia przez polski parlament Dnia Ofiar Przestępstw¹.

Dużo wcześniej, bo ponad ćwierć wieku temu, z propozycją obchodów Dnia Ofiar Przestępstw w państwach europejskich wystąpiły organizacje pozarządowe skupione w obecnym Victim Support Europe.

Dodam, że w Polsce ten Dzień jest obchodzony od 1999 r. – wówczas została opublikowana, jako trzecia na świecie, Polska Karta Praw Ofiary².

Podkreślam, że dzień ten został ustanowiony nie po to, aby był uroczystie obchodzony, ale po to, aby monitorować sytuację ofiar przestępstw i nieustannie przypominać o ich cierpieniu i krzywdzie.

Szczególne podziękowania składam Panu Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego za możliwość zorganizowania konferencji w tak szacownym i godnym miejscu. Zainteresowania Pana Prezesa prawami człowieka są powszechnie znane, liczę na dalszą współpracę w tej dziedzinie.

Wszyscy zdajemy sobie doskonale sprawę z tego, że w dobie powszechnego rozwoju mediów ochrona ofiar przestępstw, w tym w szczególności ich danych osobowych oraz wizerunku, nabiera szczególnego znaczenia.

Źródła prawa wyznaczają określone standardy ochrony danych osobowych i wizerunku ofiar przestępstw. Według tego standardu, poza wyjątkami przewidzianymi w ustawie, to inne podmioty niż osoba fizyczna są odpowiedzialne za ochronę jej wizerunku i danych osobowych.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) gwarantuje ochronę prywatności. Zgodnie z jej art. 47 każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

---

¹ Ustawa z dnia 12 lutego 2003 r. o ustanowieniu 22 lutego Dniem Ofiar Przestępstw (Dz. U. Nr 59, poz. 517).

² *Polska Karta Praw Ofiary*, Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa, październik 1999 r.

Z kolei art. 51 ust. 1 Konstytucji stanowi, że nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.) w art. 1 ust. 1 stanowi, że każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych, a w art. 23 ust. 1 pkt 1, że przetwarzanie danych jest możliwe tylko za zgodą osoby, której te dane dotyczą.

Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.) w rozdziale 2, odnoszącym się do praw i obowiązków dziennikarzy, w art. 14 ust. 6 stanowi, że nie wolno bez zgody osoby zainteresowanej publikować informacji oraz danych dotyczących prywatnej sfery życia, chyba że wiąże się to bezpośrednio z działalnością publiczną danej osoby.

Szczególna rola, jaka przypada w udziale dziennikarzom wynika z faktu, że ich zadaniem jest służba społeczeństwu i państwu, a ich działania mają być zgodne z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego, w granicach określonych przez ustawę.

Dziennikarz, zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 2 pr. pras., jest zobligowany do ochrony dóbr osobistych oraz interesów działających w dobrej wierze informatorów i innych osób okazujących mu zaufanie. Natomiast przepis art. 15 ust. 2 pkt 2 pr. pras. zobowiązuje dziennikarza do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji, których ujawnienie mogłoby naruszać chronione prawem interesy osób trzecich.

Ponadto zgodnie z art. 13 pr. pras. dziennikarzom nie wolno publikować danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę.

Należy w tym miejscu podkreślić z całą mocą, że to osoba fizyczna ma prawo do decydowania i wyrażenia zgody na wykorzystanie jej wizerunku, że to ona jest dysponentem tego dobra. Potwierdza to także regulacja zawarta w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Przepis art. 81 stanowi, że rozpowszechnienie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej.

Wysiłki na rzecz wypracowania odpowiedniego standardu ochrony życia prywatnego, w tym także prywatności ofiar przestępstw, są przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej.

Przykładem niech będzie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57), która weszła w życie 15 listopada 2012 r.

Jednym z celów tej dyrektywy jest prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z jednoczesnym poszanowaniem prawa do rzetelnego procesu sądowego (pkt 66 preambuły).

Dyrektywa już w preambule stanowi, że ochrona prywatności ofiary może być jednym z istotnych sposobów zapobiegania wtórnej lub ponownej wiktymizacji, zastraszaniu i odwetowi oraz może zostać zrealizowana poprzez szeroki zakres środków, w tym nieujawnianie informacji dotyczących tożsamości i miejsca pobytu ofiary lub ograniczenie dostępu do takich informacji (pkt 54 preambuły).

Co istotne, zgodnie z art. 21 dyrektywy „Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły przyjmować podczas postępowania karnego odpowiednie środki w celu ochrony prywatności, w tym ochrony cech osobowych ofiary uwzględnianych w indywidualnej ocenie przewidzianej w art. 22 oraz wizerunku ofiar i członków ich rodzin. (...)”

W celu ochrony prywatności, integralności osobistej i danych osobowych ofiar państwa członkowskie, z poszanowaniem wolności wypowiedzi i informacji oraz wolności i pluralizmu mediów, zachęcają media do przyjmowania środków samoregulacyjnych”.

Państwa członkowskie zobligowane są do wprowadzenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 16 listopada 2015 r.

Kolejnym przykładem zabiegów czynionych przez Unię Europejską w dziedzinie ochrony życia prywatnego są prace nad projektowaną dyrektywą w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępstwom, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie, wykrywania ich i ścigania albo wykonywania kar kryminalnych oraz swobodnego przepływu tych danych (projekt z dnia 25 stycznia 2012 r.). Dyrektywa ta ma zastąpić decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 350 z 30.12.2008, s. 60).

Dyrektywa ta jest elementem realizacji programu sztokholmskiego w ramach utworzenia kompleksowego systemu ochrony danych UE.

Wniosek zmierza do zapewnienia spójnego, wysokiego poziomu ochrony danych w tym obszarze, przyczyniając się tym samym do pogłębienia wzajemnego zaufania między organami policyjnymi i sądowymi różnych państw członkowskich oraz ułatwiając swobodny przepływ danych a także współpracę między organami policyjnymi i sądowymi.

W preambule projektowanej dyrektywy w pkt 7 określony jest cel regulacji. Jest nim przede wszystkim skuteczna ochrona danych osobowych w całej Unii, która wymaga wzmocnienia praw podmiotów danych oraz obowiązków podmiotów, które przetwarzają dane osobowe.

W projektowanej dyrektywie rozróżnia się dane osobowe należące do określonej kategorii osób. Jedną z tych kategorii są pokrzywdzeni (pkt 23 preambuły).

Ponadto projektowana dyrektywa reguluje także sytuacje, w których dane przekazywane są do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych (pkt 45 preambuły).

Warto także zwrócić uwagę na fakt, że dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw przykłada ogromną wagę do działań edukacyjnych i uświadamiających na temat określonych praw, co może skutkować przede wszystkim zminimalizowaniem negatywnego wpływu przestępstwa oraz ryzyka wtórnej i ponownej wiktyimizacji, zastraszenia czy odwetu.

Unia skłania państwa członkowskie do prowadzenia kampanii informacyjnych i uświadamiających oraz programów badawczych i edukacyjnych, prowadzonych z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego (art. 26 ust. 2 dyrektywy 2012/29/UE).

Prokurator Generalny nie ustaje w swych wysiłkach na rzecz poprawy sytuacji ofiar przestępstw, a czyniąc zadość regulacjom unijnym organizuje sesje, które mają uświadamiać i edukować w zakresie praw ofiar. Pozwolę sobie wspomnieć tylko, że do tej pory zostały wydane następujące publikacje dotyczące tej tematyki:

- 1) *Uprawnienia pokrzywdzonego przestępstwem* (E. Bieńkowska, L. Mazowiecka, Warszawa 2009, 2011 i 2014);
- 2) *Wiktyimizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2012);
- 3) *Mediacja karna jako forma sprawiedliwości naprawczej* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2011);
- 4) *Mediacja w praktyce prokuratorskiej – dziś i jutro* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2012);

- 5) *Kompensata państwowa dla ofiar przestępstw w Polsce. Teraźniejszość i przyszłość* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2012);
- 6) *Ofiary przestępstw z nienawiści* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2013);
- 7) *Mediacja karna jako instytucja ważna dla pokrzywdzonego* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2013);
oraz
- 8) *Jak skutecznie chronić ofiary przemocy w rodzinie? Ofiary wysokiego ryzyka, standardy międzynarodowe, polskie realia* (red. L. Mazowiecka, Warszawa 2013).

Z dzisiejszej sesji również ukaże się publikacja pt. *Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa*.

W tym roku w ramach realizacji działań edukacyjnych i uświadamiających Prokurator Generalny ma zamiar jeszcze zorganizować sesje na temat:

- 1) Ofiar handlu ludźmi w postępowaniu karnym;
- 2) Ochrony interesów dziecka jako świadka i ofiar przestępstw oraz
- 3) Przemocy w rodzinie.

Przypomnę tylko, że to dzięki współpracy z naszym patronem – Wolters Kluwer wydano liczne, wymienione przeze mnie publikacje dotyczące ofiar przestępstw. Dzięki współpracy z Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury są one rozpowszechniane wśród prokuratorów, sędziów, aplikantów i asesorów, środowisk prawniczych.

Cały czas próbujemy znaleźć dobre praktyki i rozwiązania, aby wiedzę uzyskaną podczas naszych sesji przekazać jak największej liczbie osób, które w swojej pracy mają kontakt z ofiarą. Dlatego będziemy kontynuowali powszechny dostęp do sesji poprzez jej transmisję na żywo w Internecie, a następnie udostępnianie na stronach Prokuratury Generalnej, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury i Wolters Kluwer.

Dziękuję Państwu za przybycie na dzisiejszą sesję. Życzę owocnych obrad i czekam na wnioski, które Prokurator Generalny będzie mógł wykorzystać w swojej dalszej pracy.

Wojciech Węgrzyn*

Na pytanie, czy w praktyce dane osobowe i wizerunek ofiary przestępstwa są chronione, można spróbować odpowiedzieć np. na podstawie działania Ośrodków Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszestępstwem.

Ośrodki Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszestępstwem powstały w 2009 r. Docelowym założeniem przy tworzeniu ośrodka w każdym województwie było stworzenie sieci podmiotów (Policja, sądy, organizacje pozarządowe), zajmujących się udzielaniem specjalistycznej pomocy pokrzywdzonym, tworzących system regionalny lub lokalny. Konieczne zatem było stworzenie standardów pracy Ośrodków Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszestępstwem w celu stworzenia jednolitych norm działania Ogólnopolskiej Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszestępstwem oraz stworzenie ułatwień dla organizacji podejmujących się tego zadania.

16 ośrodków w całej Polsce utworzyło wraz z innymi podmiotami **Ogólnokrajową Sieć Pomocy Ofiarom Przeszestępstw**. Ośrodki zlokalizowane zostały przy funkcjonujących już organizacjach pozarządowych świadczących pomoc: osobom pokrzywdzonym przestępstwem, w tym ofiarom przemocy w rodzinie, zajmujących się interwencją kryzysową, z wykorzystaniem ich bazy lokalowej.

Główne działania Ośrodka, to:

- zapewnienie ogólnodostępnego wsparcia w uzyskaniu bezpłatnej i profesjonalnej pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej i innych świadczeń osobom pokrzywdzonym przestępstwem, z zachowaniem dyskrecji w zakresie świadczonej pomocy;

---

* Wojciech Węgrzyn – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości.

- prowadzenie bazy danych podmiotów działających na rzecz przewycięzania skutków przestępstwa oraz udzielanie informacji na temat możliwości uzyskania pomocy specjalistycznej;
- przydzielanie pokrzywdzonemu – szczególnie tzw. pokrzywdzonym wrażliwym, asystenta – opiekuna ofiary.

Zgodnie ze standardami pracy z osobami pokrzywdzonymi przestępstwem, Ośrodki Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszępstwem prowadzą rejestry usług, zawierające co najmniej dane teleadresowe osoby pokrzywdzonej, datę i rodzaj udzielonej pomocy. Ośrodek ma obowiązek informować osoby pokrzywdzone o prowadzeniu rejestru usług oraz o prawie do odmowy udzielenia informacji o danych osobowych. Rejestr usług powinien być przechowywany w sposób zapewniający bezpieczeństwo gromadzonych danych, minimum 3 lata od zakończenia danego roku kalendarzowego z zachowaniem zasady poufności. Po upływie okresu przechowywania rejestru usług ulegają zniszczeniu lub są archiwizowane.

Z praktyki funkcjonowania Ośrodka Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszępstwem wynika, iż biorąc pod uwagę specyficzną sytuację (prawną, emocjonalną, społeczną, zdrowotną i ekonomiczną) osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz zobowiązania społeczne i prawne wobec tych osób, Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przeszępstwem respektują zasadę poufności – tzn. wszystkie świadczenia udzielane osobom pokrzywdzonym w Ośrodku są całkowicie poufne, z uwzględnieniem wyjątków wynikających z obowiązującego prawa. Zasada ta oznacza, że:

- a) wszystkie osoby zaangażowane w działania Ośrodka (pracownicy merytoryczni, administracyjni, gospodarczy, wolontariusze, współpracownicy, nadzór z ramienia organizacji prowadzącej itp.) są zobowiązane do zachowania w tajemnicy informacji o zgłaszanych zdarzeniach i innych danych „wrażliwych” dotyczących osób korzystających z pomocy;
- b) sposób, forma udzielania pomocy muszą uwzględniać potrzebę poufności, w tym: miejsce prowadzenia działalności (miejsca spotkań, poczekalnia, wejścia), sposób dokonywania rejestracji, przechowywania dokumentacji, sposoby komunikowania się z klientem, pomiędzy pracownikami itp.;
- c) osobom trzecim nie są udzielane informacje na temat prowadzonych spraw i osób korzystających z pomocy bez ich uprzedniej zgody; wymaga się poinformowania osoby o potrzebie pozyskiwania informa-

cji od osób trzecich; tylko w przypadku zagrożenia życia i zdrowia można pominąć taką zgodę (rozszerzenie zasady poufności);

- d) osoba pokrzywdzona informowana jest o ograniczeniach zasady poufności, np. obowiązku udzielania informacji na żądanie sądu, prokuratury lub innego uprawnionego organu.

Poza Ośrodkami Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przepęstwem, pomocy ofiarom przestępstw udzielają także inne podmioty, które uzyskują na ten cel dotacje z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w części dotyczącej pomocy pokrzywdzonym. Zgodnie z § 13 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 stycznia 2012 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej¹, pomoc finansowana z tego Funduszu może być udzielona pokrzywdzonym przestępstwem oraz członkom ich rodzin na ich wniosek lub z własnej inicjatywy podmiotu. Pamiętając jednak o konieczności ochrony danych osobowych osób pokrzywdzonych, w ust. 2 tego przepisu mowa jest o tym, że wniosek taki – zawierający dane wnioskodawcy w zakresie niezbędnym do udzielenia pomocy wraz z dokumentami potwierdzającymi okoliczności wskazane we wniosku oraz uzasadnienie, powinien także zawierać oświadczenie pokrzywdzonego o wyrażeniu zgody na przetwarzanie jego danych osobowych w zakresie **niezbędnym do rozpatrzenia wniosku i udzielenia pomocy**. W szczególnie uzasadnionych wypadkach dopuszczalne jest także udzielenie pomocy osobie, która z ważnych powodów nie chce podać swoich danych.

Na konieczność ochrony danych osobowych zwraca się także szczególnie uwagę na etapie oceny sprawozdań z wykorzystania środków z Funduszu. Wszelkie dokumenty zawierające dane osobowe osób pokrzywdzonych, które uzyskały pomoc (niezbędne do kontroli i potwierdzenia zasadności wydatków poniesionych z Funduszu) ulegają zniszczeniu niezwłocznie po ich weryfikacji.

Pomoc udzielana osobom pokrzywdzonym przestępstwem realizowana jest przede wszystkim przez organizacje pozarządowe. Podmioty te są szczególnie uwrażliwione na konieczność ochrony danych osobowych, zwłaszcza jeżeli chodzi o tak specyficzną grupę, jaką są osoby pokrzywdzone przestępstwem.

¹ Uchylone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (Dz. U. Nr 189).

Irena Lipowicz*

Obchody Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przeszypstwem to cenna inicjatywa, majaca na celu zwr6cenie szczeg6lnej uwagi na potrzeby i prawa tych os6b. Uczestniczy w niej wiele instytucji państwowych i organizacji pozarządowych, organizowane sę konferencje, publikowane nowe dane. Niestety, wynika z nich, że mimo upływu czasu niewiele się zmienia. Szczeg6lnie w zakresie rozwięzań prawnych.

Uważam, że zmian i to pilnych wymagają przepisy dotyczace zagwarantowania szerszej ochrony dzieci i os6b z niepełnosprawnością pokrzywdzonych przemocą; kwestia ochrony wizerunku os6b pokrzywdzonych przestępstwem; urealnienie kompensaty państwowej dla ofiar przestępstw, bowiem jest ona w praktyce nieosięgalna.

Nowa procedura przesłuchania dziecka

Rozwięzanie regulujace procedurę przesłuchania dziecka wprowadzone zostalo do kodeksu postępowania karnego z dniem 1 lipca 2003 r. W obecnym brzmieniu, które weszło w życie z dniem 27 stycznia 2014 r., przepis art. 185a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) stanowi, iż „w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego pokrzyw-

---

* Irena Lipowicz – Rzecznik Praw Obywatelskich.

dzonemu, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego". Ponadto wskazać wypada, iż w znowelizowanym przepisie postanowiono, iż w przesłuchaniu oprócz biegłego psychologa, prokuratora, obrońcy, pełnomocnika pokrzywdzonego, osoby wymienionej w art. 51 § 2 ma prawo wziąć udział również osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, o którym mowa w § 1 tegoż przepisu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego. Należy ponadto podkreślić, iż w § 4 art. 185a k.p.k. rozszerzono zakres stosowania szczególnego trybu przesłuchania na małoletniego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat. Przesłuchuje się go w warunkach określonych w § 1–3, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny. Celem przedmiotowej regulacji jest zwiększenie zakresu ochrony małoletniego przed wtórną wiktyimizacją. Wydaje się, iż powyższe regulacje zapobiegą wielokrotnym, uciążliwym przesłuchaniom małoletnich. Cel ten ma zostać spełniony również dzięki wprowadzeniu obligatoryjnego posiadania przez oskarżonego obrońcy oraz sporządzanie zapisu obrazu i dźwięku przesłuchania małoletniego. Powyższe zmiany są implementacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępującej decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 2011 z 17.12.2011, s. 1) w zakresie zapewnienia większej ochrony małoletnim pokrzywdzonym.

Bardzo ważne jest także skuteczne zagwarantowanie uprawnień dzieci do swobodnego wyrażania poglądów we własnych sprawach. W tej kwestii, jako Rzecznik Praw Obywatelskich, kierowałam liczne wystąpienia między innymi do Ministra Sprawiedliwości postulując, aby wszystkie przestępstwa popełnione wobec osób małoletnich były ścigane z urzędu. Dotyczy to kategorii spraw, w których wszczęcie postępowania zależy od złożenia wniosku o ściganie, a pokrzywdzonymi są dzieci – nieuprawnione przecież do złożenia wniosku. W ich imieniu wnioski takie może złożyć rodzic, ale może się zdarzyć, że to rodzic jest ewentualnym sprawcą czynu, co sprawia, że uprawnienia dzieci w tym zakresie są fikcją.

Ochrona wizerunku

Prawo do ochrony danych osobowych i wizerunku jest prawem konstytucyjnie gwarantowanym każdej jednostce (por. art. 51 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Jednak ochrona tej sfery prywatności nabiera szczególnego znaczenia w przypadku osób pokrzywdzonych przestępstwem, bowiem naruszenie tego prawa prowadzi nierzadko do ich tzw. wtórnej wiktyimizacji.

Ochrona wizerunku i danych osobowych pokrzywdzonego realizuje się na dwóch płaszczyznach. Pierwsza dotyczy rozpowszechniania wizerunku pokrzywdzonego przestępstwem w mediach. Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.), nie wolno publikować w prasie danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę. By zobrazować, jak ważną funkcję ochronną powinien pełnić ten przepis w porządku prawnym, posłużę się przykładem sprawy badanej w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. Otóż w 2011 r. zwróciła się do nas pokrzywdzona, która w dzieciństwie doznała niebywałej traumy. Dokonano zabójstwa jej matki, a także usiłowano pozbawić życia zarówno ją, jak i innego członka jej rodziny. Wraz z rodziną opuściła ona rodzinną miejscowość, by przejść długoletnią terapię, albowiem nie mogła uporać się ze stresem pourazowym. Kilkanaście lat po tych wydarzeniach w mediach opublikowano artykuł na temat tej zbrodni, w którym opisano drastyczne szczegóły, nawet te, które dotąd nie były znane samym pokrzywdzonym. Bez zgody pokrzywdzonych ujawniono także ich dane osobowe, co pozwalało na identyfikację przez otoczenie. Co więcej, traumatyczne wspomnienia odżyły, a pokrzywdzone panie zostały narażone na wtórna wiktyimizację, jak określamy sytuację ponownej krzywdy.

Przykład ten ukazuje przedstawicielom mediów, jak potężną i niebezpieczną siłą dysponują. Nierespektowanie przepisów prawa i zasad etycznych może spowodować nieodwracalne, negatywne skutki u ludzi pokrzywdzonych, którzy w efekcie są poddani swoistej stygmatyzacji do końca życia. Takie działanie może ich nawet doprowadzić do targnięcia się na własne życie. A przecież kodeks etyki mediów nakazuje dziennikarzom kierowanie się w swojej pracy m.in. zasadą szacunku i tolerancji, poszanowania ludzkiej godności, dóbr osobistych, a w szczególności prywatności i dobrego imienia. W żadnym wypadku interes redakcji nie może być nadrzędny w stosunku do dobra osób pokrzywdzonych. Ba, wątpliwości natury prawnej i etycznej budzi emitowanie przez media, nawet za wiedzą

i zgodą odpowiednich organów, czynności procesowych z udziałem osób pokrzywdzonych, skutki bywają dramatyczne.

Pokrzywdzony przestępstwem ma co prawda możliwość złożenia powództwa cywilnego o ochronę dóbr osobistych, ale droga ta pociąga za sobą nierzadko znaczne koszty sądowe, a ponadto wyrok sądu cywilnego nie jest w stanie zniwelować szkód, jakich doznał wskutek publikacji w mediach jego danych osobowych i wizerunku. Niestety trzeba zauważyć, że w takim wypadku wolność wypowiedzi i przekazywania informacji pozostaje w kolizji z dobrem pokrzywdzonego.

Dруга płaszczyzna ochrony wizerunku i danych osobowych pokrzywdzonego realizowana jest przez organy prowadzące postępowanie karne, tj. prokuraturę i sąd. Instytucja świadka anonimowego (art. 184 k.p.k.) pozwala w postępowaniu karnym na ochronę świadka, mającego zarazem status pokrzywdzonego, przed zagrożeniami, które mogą powstać na tle wykonywania ustawowego obowiązku współdziałania z organami procesowymi. Niezwykle cennym uregulowaniem jest też art. 191 § 3 k.p.k., który uprawnia pokrzywdzonego – w sytuacji, gdy w związku z jego czynnościami obawia się użycia przemocy lub groźby bezprawnej wobec świadka lub bliskiej mu osoby – do złożenia wniosku o zastrzeżenie danych dotyczących miejsca jego zamieszkania do wyłącznej wiadomości sądu lub prokuratora. Przepis ten może mieć ogromne znaczenie dla pokrzywdzonego. Stwierdzam jednak z przykrością, że nie zawsze pokrzywdzeni są pouczani o przysługujących im uprawnieniach w tym zakresie, o czym świadczą skargi kierowane do Biura RPO. Proszę więc pamiętać o tym uprawnieniu, jeśli ktoś w Państwa otoczeniu padnie ofiarą np. napadu lub włamania.

Ważną rolę w przeciwdziałaniu wtórnej wiktymizacji odgrywa możliwość przeprowadzenia czynności okazania w sposób wyłączający możliwość rozpoznania pokrzywdzonego. Należy zatem wyposażać wszystkie jednostki Policji w pomieszczenia przystosowane do przeprowadzania tych czynności (np. w tzw. lustra weneckie). Również sędziowie, podając wyrok do publicznej wiadomości – jeżeli uznają to za celowe ze względu na społeczne oddziaływanie skazania – nie mogą zapominać o tym, że sposób publikacji wyroku może jednocześnie wyrządzić dolegliwości pokrzywdzonemu przestępstwem.

Każde dobro osobiste skupia w sobie dwa elementy – chronioną wartość (np. dobre imię, cześć, wizerunek) oraz prawo żądania od innych jej poszanowania. W państwie prawa oba te elementy powinny być bezwzględnie zagwarantowane i respektowane.

Ofiary przemocy domowej

Uchwalona w dniu 29 lipca 2005 r. ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.), znowelizowana następnie ustawą z dnia 10 czerwca 2010 r. (o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 125, poz. 842), zawiera szerokie gwarancje praw dla ofiar tej kategorii przestępstw, między innymi poprzez możliwość nakazania sprawcy opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną, a także zakazu kontaktowania się lub zbliżania się do tych osób na wskazaną odległość. Ustawa ta stworzyła prawne podstawy do przyjęcia przez Radę Ministrów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który określa działania w zakresie podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, oraz upowszechniania informacji o możliwościach i formach pomocy dla pokrzywdzonych. Ustawa wprowadziła również wymóg tworzenia w gminach zespołów interdyscyplinarnych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Warto zwrócić uwagę na bardzo cenną działalność organizacji pozarządowych na rzecz ofiar przemocy w rodzinie. Przykładem jednej z inicjatyw było zainaugurowanie, w dniu 23 lutego 2011 r., Krajowego Partnerstwa na rzecz Ochrony Dzieci Przed Przemocą. Do działania w ramach tego Partnerstwa zaproszone zostały organizacje pozarządowe z całej Polski, a patronat objął, między innymi, Rzecznik Praw Obywatelskich. W kwietniu i maju 2012 r. organizacje pozarządowe zrzeszone w tym Partnerstwie zorganizowały kampanię społeczną przeciwko przemocy werbalnej: „Słowa ranią na całe życie”. Dostrzeżony został tym samym problem stosowania przemocy psychicznej przez rodziców wobec dzieci w tych rodzinach, w których sposobem wychowania jest krzyk, ubliżanie i poniżanie dziecka. Obecne przepisy, dotyczące postępowania ze sprawcami przestępstw seksualnych wobec dzieci, przewidują zwiększenie skuteczności decyzji podejmowanych przez organy wymiaru sprawiedliwości, zmierzających do poddania sprawców terapii tonizującej przestępcze zachowania seksualne. Należy przy tym zaznaczyć, że sprawcy przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności stwarzają wysokie ryzyko powrotu do przestępstwa. Zwiększone zostały w związku z tym uprawnienia Policji dotyczące możliwości zarządzenia kontroli operacyjnej w sytuacji podejrzenia popełniania przestępstw nagabywania dzieci dla celów seksualnych – m.in. za

pośrednictwem Internetu. Powinno to pozwolić na skuteczniejsze wykrywanie i ściganie sprawców przestępstw pedofilskich w Internecie, co dotychczas było utrudnione.

Kompensata państwowa

Kwestią, na którą warto zwrócić szczególną uwagę, jest kompensata państwowa dla ofiar przestępstw. Jako Rzecznik Praw Obywatelskich przypominam, że musimy dostrzegać wyjątkową sytuację osób, które z jednej strony zmagają się z traumatycznymi skutkami przestępstw, na przykład w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, a z drugiej – nie mogą liczyć na naprawienie szkody od sprawcy przestępstwa, bo nie ma on żadnego majątku. Ta niezwykle dramatyczna sytuacja powinna determinować skuteczną ochronę ze strony państwa w postaci kompensat, tak by ofiary te nie doznawały uciążliwości, a częstokroć i upokorzeń większych, niż już doznały stając się ofiarami przestępstwa, a tak się niestety zdarza.

W Polsce aż do 2005 roku nie istniał system państwowej pomocy przysługującej ofiarom przestępstw i osobom im najbliższym. Tymczasem większość państw Europy Zachodniej stosowne procedury w tym zakresie wprowadziła już w latach 70. Wprowadzenie instytucji kompensaty było, w moim przekonaniu, obowiązkiem naszego państwa wynikającym nie tylko z prawa unijnego – mam tu na myśli postanowienia opracowanej w 2001 r. „Zielonej Księgi”, poświęconej kompensacji państwowej oraz wydanej na jej podstawie w dniu 29 kwietnia 2004 r. dyrektywy Rady 2004/80/WE odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw (Dz. Urz. UE L 261 z 6.08.2004, s. 15; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 7, s. 65) – ale również obowiązkiem wynikającym z roli, jakie państwo winno spełniać względem swoich obywateli. Niestety, ustawa jest wadliwa.

Z przykrością należy odnotować, że w początkowym okresie system kompensat przysługujących ofiarom przestępstw miał marginalny charakter, o czym świadczą statystyki wypłat. Sytuację miało w założeniu poprawić wprowadzenie zmian w 2009 r., które spowodowały, że w obowiązującym systemie brak jest już elementu różnicującego ofiary przestępstw na ofiary przestępstw umyślnych i nieumyślnych, czy ofiary przestępstw umyślnych z użyciem przemocy lub bez jej użycia. Jednakże ustawa jest w dalszym ciągu ustawą martwą, o czym świadczy niska suma kwot, ja-

kie zostały wypłacone pokrzywdzonym tytułem kompensaty. Co więcej, prowadzi bardzo często do wtórnej wiktyimizacji pokrzywdzonych, bo nie dość, że nie uzyskują oni kompensaty, to dodatkowo obciążani są kosztami postępowania w sprawie o przyznanie tej kompensaty. W moim przekonaniu musi pilnie powstać całkowicie nowa ustawa kompensacyjna, a autorzy dotychczasowych, wadliwych ustaw powinni ponieść konsekwencje za tworzenie złej jakości prawa.

Wskazałam powyżej kilka spraw, które wymagają szybkich zmian w prawie. Niektóre z nich mają już swoją długą historię i nie najlepiej świadczą o naszym państwie i systemie prawnym. Walczyłam o te zmiany i będę to czynić dalej. Z nadzieją, że za rok, choćby podczas obchodów następnego Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przesłaniem, nie będziemy musieli wracać do tych samych tematów. Natomiast będziemy mogli sporządzić bilans osiągnięć i pracować nad mapą drogową dalszych działań.

Agnieszka Kozłowska-Rajewicz*

Problemy, o których mówimy dotyczą kilku poziomów rozpatrywania. W związku z tym, również rozwiązania powinny dotyczyć tych kilku poziomów. Z jednej strony mamy bowiem poziom legislacyjny – ustawy: obecny kodeksy karny (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), sformułowane przepisy i co z nich wynika i kodeks postępowania karnego (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.), w którym nie mamy wystarczająco szczegółowego opisu procedur postępowania dla instytucji, które są zaangażowane w proces reakcji na przestępstwo zgwałcenia. Z drugiej strony mamy poziom bardzo wewnętrznych przekonań, kultury po prostu, rozumianej jako tradycja, zbiór oczekiwań wobec kobiet i mężczyzn, pewnych stereotypów, które przekładają się na to, jak są interpretowane fakty związane ze zgwałceniem i jak te interpretacje z kolei przekładają się na poziom ochrony ofiary i jej samopoczucia.

Zacznę może od tego najwyższego i jednocześnie najłatwiejszego do oceny poziomu, czyli poziomu legislacyjnego. W tej chwili, jak wiemy, obowiązuje tryb wnioskowy ścigania przestępstwa zgwałcenia i niestety powoduje on, że w bardzo dużym stopniu ciężar odpowiedzialności za to, co się stanie spada na ofiarę. To ofiara musi decydować o tym, co się wydarzy dalej w procesie i w związku z tym jest bardzo silnie podatna na wszelkie naciski – zarówno swojej własnej rodziny, która wstydzi się tego co się stało, jak również rodziny gwałciela, która nie chce, oczywiście, żeby doszło do procesu. Dlatego też jest tak, że dwa tysiące spraw o zgwałcenie, z którymi co roku mamy do czynienia, to tylko czubek góry lodowej. Badania poka-

---

* Agnieszka Kozłowska-Rajewicz – Pełnomocnik do Spraw Równego Traktowania.

zują bowiem, że tylko co dziesiąta zgwałcona kobieta komukolwiek mówi o gwałcie, który ją spotkał, tylko niektóre z tych ofiar, które zdecydowały się w ogóle o tym powiedzieć, zgłaszają sprawę na Policję, a z tych osób, które poszły na Policję tylko niektóre przypadki mają ciąg dalszy w postaci procesu i ostatecznego wydania wyroku w sprawie. Dzieje się tak, ponieważ tryb wnioskowy powoduje, że w wielu przypadkach, mimo zgłoszenia tego przestępstwa, w ogóle nie dochodzi do schwytania sprawcy. Przypuszczam, że w większości wypadków ofiarom bardzo zależy na tym, żeby sprawa była możliwie nienagłaśniana i żeby niewiele osób wiedziało o tym, co się wydarzyło, żeby ta kwestia pozostała możliwie prywatna. Nie zmienia to jednak faktu, że to pragnienie zachowania prywatności nie oznacza niechęci do złapania sprawcy. Natomiast tryb wnioskowy powoduje, że cały system ochrony ofiary poprzez prawo polega na odstąpieniu od ścigania sprawcy – to jest pierwszy błąd tego systemu. Dlatego też cieszę się bardzo, że od wielu tygodni w sejmie składane są projekty poselskie, które zmieniają tryb ścigania za gwałt z trybu wnioskowego na tryb ścigania z urzędu. Mamy trzy projekty. Różnią się one szczegółami, więc dyskusją pewnie trochę potrwa, natomiast jest szansa, że za kilkanaście tygodni będziemy mieli w Polsce nowe prawo, jeżeli chodzi o art. 197, 198, 199 k.k. i jest szansa na to, aby przestępstwa z tych trzech artykułów były ścigane z urzędu.

Kolejny obszar, który też wymaga zdefiniowania i zrealizowania na poziomie legislacyjnym to obszar samej procedury przesłuchań, sposobu przesłuchań ofiar, który obecnie nie chroni przed wielokrotnym przesłuchaniem. Jest to tylko i wyłącznie zależne od empatii, doświadczenia, profesjonalizmu, a czasami także intuicji osób, które prowadzą sprawę, ponieważ nie ma żadnych przepisów w kodeksie postępowania karnego, które by w sposób systemowy obliżowały do tego, aby w bardzo konkretny sposób chronić ofiarę przed wielokrotnym przesłuchaniem. Z wyjątkiem dzieci do lat 15 – trzeba zaznaczyć. Te starsze nie podlegają już ochronie. W projektach poselskich, które są w tej chwili w komisji i w podkomisji w sejmie, są też zaproponowane rozwiązania, żeby rozwiązania analogiczne do zawartych w art. 185a k.p.k., który instruuje w jaki sposób przesłuchiwać dzieci, pojawiły się zarówno w stosunku do dzieci starszych niż lat 15, ale też osób dorosłych, które są ofiarami gwałtu. Mam na myśli jednokrotne przesłuchanie, nagranie tego przesłuchania i potem – jeżeli będzie taka potrzeba – odtwarzanie, nawet wielokrotne, jakiegoś fragmentu tego przesłuchania, także podczas sprawy sądowej, po to, aby upewnić się co dokładnie zostało powiedziane. W propozycjach tych znajduje się

również przepis, który mówi o tym, że jeżeli jest konieczność ponownego przesłuchania ofiary podczas sprawy, to można to zrobić on-line, po to, by nie dochodziło do bezpośredniego kontaktu ofiary z przestępcą. Jest także przepis, który uniemożliwia odejście od tej procedury z powodu braków technicznych – np. tego, że w sądzie nie ma kamery albo w Policji dyktafonu. Ponieważ dzisiaj bardzo często jest tak, że chociaż ten przepis dotyczący dzieci do lat 15 jest stosowany, może nie dojść do nagrania w trakcie pierwszego przesłuchania, gdyż występują ku temu powody obiektywne, jak na przykład brak odpowiedniego sprzętu. Taki sprzęt kosztuje 150 zł, nie zmienia to jednak faktu, że jest możliwe odstępianie od tej bezpiecznej procedury z tak błahego powodu. Tak więc zmiana przepisów na poziomie legislacyjnym – na poziomie ustawowym – w tym zakresie jest sprawą absolutnie podstawową. Bardzo się cieszę, że to już się dzieje i że właściwie i ze strony posłów i ze strony gości, którzy przychodzą na komisje, ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości i innych resortów, które w tym procesie uczestniczą, jest pewna zgoda co do tego, że kierunek zmian zaproponowanych w projektach ustaw jest słuszny i że należy w szczególności go przedyskutować, biorąc pod uwagę dobro ofiar przestępstwa zgwałcenia.

Do wielu błędów i skrzywdzenia ofiar dochodzi bardzo często podczas pierwszych przesłuchań na Policji, ponieważ policjanci nie są prawidłowo przygotowani do przeprowadzenia takiego przesłuchania. To są zwykle dzielnicowi, ludzie, którzy krótko pracują w Policji (z powodu np. dużej rotacji), zatem ciężko jest wyszkolić jeden pion, przygotować grupę ludzi, która będzie się tym zajmowała. W związku z tym potrzebna jest swego rodzaju szczegółowa instrukcja, która pokaże standard rozmowy z ofiarą, który mógłby być zastosowany. Utworzenie takich procedur, moim zdaniem, powinno być jak najbardziej sformalizowane, aby nie był to tylko poradnik, który powstanie dzięki grupie aktywistów, ale aby było to prawo. Na przykład w prawie medycznym do niektórych ustaw medycznych są również rozporządzenia, jako załączniki, i te rozporządzenia mają w tytule słowo „standard” (np. standard opieki okołoporodowej¹). W tym „standardzie” jest np. napisane, że kobieta ciężarna powinna mieć trzy razy w ciągu ciąży badanie USG: pierwsze USG w tym terminie, drugie USG w tym terminie, trzecie USG w tym terminie. Jako standard jest

---

¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 września 2012 r. w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem (Dz. U. Nr 1100).

wpisane, że lekarz powinien rozmawiać z pacjentką w określony sposób. W jaki? – proszę bardzo, jest w tym standardzie zapisane, jak taki wywiad z pacjentką powinien wyglądać. Łącznie z tym, że zaczyna się od „Dzień dobry Pani”. Jest tam po prostu zawarta przykładowa rozmowa – typowy dialog między lekarzem a pacjentką. Czy jest to potrzebne? Może się wydawać, że takie rozwiązanie jest obraźliwe dla lekarzy, ale jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, jak wielu lekarzy nie rozmawia ze swoimi pacjentami, tylko po wymianie kilku krótkich słów po prostu wypisuje receptę – może się okazać, że jest to wskazane. Myślę więc, że nie ma co zastanawiać się, czy obrazimy kogoś przygotowując instrukcję, która pomoże w sposób profesjonalny zajmować się ofiarami.

Ostatni poziom, dotyczący stereotypów, jest najtrudniejszy do pokonania. Niestety, jeżeli funkcjonuje przeświadczenie, że do gwałtu dochodzi dlatego, że kobieta sprowokowała taką sytuację, to bardzo trudno jest to zmienić przepisem. Wiem, że były przeprowadzane badania wśród sędziów i prokuratorów dotyczące ich poglądów na temat spraw przestępstw seksualnych. W badaniach tych okazało się, że jeżeli do gwałtu dochodziło np. na prywatce, albo jeżeli osoba zgwałcona była kobietą bardzo atrakcyjną i atrakcyjnie ubraną, to skłonność do wymierzania wysokich kar była mniejsza. Osobom badanym wydawało się, że jeżeli kobieta jest ubrana w sposób, który uwypukla cechy jej seksualnej atrakcyjności, to jest to w jakiś sposób usprawiedliwieniem przestępcy. Taki pogląd jest niestety wyrażony i w ulotkach policyjnych, i w opisach tego tematu w podręcznikach szkolnych. W zasadzie gdzie nie spojrzeć, bardzo często w instrukcjach, opisach, popularyzatorskich tekstach o przestępstwie zgwałcenia mamy informację – taki przekaz dla potencjalnych ofiar – żeby nie prowokować, nie chodzić tam, gdzie jest niebezpiecznie, nie ubierać się w sposób wyzywający. To jest główny przekaz. Nie jest nim zaś to, że zgwałcenie jest przestępstwem, że niechciany stosunek seksualny jest przestępstwem – nawet jeżeli nastąpił on po alkoholu, nawet jeżeli to było na prywatce, nawet jeżeli kobieta zaprosiła mężczyznę do mieszkania. Takiego przekazu próżno szukać w takich ulotkach, na Policji, w podręcznikach, czy w zasadzie gdziekolwiek. To jest właśnie ten poziom, który dotyczy mentalności, bardzo krótko zaznaczony tutaj przeze mnie, który jest najtrudniejszy do zmiany. Szczerze mówiąc, nie wiem jak – oprócz takich spotkań jak dzisiejsze, pokazywania filmów, pokazywania całej sytuacji z perspektywy ofiary – można doprowadzić do szybkiej zmiany tej sytuacji. Bo to bardzo głęboko tkwi w naszych głowach. I, moim zdaniem, bez wieloletniej, zma-

sowanej i przede wszystkich synergicznej, idącej ze wszystkich stron akcji, zawierającej jednolity komunikat, jednolity przekaz, będziemy mieli bardzo dużą trudność z poradzeniem sobie z tym poziomem. Ale im więcej będzie precyzyjnego prawa, precyzyjnej instrukcji – tym będzie to łatwiejsze.

* * *

Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 849) weszła w życie 27 stycznia 2014 r. Ustawa ta wprowadziła m.in. ściganie z urzędu przestępstw seksualnych określonych w art. 197, 198, 199 k.k. Ponadto wprowadziła szereg środków ochrony ofiar przed wtórną wiktymizacją, m.in. poprzez wprowadzenie specjalnego trybu przesłuchań. Przesłuchanie pokrzywdzonych przestępstwem seksualnym utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą. Ustanowiono również delegację Ministrowi Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia o sposobie przygotowania przesłuchania oraz warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania takich przesłuchań, w tym ich wyposażenie techniczne, mając na względzie konieczność zapewnienia swobody wypowiedzi i poczucia bezpieczeństwa osób przesłuchiwanym (ostateczny termin wprowadzenia w życie nowych standardów dotyczących rejestracji przesłuchań i przygotowania pomieszczeń to odpowiednio styczeń i sierpień 2015 r.)².

---

² Od redakcji: zmiany te wprowadzono już po zakończeniu się konferencji; podajemy je ze względu na ich istotność dla problemów poruszanych w niniejszym wystąpieniu.

Referaty

Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiar przestępstw w Unii Europejskiej

1. Wprowadzenie

Akty międzynarodowe statuujące uniwersalne prawa człowieka od początku wymieniają jako jedno z nich prawo do ochrony życia prywatnego i rodzinnego. W szczególności jest o nim mowa w art. 12 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka¹, art. 17 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartym do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167, zał.), art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) oraz w – będącym odpowiednikiem art. 8 EKPCz – art. 7 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1, z późn. zm.). Ten ostatni stanowi, iż „Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się”. W art. 8 KPP zostało ponadto wyodrębnione zupełnie nowe prawo, a mianowicie prawo do ochrony danych osobowych. W myśl tego przepisu „1. Każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą. 2. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Każdy ma prawo dostępu do zebranych danych, i prawo do spowodowania ich sprostowania. 3. Przestrzeganie tych zasad podlega kontroli niezależnego organu”.

---

¹ Zob. tekst polski m. in. na stronie: http://bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/prawa_czlowieka/onz/pdpc.pdf [dostęp: 2.01.2014].

Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569) stworzył podstawy prawne do zainicjowania prac nad wzmocnieniem gwarancji ochrony danych osobowych mieszkańców Unii. Dzięki niemu (art. 1 pkt 8) KPP zyskała taką samą moc prawną jak Traktaty (art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13). Na jego podstawie (art. 1 pkt 8) Unia przystąpiła również do EKPCz (art. 6 ust. 2 TUE). Wskazano, że zagwarantowane w EKPCz prawa podstawowe, jak również prawa „wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych Państwom Członkowskim, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa” (art. 6 ust. 3 TUE). Zaznaczono ponadto, że wówczas, gdy KPP zawiera takie same prawa jak określone w EKPCz, ich znaczenie i zakres są w obu przypadkach jednakowe, co nie stoi na przeszkodzie, by prawo Unii przewidywało szerszą ochronę (art. 52 ust. 3 KPP). Jak podkreślono w Wyjaśnieniach dotyczących Karty Praw Podstawowych (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 17 – zob. s. 33), celem tego zapisu jest „zapewnienie koniecznej spójności między Kartą a (...) [EKPCz – E.B.] poprzez ustanowienie zasady, że w zakresie, w jakim prawa zawarte w (...) Karcie odpowiadają także prawom zagwarantowanym w (...) [EKPCz – E.B.], znaczenie i zakres tych praw, w tym dopuszczalnych ograniczeń, są takie same jak te, które przewiduje (...) [EKPCz – E.B.]. Oznacza to w szczególności, że ustawodawca przy określaniu ograniczeń tych praw musi przestrzegać takich norm, jakie są określone na mocy szczegółowych ustaleń dotyczących ograniczeń, zawartych w (...) [EKPCz – E.B.], które są w związku z tym stosowane w odniesieniu do praw objętych tym ustępem. Nie ma to negatywnego wpływu na autonomię prawa Unii i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Odniesienie do (...) [EKPCz – E.B.] obejmuje zarówno konwencję, jak i jej protokoły. Znaczenie i zakres praw gwarantowanych są określone nie tylko w tych instrumentach, ale także w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zdanie ostatnie ustępu ma na celu umożliwienie zagwarantowania przez Unię bardziej rozległej ochrony. W żadnym przypadku poziom ochrony zapewniony w Karcie nie może być niższy niż poziom zagwarantowany w (...) [EKPCz – E.B.]”.

Traktatem z Lizbony (art. 2 pkt 27) został ponadto zmieniony art. 16 TFUE. W myśl tego przepisu „Każda osoba ma prawo do ochrony danych osobowych jej dotyczących. Parlament Europejski i Rada, stanowiąc

zgodnie ze zwykłą procedurą prawodawczą, określają zasady dotyczące ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii oraz przez Państwa Członkowskie w wykonywaniu działań wchodzących w zakres zastosowania prawa Unii, a także zasady dotyczące swobodnego przepływu takich danych. Przestrzeganie tych zasad podlega kontroli niezależnych organów”. Regulację tę uzupełnia unormowanie art. 39 TUE, stosownie do którego „Zgodnie z art. 16 (...) [TFUE – E.B.] i na zasadzie odstępstwa od jego ustępu 2, Rada przyjmuje decyzję określającą zasady dotyczące ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez Państwa Członkowskie w wykonywaniu działań wchodzących w zakres zastosowania niniejszego rozdziału [tj. rozdz. 2 „Postanowienia szczegółowe dotyczące wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa” – E.B.] oraz zasady dotyczące swobodnego przepływu takich danych. Przestrzeganie tych zasad podlega kontroli niezależnych organów”.

Nowe unijne akty prawne dotyczące ochrony danych osobowych nie zostały jeszcze przyjęte. Obowiązują zatem nadal unormowania dotychczasowe, ale trwają prace nad projektami ich zmian, co pozwala zorientować się w kierunkach i zakresie zamierzonej reformy. Podstawę działań stanowi pakiet legislacyjny przedstawiony przez Komisję Europejską w dniu 25 stycznia 2012 r. Przewiduje on, że najważniejszy dokument unijny poświęcony tej problematyce, jakim jest dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE L 281 z 23.11.1995, s. 31; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 15, s. 355, z późn. zm.), zostanie uchylony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)² (art. 88), zaś uzupełniająca dyrektywę 95/46/WE decyzja ramowa Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 350 z 30.12.2008, s. 60) – dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępstwom, prowadzenia dochodzeń w ich

² Zob. wniosek Komisji Europejskiej COM (2012)11 wersja ostateczna na stronie: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?&COM:2012:0011:FIN:PL:PDF [dostęp: 2.09.2013].

sprawie, wykrywania ich i ścigania albo wykonywania kar kryminalnych oraz swobodnego przepływu tych danych³ (art. 58).

Jednocześnie Traktat z Lizbony (art. 2 pkt 63 i n.) pozwolił na zainicjowanie prac nad poszerzeniem uprawnień ofiar przestępstw. Jego mocą art. 82 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47) uzyskał następujące brzmienie: „W zakresie niezbędnym dla ułatwienia wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, jak również współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym, Parlament Europejski i Rada, stanowiąc w drodze dyrektyw ze zwykłą procedurą prawodawczą, mogą ustanawiać normy minimalne. Normy takie uwzględniają różnice między tradycjami i systemami prawnymi Państw Członkowskich. Dotyczą one: (...) c) praw ofiar przestępstw. Przyjęcie minimalnych norm (...) nie stanowi przeszkody dla Państw Członkowskich w utrzymaniu lub ustanowieniu wyższego poziomu ochrony”.

Na tej podstawie Komisja Europejska przedstawiła w dniu 18 maja 2011 r. pakiet legislacyjny obejmujący m.in. jej Komunikat na temat wzmocnienia praw ofiar przestępstw w Unii Europejskiej, COM(2011)274⁴ oraz projekt dyrektywy ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, COM(2011)275⁵. Dyrektywa ta została przyjęta w dniu 25 października 2012 r. jako dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57). Weszła ona w życie z dniem 15 listopada 2012 r. (art. 31), a ma zostać wdrożona do systemów prawnych państw członkowskich do dnia 16 listopada 2015 r. (art. 27 ust. 1). Obecnie dyrektywa 2012/29/UE jest najważniejszym aktem prawa Unii Europejskiej wyznaczającym podstawowe standardy kształtowania sytuacji ofiar przestępstw w jej obrębie.

---

³ Zob. Wniosek: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępstwom, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie, wykrywania ich i ścigania albo wykonywania kar kryminalnych oraz swobodnego przepływu tych danych, COM (2012)10 wersja ostateczna–2012/00109(COD), EUR-Lex: 52012PC0010 – PL.

⁴ Wersja ostateczna na stronie: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?&COM:2011:0274:FIN:PL:PDF> [dostęp: 2.09.2013].

⁵ Wersja ostateczna na stronie: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?&COM:2011:0275:FIN:PL:PDF> [dostęp: 2.09.2013].

Termin „ofiara przestępstwa”, który występuje w dokumentach międzynarodowych i którym posługują się w tym opracowaniu, oznacza – zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a dyrektywy 2012/29/UE – „osobę fizyczną, która doznała szkody, w tym krzywdy fizycznej, psychicznej, moralnej lub emocjonalnej, lub straty majątkowej, bezpośrednio powodowanej przestępstwem” (i), czyli ofiarę bezpośrednią, jak też „członków rodziny osoby, której śmierć była bezpośrednim skutkiem przestępstwa, jeżeli doznali oni szkody w wyniku śmierci tej osoby” (ii), a więc osoby będące ofiarami pośrednimi. Pojęcie „członkowie rodziny” obejmuje natomiast „małżonka, osobę pozostającą z ofiarą, w sposób trwały i ciągły, w bliskim pożyciu we wspólnym gospodarstwie domowym, krewnych w linii prostej, rodzeństwo oraz osoby pozostające na utrzymaniu ofiary” (art. 2 ust. 1 lit. b). Dyrektywa 2012/29/UE dozwala jednocześnie na to, aby państwa członkowskie ograniczyły liczbę członków rodziny, jak i określiły, którym spośród nich przysługuje pierwszeństwo w odniesieniu do korzystania z przyznanych na jej mocy praw (art. 2 ust. 2).

Dyrektywa 2012/29/UE ma zatem na uwadze ofiary przestępstw będące osobami fizycznymi. Przyznanie im określonych w niej uprawnień – jak wielokrotnie podkreślono (art. 12 ust. 1, art. 18, 22 ust. 4 oraz pkt 9 zdanie czwarte, pkt 17 zdanie trzecie, pkt 52, 53 zdanie pierwsze, pkt 54 zdanie pierwsze, pkt 55 zdanie pierwsze, pkt 57, 58 zdanie pierwsze preambuły) – ma na celu w pierwszym rzędzie zminimalizowanie ryzyka pojawienia się dalszych, niepełnących już bezpośrednio z przestępstwa, jego negatywnych konsekwencji. Mowa o takich niekorzystnych zjawiskach, jak wtórna i ponowna wiktyimizacja oraz zastraszanie i odwet. Wiktyimizacja wtórna oznacza przyczynianie ofiarom dodatkowych stresów w wyniku lekceważenia ich cierpień i potrzeb przez oficjalne agendy, w tym wymiaru sprawiedliwości, z którymi stykają się one po ujawnieniu przestępstwa, natomiast wiktyimizacja ponowna (powtórna) to doznanie przez tę samą osobę kolejnego przestępstwa⁶.

Nasuwają się zatem dwa zasadnicze pytania, a mianowicie – z jednej strony – czy gwarantowana obowiązującymi przepisami prawa Unii Euro-

⁶ Zob. definicje tych pojęć w – odpowiednio – pkt 1.3. i 1.2. rekomendacji Rec nr (2006)8 Komitetu Ministrów [Rady Europy] w sprawie pomocy dla ofiar przestępstw z dnia 14 czerwca 2006 r. – recommendation Rec No (2006)8 of the Committee of Ministers [of the Council of Europe] on the assistance to crime victims of 14 June 2006 (w:) *Victims – Support and Assistance*, Strasbourg 2006, s. 71 i n.; tekst polski (w:) E. Bieńkowska, L. Mazowiecka, *Ofiara przestępstwa w dokumentach międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 119 i n.

pejskiej ochrona danych osobowych ofiar przestępstw jest dostateczna, by zapewnić realizację założonego celu dyrektywy 2012/29/UE, a z drugiej – czy przewiduje się jej wzmocnienie, jeśli zaś tak, to w jaki sposób i na ile.

2. Ochrona danych osobowych i wizerunku ofiar przestępstw w świetle obowiązujących aktów prawa unijnego

Ofiar przestępstw dotyczą wszystkie zasady ogólne wyznaczające zakres ochrony oraz wymogi związane z przetwarzaniem i swobodnym przepływem danych osobowych osób fizycznych. Ani dyrektywa 95/46/WE ani decyzja ramowa 2008/977/WSiSW nie wyodrębniają jednak tej grupy osób jako specjalnej kategorii podmiotów danych osobowych.

Zobaczmy natomiast, czy w ogóle i jak kwestia ochrony danych osobowych została unormowana w dokumentach poświęconych wyłącznie problematyce praw ofiar przestępstw.

Pierwszy akt unijny z tej dziedziny, jakim była decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz. Urz. WE L 82 z 22.03.2001, s. 1; Polskie wydanie specjalne, Dz. Urz. UE rozdz. 19, t. 4, s. 72), przewidywał w art. 8 „Prawo do ochrony”, iż „1. Każde Państwo Członkowskie zapewnia odpowiedni poziom ochrony ofiarom oraz, gdzie właściwe, ich rodzinom lub osobom mającym pozycję zbliżoną do rodziny, w szczególności w odniesieniu do ich bezpieczeństwa i ochrony ich prywatności, w sytuacjach, gdzie właściwe władze uznają, że istnieje poważne ryzyko odwetu lub niezbity dowód poważnego zamiaru naruszenia ich prywatności. 2. W tym celu (...) każde Państwo Członkowskie gwarantuje możliwość przyjęcia, gdy to konieczne, jako części postępowania sądowego, właściwych środków ochrony prywatności i obrazu fotograficznego ofiar oraz ich rodzin lub osób mających pozycję zbliżoną do rodziny (...)”.

Z kolei – zastępujący przytoczone ustępy art. 8 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW – art. 21 „Prawo do ochrony prywatności” dyrektywy 2012/29/UE głosi, że: „1. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły przyjmować podczas postępowania karnego odpowiednie środki w celu ochrony prywatności, w tym ochrony cech osobowych ofiary uwzględnianych w indywidualnej ocenie (...) oraz wizerunku ofiar i członków ich rodzin. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły podejmować wszelkie zgodne z prawem środki w celu zapo-

bieżenia publicznemu rozpowszechnianiu wszelkich informacji, które mogłyby prowadzić do zidentyfikowania dziecka będącego ofiarą. 2. W celu ochrony prywatności, integralności osobistej i danych osobowych ofiar państwa członkowskie, z poszanowaniem wolności wypowiedzi i informacji oraz wolności i pluralizmu mediów, zachęcają media do podejmowania środków samoregulacyjnych". Wyjaśnijmy, że cechami osobowymi ofiary uwzględnianymi przy dokonywaniu indywidualnej oceny służącej określeniu jej szczególnych potrzeb w zakresie ochrony są następujące: wiek, płeć, tożsamość i ekspresja płciowa, pochodzenie etniczne, rasa, religia, orientacja seksualna, stan zdrowia, niepełnosprawność, prawa do pobytu, problemy z komunikacją, związek ze sprawcą lub zależność od niego, jak również doświadczenie przestępstwa w przeszłości (pkt 56 zdanie pierwsze preambuły dyrektywy 2012/29/UE).

Przepis art. 21 dyrektywy 2012/29/UE został ujęty wyraźnie szerzej w porównaniu z art. 8 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW. Odbiega również od swojego odpowiednika w projekcie dyrektywy ustanawiającej normy minimalne, którym był art. 23 „Prawo do ochrony prywatności” przewidujący, że „1. Państwa członkowskie zapewniają, by organy sądowe mogły przyjmować w toku postępowania sądowego odpowiednie środki na rzecz ochrony prywatności i fotografii ofiar i członków ich rodzin. 2. Państwa członkowskie zachęcają media do przyjmowania środków samoregulacji w celu ochrony prywatności, integralności osobistej i danych osobowych ofiar”.

To ostatnie unormowanie wzbudziło pewne wątpliwości Europejskiego Inspektora Ochrony Danych. Zaslugują one na uwagę, ponieważ jego sugestie nie pozostały bez wpływu na kształt regulacji przyjętej ostatecznie w dyrektywie 2012/29/UE. W szczególności opinia EIDO w sprawie pakietu legislacyjnego dotyczącego praw ofiar przestępstw, w tym wniosku dotyczącego dyrektywy ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (2012/C 35/02), Bruksela, dnia 17 października 2011 r. (Dz. Urz. UE C 35 z 9.02.2012, s. 10) zawiera stwierdzenie, że „przepis art. 23 ust. 1 nie uwzględnia pełni praw do ochrony prywatności ofiar przestępstw. (...) ma znacznie bardziej ograniczony zakres, gdyż przewidziano w nim jedynie uprawnienia organów sądowych do przyjmowania środków ochrony «w toku postępowania sądowego». Ochrona prywatności powinna jednak być zagwarantowana nie tylko «w toku postępowania sądowego», ale również podczas dochodzenia i na etapie przedprocesowym. Ogólniej prywat-

ność należy w miarę potrzeby zapewnić od chwili pierwszego kontaktu z właściwym organem, jak również po zakończeniu postępowania sądowego” (pkt 2.1.1.11). Zaznaczono w niej zarazem (pkt 2.1.1.12), że w innych aktach międzynarodowych znalazło się podejście „ambitniejsze”, czego przykładem jest zwłaszcza powoływana rekomendacja Rec nr (2006)8 w sprawie pomocy dla ofiar przestępstw z dnia 14 czerwca 2006 r. W odniesieniu do ochrony prywatności stanowi ona bowiem co następuje: „Państwa powinny podjąć stosowne kroki dla uniknięcia, na ile to możliwe, wkraczania w sferę życia prywatnego i rodzinnego ofiar, jak również chronić dane osobowe ofiar, w szczególności podczas śledztwa i oskarżania o przestępstwa” (pkt 10.8)⁷. Podobnie EIOD ocenił niektóre postanowienia:

- projektu Konwencji Narodów Zjednoczonych o sprawiedliwości oraz wsparciu dla ofiar przestępstw i nadużyć władzy z dnia 8 lutego 2010 r.⁸, a to: art. 5 ust. 2 lit. g, mówiącego o podejmowaniu przez państwa środków służących minimalizowaniu trudności ofiar i ochronie ich prywatności w razie takiej konieczności; art. 6, w myśl którego powinny one podejmować stosowne środki, zgodnie ze swoimi wewnętrznymi systemami prawnymi, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa, ochronę integralności fizycznej, psychicznej i społecznej, godności oraz prywatności ofiar, świadków i biegłych, jak również – w razie potrzeby – członków ich rodzin i innych bliskich im osób w sytuacjach potencjalnego zagrożenia zemstą lub zastraszaniem (ust. 1); art. 8 ust. 6 lit. h, stanowiącego o zapewnieniu poufności i prywatności przy udzielaniu ofiarom pomocy;
- wytycznych Komitetu Ministrów [Rady Europy] w sprawie ochrony ofiar aktów terrorystycznych z dnia 2 marca 2005 r.⁹, których pkt VIII głosi, iż „1. Państwa powinny podjąć stosowne kroki służące uniknięciu na tyle, na ile to możliwe, niedoceniań poszanowania życia prywatnego i rodzinnego ofiar aktów terrorystycznych, w szczególności w trakcie śledztwa lub udzielania pomocy po akcie terrorystycznym, jak również w trakcie postępowania wszczętego przez ofiary. 2. Pań-

---

⁷ Szerzej zob. E. Bieńkowska, *Europejskie standardy ochrony prywatności ofiar przestępstw*, Prok. i Pr. 2013, nr 9, s. 15 i n.

⁸ *Draft. UN Convention on Justice and Support for Victims of Crime and Abuse of Power*, 8 February 2010, na stronie: www.worldsocietyofvictimology.org/publications/Draft%20Convention.pdf [dostęp: 2.01.2014].

⁹ Guidelines of the Committee of Ministers [of the Council of Europe] on the protection of victims of terrorist acts (w:) *Victims – Support...*, s. 115 i n.; polski tekst (w:) E. Bieńkowska, L. Mazowiecka, *Ofiara przestępstwa w dokumentach...*, s. 521 i n.

stwa powinny, jeśli jest to stosowne, w całkowitej zgodzie z zasadą wolności słowa, zachęcić media i dziennikarzy do przyjęcia środków samo kontrolnych w celu zapewnienia ochrony życia prywatnego i rodzinnego ofiar aktów terrorystycznych w trakcie wykonywania czynności informacyjnych. 3. Państwa muszą zapewnić, aby ofiary aktów terrorystycznych miały stosowne środki, jeśli wnoszą uzasadnioną skargę, że ich prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego zostało naruszone”; oraz

- wytycznych Narodów Zjednoczonych z dnia 22 lipca 2005 r. dotyczących wymiaru sprawiedliwości w sprawach, w których ofiarami lub świadkami przestępstwa są dzieci¹⁰, których pkt 8 lit. a głosi: „Każde dziecko jest unikalną i cenną jednostką ludzką i jako takiej, jej godność, potrzeby, interesy i prywatność powinny być szanowane i chronione”; pkt 26: „Dzieciom, które są ofiarami lub świadkami przestępstw powinno się zapewnić ochronę ich prywatności, jako kwestię mającą pierwszorzędne znaczenie”; pkt 27: „Informacje dotyczące uczestnictwa dziecka w postępowaniu karnym powinny być chronione. Można to osiągnąć poprzez utrzymanie poufności i zawężenie dostępu do informacji, które mogłyby prowadzić do identyfikacji dziecka, które w postępowaniu karnym występuje jako pokrzywdzony lub świadek” i pkt 28: „Należy podjąć działania dla ochrony dzieci przed zbędnym kontaktem z opinią publiczną poprzez, na przykład, wyłączenie publiczności i mediów z udziału w rozprawie sądowej podczas składania przez dziecko zeznań, gdy zezwała na to prawo krajowe”.

Wydaje się, że warto przywołać w tym miejscu jeszcze jeden dokument, o którym EIOD nie wspomniał. Mam na myśli wytyczne Komitetu Ministrów [Rady Europy] z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom¹¹. Ich rozbudowany pkt IV.A.2. „Ochrona życia prywatnego i rodzinnego” stanowi, że: „6. Prywatność i dane osobowe dzieci, które są lub były zaangażowane w postępowanie sądowe lub

---

¹⁰ Guidelines on justice in matters involving child victims and witnesses of crime, ECOSOC Resolution 2005/20, na stronie: www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf [dostęp: 2.01.2014]; tekst polski na stronie: [wytyczne_ONZ_dziecko_ofiara_przestepstwa\[1\].pdf](http://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf) [dostęp: 2.01.2014].

¹¹ Guidelines of the Committee of Ministers [of the Council of Europe] on child friendly justice, na stronie http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Guidelines%20on%20child-friendly%20justice%20and%20their%20explanatory%20memorandum%20_4_.pdf [dostęp: 2.01.2014]; tekst polski wraz z uzasadnieniem zob. *Wytyczne Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom*, Monografia nr 5, Council of Europe/European Union, Strasbourg-Luxembourg 2012.

pozasądowe bądź inne interwencje, powinny podlegać ochronie zgodnie z prawem krajowym. Oznacza to na ogół, że nie można udostępniać ani publikować, zwłaszcza w mediach, informacji lub danych osobowych, które mogłyby ujawnić lub pośrednio umożliwić ustalenie tożsamości dziecka, w tym zdjęć, szczegółowych opisów dziecka lub rodziny dziecka, nazwisk, adresów, nagrań audio i wideo itp. 7. Państwa członkowskie powinny zapobiegać naruszeniu przez media praw do prywatności (...) za pomocą środków ustawodawczych lub poprzez monitorowanie stosowanych przez media środków samoregulacji. 8. Państwa członkowskie powinny ustanowić ograniczony dostęp do wszystkich nagrań lub dokumentów zawierających dane osobowe i dane szczególnie chronione dotyczące dziecka, zwłaszcza w postępowaniach, w których są one zaangażowane. Jeżeli konieczne jest przekazanie danych osobowych i danych szczególnie chronionych, państwa członkowskie powinny uregulować takie przekazanie zgodnie z odpowiednim prawem o ochronie danych, mając jednocześnie na uwadze dobro dziecka. 9. W stosownych przypadkach w każdej sytuacji, w której dzieci są przesłuchiwane lub składają zeznania w ramach postępowania sądowego lub pozasądowego, albo też innych interwencji, czynności te powinny w miarę możliwości odbywać się przy drzwiach zamkniętych. Co do zasady obecne powinny być tylko osoby bezpośrednio zaangażowane, o ile nie utrudniają dzieciom składania zeznań. 10. Osoby zatrudnione przez wymiar sprawiedliwości pracujące z dziećmi i dla dzieci powinny przestrzegać surowych zasad poufności, z wyjątkiem sytuacji, w których istnieje ryzyko zaszkodzenia dziecku”.

Kolejne uwagi zamieszczone w opinii EIOD z dnia 17 października 2011 r. (pkt 2.1.1.14 i 2.1.1.15) dotyczyły braku w art. 23 ust. 1 „wskazania co do charakteru konkretnych środków, które mogą zostać przyjęte przez organy sądowe, aby ochronić prawo ofiary do prywatności (...). W szczególności (...) mógłby zawierać wykaz minimalnych środków (...)” służących temu celowi oraz zapisów „gwarantujących poufność informacji będących w posiadaniu organów publicznych”. W tym ostatnim przypadku – zdaniem EIOD – za wzór powinno posłużyć rozwiązanie przewidziane w pkt 11 rekomendacji nr Rec (2006)8, w myśl którego „państwa powinny nakazać wszystkim agencjom kontaktującym się z ofiarami przyjęcie jednoznacznych norm, zgodnie z którymi mogą one ujawnić osobie trzeciej informacje otrzymane od ofiary lub jej dotyczące jedynie pod warunkiem, że ofiara wyraźnie zgodziła się na ich ujawnienie lub też istnieje wymóg prawny lub upoważnienie do ich ujawnienia”.

Opinia EIOD z dnia 17 października 2011 r. odnosiła się także do art. 7 projektu dyrektywy ustanawiającej normy minimalne dotyczącego prawa do korzystania z usług wspierania ofiar, w którego ust. 1 zaznaczono, iż usługi te są poufne. Aprobując tę regulację, EIOD uznał jednak za potrzebne wyjaśnienie zakresu i konsekwencji tej poufności podnosząc (pkt 2.1.4.21), że: „Niektóre grupy ofiar, takie jak ofiary przemocy seksualnej, przemocy ze względu na płeć oraz na tle nienawiści rasowej lub innych przestępstw popełnianych na tle uprzedzeń, jak również ofiary terroryzmu, mogą wymagać specjalistycznych usług wsparcia, w tym wsparcia psychologicznego. W takich przypadkach komunikację między ofiarą a profesjonalistami świadczącymi usługi wsparcia należy odpowiednio chronić przed ujawnieniem. W przeciwnym wypadku ofiara może zostać zniechęcona do swobodnej komunikacji ze swoim doradcą”. Podkreślił też, że „nie wskazuje się, czy komunikację ofiar z podmiotami świadczącymi usługi wsparcia należy uznać za «uprzywilejowaną» w sensie wyłączenia lub ograniczenia w inny sposób jej ujawnienia w trakcie postępowania sądowego” (pkt 2.1.4.22 zdanie pierwsze). Przepis art. 8 „Prawo do korzystania z usług służb udzielających wsparcia ofiarom” dyrektywy 2012/29/UE sugestii tych jednak nie uwzględnia.

W projekcie dyrektywy ustanawiającej normy minimalne (art. 11 ust. 1 lit. e), a w ślad za nim w dyrektywie 2012/29/UE (art. 12 ust. 1 lit. e), znalazło się ponadto inne unormowanie ważne z punktu widzenia omawianej problematyki. Stosownie do niego „rozmowy prowadzone w ramach czynności sprawiedliwości naprawczej, które nie są prowadzone publicznie, mają charakter poufny i nie są następnie ujawniane, chyba że strony wyrażą na to zgodę lub wymaga tego prawo krajowe ze względu na nadrzędny interes publiczny”. W tym przypadku poufność została zatem wzmocniona zakazem ujawniania, czego EIOD oczekiwał także w odniesieniu do usług wspierania ofiar.

„Ochrona prywatności” – jak podkreślono w pkt 54 preambuły dyrektywy 2012/29/UE – „może być jednym z istotnych sposobów zapobiegania wtórnej lub ponownej wiktymizacji, zastraszaniu i odwetowi oraz może zostać zrealizowana poprzez szeroki zakres środków, w tym nieujawnianie informacji dotyczących tożsamości i miejsca pobytu ofiary lub ograniczenie dostępu do takich informacji. Taka ochrona ma szczególne znaczenie w przypadku ofiar, którymi są dzieci i obejmuje nieujawnianie imienia i nazwiska dziecka (...). Środki służące ochronie prywatności i wizerunku ofiar oraz członków ich rodziny powinny zawsze pozostawać

w zgodzie z prawem do rzetelnego procesu i wolności wyrażania opinii określonymi odpowiednio w art. 6 i 10 (...) [EKPCz – E.B.]”. Wskazano ponadto (pkt 68 preambuły), że „Dane osobowe przetwarzane w związku z wdrażaniem (...) dyrektywy powinny być chronione zgodnie z decyzją ramową (...) 2008/977/WSiSW (...) oraz zgodnie z zasadami określonymi w Konwencji o ochronie danych osobowych przyjętej przez Radę Europy (...) i ratyfikowanej przez wszystkie państwa członkowskie”. Ten ostatni dokument to – dokładniej – Konwencja Nr 108 Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 3, poz. 25), która jednak również nie traktuje ofiar przestępstw jako szczególnych podmiotów danych.

Dwie inne dyrektywy unijne wskazują, że ofiary przestępstw, o których w nich mowa, mają prawo do korzystania nie tylko ze specjalnych, określonych w nich środków ochrony i wsparcia, ale również z uprawnień przewidzianych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW. Zapis taki oznacza – zgodnie z art. 30 zdanie drugie dyrektywy 2012/29/UE – odwołanie się do niej. Rozwiązanie takie zostało przyjęte w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, s. 1) (art. 11 ust. 1) oraz w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępującej decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 335 z 17.12.2011, s. 1; art. 19 ust. 1). Powołane dokumenty nie przewidują dalej idących gwarancji w zakresie ochrony prywatności ofiar niż te, które zostały określone w dyrektywie 2012/29/UE. W obu przypadkach obowiązuje zatem minimalny standard przewidziany postanowieniami tej ostatniej.

W zupełnie inny sposób prawo do ochrony prywatności zostało uwzględnione w dwóch dalszych aktach prawa unijnego, co było podyktowane specyfiką wprowadzonych przez nie instrumentów ochrony jednej kategorii ofiar przestępstw, jakimi są ofiary wszelkiego rodzaju przemocy. Dotyczy to dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, s. 2) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013 z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz. Urz. UE L 181 z 29.06.2013, s. 4).

Pierwszy z tych aktów prawnych ustanawia instrument wzajemnego uznawania ściśle określonych zakazów i ograniczeń orzeczonych w sprawach karnych. W myśl art. 5 dyrektywy 2011/99/UE są to: zakaz przebywania w określonych miejscach, miejscowościach lub na określonych obszarach, gdzie mieszka lub które odwiedza ofiara; zakaz lub ograniczenie wszelkich form kontaktowania się z nią, w tym telefonicznego, elektronicznego, korespondencyjnego, faksowego lub innego; bądź też zakaz lub ograniczenie możliwości zbliżania się do ofiary na odległość mniejszą niż wyznaczona. Jeśli któryś z takich zakazów lub ograniczeń został zastosowany i jednocześnie ofiara już przebywa lub zamierza się udać do innego państwa członkowskiego niż to, w którym zakaz taki orzeczono, ofiara może wystąpić o wydanie jej europejskiego nakazu ochrony. Skutkuje to możliwością jego uznania i wykonania w państwie, w którym ofiara przebywa. To zaś nieuchronnie łączy się z przepływem i przetwarzaniem jej danych osobowych.

W projekcie przedmiotowej dyrektywy¹² – co zostało odnotowane w pkt 21 opinii EIOD na temat inicjatywy Królestwa Belgii, Republiki Bułgarii, Republiki Estońskiej, Królestwa Hiszpanii, Republiki Francuskiej, Republiki Włoskiej, Republiki Węgierskiej, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Portugalskiej, Rumunii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego nakazu ochrony, oraz na temat inicjatywy Królestwa Belgii, Republiki Bułgarii, Republiki Estońskiej, Królestwa Hiszpanii, Republiki Austrii, Republiki Słowenii i Królestwa Szwecji dotyczącej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (2010/C 355/01) (Dz. Urz. UE C 355 z 29.12.2010, s. 1) – zabrakło jakichkolwiek gwarancji ochrony danych osobowych ofiar przestępstw korzystających z europejskiego nakazu ochrony. Sugestia EIOD co do istnienia takiej potrzeby została ostatecznie uwzględniona w art. 9 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy 2011/99/UE stanowiącym, iż „Adres lub inne dane kontaktowe osoby podlegającej ochronie nie są ujawniane osobie stwarzającej zagrożenie, chyba że takie szczegółowe informacje są konieczne do wykonania” nakazu. Dodatkowo formularz wydania

---

¹² Inicjatywa Królestwa Belgii, Republiki Bułgarii, Republiki Estońskiej, Królestwa Hiszpanii, Republiki Francuskiej, Republiki Włoskiej, Republiki Węgierskiej, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Portugalskiej, Rumunii, Republiki Finlandii, Królestwa Szwecji w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego nakazu ochrony (2010/C 69/02) (Dz. Urz. UE C 69 z 18.01.2010, s. 5).

europejskiego nakazu ochrony (zał. 1 do dyrektywy 2011/99/UE) oraz formularz informujący o naruszeniu środka przyjętego na podstawie nakazu (zał. 2 do dyrektywy 2011/29/UE) zostały uzupełnione klauzulą o następującej treści: „Informacje zamieszczone w (...) formularzu należy traktować z zachowaniem należytej poufności”¹³.

Drugi z wymienionych aktów prawnych, czyli rozporządzenie nr 606/2013, dotyczy wzajemnego uznawania środków ochrony wymienionych w jego art. 3 ust. 1 lit. a–c, którymi są: zakaz lub ograniczenie wstępu do miejsca, w którym osoba objęta ochroną zamieszkuje, pracuje lub które regularnie odwiedza lub w którym regularnie przebywa; zakaz lub ograniczenie wszelkich form kontaktu z osobą objętą ochroną, w tym za pośrednictwem telefonu, poczty elektronicznej lub zwykłej, faksu lub innych środków; zakaz lub ograniczenie zbliżania się na określonej odległość do osoby objętej ochroną. Co do swej istoty są to środki ochrony odpowiadające zakazom i ograniczeniom orzeczonym w sprawach karnych, które pozwalają ubiegać się o europejski nakaz ochrony. Rozporządzenie nr 606/2013 zawiera rozwiązanie niemal identyczne z przyjętym w przytoczonym art. 9 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy 2011/99/UE. Jego przepis art. 8 ust. 3 stanowi bowiem, że „Miejsce pobytu lub inne dane kontaktowe osoby objętej ochroną nie mogą być ujawniane osobie stwarzającej zagrożenie, chyba że ich ujawnienie jest niezbędne do zapewnienia przestrzegania lub wykonania środka ochrony”. Tak samo jak w odniesieniu do europejskiego nakazu ochrony regulacja ta została wprowadzona dopiero w wyniku uwzględnienia uwag zamieszczonych w powoływanej już opinii EIOD z dnia 17 października 2011 r. (pkt 2.2.1.26 i 2.2.1.27). Projekt rozporządzenia¹⁴ nie przewidywał bowiem odpowiednich gwarancji ochrony danych osobowych osób objętych ochroną¹⁵.

Rozporządzenie nr 606/2013 przyznaje (art. 19) Komisji Europejskiej uprawnienie do wydania aktów wykonawczych. Ich przedmiotem ma być wielojęzyczny standardowy formularz zaświadczenia o orzeczeniu środka ochrony, o jakim jest mowa w art. 5 ust. 1, jak również wielojęzyczny standardowy formularz potwierdzający zawieszenie, ograniczenie lub uchylenie środka ochrony, co przewiduje art. 14 ust. 1 *in fine*. Formularze te nie

---

¹³ Zob. też E. Bieńkowska, *Europejski nakaz ochrony – istota i znaczenie*, Zeszyty Prawnicze UKSW 2012, nr 12.4, s. 151 i n.; też: *Europejskie standardy...*, s. 13 i n.

¹⁴ Zob. KOM(2011)276 z dnia 18 maja 2011 r., wersja ostateczna na stronie: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0276:FIN:PL:PDF [dostęp: 2.01.2014].

¹⁵ Zob. E. Bieńkowska, *Europejskie standardy...*, s. 15.

zostały jeszcze opracowane, ale można przypuszczać, że znajdują się w nich podobne zastrzeżenia jak wprowadzone w odniesieniu do formularzy stosowanych w przypadku europejskiego nakazu ochrony.

3. Propozycje zmian prawa unijnego w odniesieniu do ochrony danych osobowych ofiar przestępstw

Już w komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Całościowe podejście do kwestii ochrony danych osobowych w Unii Europejskiej”, Bruksela, dnia 4 listopada 2010 r., COM(2010)609 (wersja ostateczna, EUR-Lex: 52010DC0609 – PL), w jego fragmencie poświęconym kwestii rewizji przepisów o ochronie danych w obszarze współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych (pkt 2.3) znalazło się stwierdzenie, w myśl którego jednym z niedociągnięć decyzji ramowej 2008/977/WSiSW jest brak przepisów wprowadzających rozróżnienie między poszczególnymi kategoriami osób, których dane dotyczą, jak przestępcy, podejrzani, pokrzywdzeni, świadkowie itd., jak i ustanawiających specjalne gwarancje ochrony danych odnoszących się do osób spoza kręgu sprawców.

Podobny pogląd znalazł odzwierciedlenie w dołączonym do pakietu legislacyjnego z dnia 25 stycznia 2012 r. komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Ochrona prywatności w połączonym świecie – europejskie ramy ochrony danych w XXI wieku”, Bruksela, COM (2012)09 (wersja ostateczna, Eur-Lex: 52012DC0009 – PL). Odnosząc się do problematyki wykorzystywania danych w ramach współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych (pkt 4) w komunikacie wskazano, że: „Aby zapewnić wysoki poziom ochrony danych osobowych (...) oraz ułatwić wymianę danych osobowych między policyjnymi i sądowymi państw członkowskich, Komisja proponuje, w ramach pakietu reformy ochrony danych osobowych, dyrektywę, w której: – zastosowane zostaną ogólne zasady ochrony danych (...) przy poszanowaniu specyficznego charakteru tych dziedzin; – przewidziane zostaną minimalne zharmonizowane kryteria i warunki ewentualnych ograniczeń stosowania przepisów ogólnych. Dotyczy to w szczególności praw osób fizycznych do bycia poinformowanymi, kiedy policja i organy sądowe przetwarzają ich dane lub uzyskują do nich dostęp. Takie ograniczenia są niezbędne dla za-

gwarantowania skuteczności zapobiegania przestępstwom, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie, wykrywania ich i ścigania; – ustanowione zostaną szczegółowe przepisy uwzględniające szczególnie charakter działań związanych z egzekwowaniem prawa, w tym wprowadzone zostanie rozróżnienie na różne kategorie podmiotów danych (takie jak świadkowie i podejrzani), których prawa mogą być zróżnicowane”.

W konsekwencji w projekcie dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych zamieszczono przepis art. 5, stosownie do którego „Państwa Członkowskie stanowią przepisy wymagające od administratorów, by w możliwym zakresie rozróżniali dane osobowe poszczególnych kategorii podmiotów, takich jak: a) osoby, w stosunku do których istnieją podstawy, by przypuszczać, że popełniły lub zamierzają popełnić przestępstwo; b) osoby skazane za przestępstwo; c) osoby, które padły ofiarą przestępstwa; d) osoby trzecie w stosunku do przestępstwa, czyli osoby, które mogą być wezwane do złożenia zeznań w ramach dochodzenia dotyczącego przestępstwa lub dalszych etapów postępowania karnego lub osoby mogące dostarczyć informacji o przestępstwach albo osoby mające kontakt z jedną osób wymienionych w lit. a) lub b) albo współnicy tych osób; e) osoby, które nie należą do żadnej z wyżej wymienionych kategorii”.

W preambule omawianego dokumentu (pkt 23) podkreślono, że: „Nieodłączną cechą przetwarzania danych osobowych w obszarze współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych i współpracy policyjnej jest to, że przetwarzane są dane osobowe należące do różnych kategorii osób, których dane dotyczą. Należy zatem wprowadzić w możliwie największym stopniu rozróżnienie między danymi osobowymi dotyczącymi różnych kategorii osób, takich jak podejrzani, osoby skazane za przestępstwo, pokrzywdzeni i osoby trzecie, takie jak świadkowie, osoby posiadające istotne informacje lub kontakty oraz współnicy podejrzanych i skazanych przestępców”. Komisja wskazała ponadto, że jest to nowa regulacja, której nie było ani w dyrektywie 95/46/WE ani w decyzji ramowej 2008/977/WSiSW, a która została zainspirowana rekomendacją nr R (87)15 Komitetu Ministrów [Rady Europy] o ochronie danych osobowych wykorzystywanych w sektorze Policji z dnia 17 września 1987 r.¹⁶ Komisja przypomniała także, że tego rodzaju zapisy zostały zamieszczone już wcześniej w aktach prawnych dotyczących Europolu i Eurojustu¹⁷.

---

¹⁶ Tekst polski na stronie http://www.giodo.gov.pl/230/id_art/653/j/pl/ [dostęp: 2.01.2014].

¹⁷ Zob. projekt dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych, s. 3.

I tak, stosownie do art. 14 „Pliki robocze do celów analizy” decyzji Rady 2009/371/WSiSW z dnia 6 kwietnia 2009 r. ustanawiającej Europejski Urząd Policji (Europol) (Dz. Urz. UE L 121 z 19.05.2009, s. 37): „W zakresie, w jakim jest to niezbędne do osiągnięcia jego celów, Europol może przechowywać, zmieniać i wykorzystywać dane dotyczące przestępstw wchodzących w zakres jego kompetencji, w tym dane o przestępstwach powiązanych (...), w plikach roboczych do celów analizy. Pliki robocze do celów analizy mogą zawierać dane o następujących kategoriach osób: a) osobach, o których mowa w art. 12 ust. 1 [są to: osoby, które zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego są podejrzane o popełnienie przestępstwa wchodzącego w zakres kompetencji Europolu lub o udział w takim przestępstwie, bądź też osoby skazane za takie przestępstwo oraz osoby, wobec których istnieją faktyczne wskazania lub poważne podstawy – na mocy prawa krajowego danego państwa członkowskiego – aby podejrzewać, że popełnią przestępstwo wchodzące w zakres kompetencji Europolu – E.B.]; b) osobach, które mogą być wezwane do złożenia zeznań w śledztwach lub dochodzeniach w związku z rozpatrywanymi przestępstwami lub w dalszym postępowaniu karnym; c) osobach będących ofiarami jednego z rozpatrywanych przestępstw lub osobach, w odniesieniu do których pewne fakty dają podstawy, aby uważać, iż mogą stać się ofiarami takiego przestępstwa; d) kontaktach i osobach powiązanych oraz e) osobach, które mogą dostarczyć informacji na temat rozpatrywanych przestępstw” (ust. 1 akapit 1). W art. 12 ust. 2 zostały wyszczególnione podstawowe rodzaje danych dotyczących pierwszej z wymienionych grup osób, które mogą być wykorzystywane. Należą do nich:

- a) nazwisko, nazwisko rodowe, imiona oraz wszelkie pseudonimy lub nazwiska przybrane;
- b) data i miejsce urodzenia;
- c) obywatelstwo;
- d) płeć;
- e) miejsce zamieszkania, zawód i miejsce przebywania;
- f) numery ubezpieczenia społecznego, prawa jazdy, dane z dokumentów tożsamości i dane paszportowe oraz
- g) w razie konieczności – inne cechy charakterystyczne, które mogą ułatwić identyfikację, w tym wszelkie specyficzne obiektywne cechy charakterystyczne, które nie mogą się zmienić, np. dane daktyloskopijne i profil DNA (ustalony na podstawie niekodującej części DNA).

Ponadto – jak stanowi art. 12 ust. 3 – mogą też być wykorzystywane dodatkowe informacje dotyczące tej kategorii osób, a to:

- a) przestępstwa, domniemane przestępstwa wraz z czasem, miejscem i sposobem ich (domniemanego) popełnienia;
- b) środki, jakie zostały lub mogą zostać użyte do popełnienia tych przestępstw, w tym również informacje dotyczące osób prawnych;
- c) służby zajmujące się sprawą i odpowiednie numery akt;
- d) domniemane członkostwo w organizacji przestępczej;
- e) wyroki skazujące w przypadku, gdy dotyczą przestępstw podlegających kompetencji Europolu oraz
- f) strona wprowadzająca dane.

Zabrakło natomiast katalogu danych, które mogą być wykorzystywane, a dotyczących pozostałych grup osób, o których jest mowa w art. 12 ust. 1 decyzji 2009/371/WSiSW.

Z kolei przepis art. 15 decyzji Rady 2002/187/WSiSW z dnia 28 lutego 2002 r. ustanawiającej Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością (Dz. Urz. WE L 63 z 6.03.2002, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 197, z późn. zm.) odrębnie reguluje kwestię przetwarzania danych osobowych osób podejrzanych o popełnienie lub udział w popełnieniu przestępstwa, w odniesieniu do którego Eurojust jest uprawniony do działania lub które zostały skazane za popełnienie takiego przestępstwa (ust. 1) i odrębnie – osób, które zgodnie z ustawodawstwem krajowym zainteresowanych Państw Członkowskich uważane są za świadków lub ofiary w dochodzeniu lub ściganiu dotyczącym jednego lub więcej przestępstw, w odniesieniu do których Eurojust jest uprawniony do działania (ust. 2). Co do zasady w odniesieniu do pierwszej z wymienionych grup osób przetwarzanie może dotyczyć następujących danych osobowych:

- a) nazwisko, nazwisko panięńskie, imiona oraz wszelkie pseudonimy i nazwiska przybrane;
- b) data i miejsce urodzenia;
- c) obywatelstwo;
- d) płeć;
- e) miejsce zamieszkania, zawód oraz miejsce przebywania;
- f) numery ubezpieczenia społecznego, prawa jazdy, dane z dokumentów tożsamości i dane paszportowe;
- g) informacje dotyczące osób prawnych, o ile zawierają dane dotyczące zidentyfikowanych lub identyfikowalnych osób objętych;
- h) rachunki bankowe i rachunki w innych instytucjach finansowych;

- i) opis i charakter zarzucanych przestępstw, daty, w których zostały popełnione, kategoria karna przestępstwa oraz postępy w dochodzeniu;
- j) fakty wskazujące na międzynarodowy zasięg sprawy; jak też
- k) szczegóły dotyczące przynależności do organizacji przestępczej.

Natomiast w odniesieniu do osób wskazanych w art. 15 ust. 2 możliwe jest przetwarzanie znacznie bardziej ograniczonej liczby danych osobowych, bowiem obejmujących:

- a) nazwisko, nazwisko panińskie, imiona oraz wszelkie pseudonimy i nazwiska przybrane;
- b) datę i miejsce urodzenia;
- c) obywatelstwo;
- d) płeć;
- e) miejsce zamieszkania, zawód i miejsce przebywania oraz
- f) opis i charakter przestępstw, z którymi miały związek, daty, w których przestępstwa te zostały popełnione, kategorię karną przestępstwa i postępy w dochodzeniu.

Szczególna uwaga należy się w tym miejscu rekomendacji nr R (87)15, która została przywołana nie tylko we wniosku Komisji dotyczącym projektu dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych, ale również w pkt 14 preambuły decyzji 2009/371/WSiSW. W rekomendacji nr R (87)15 zostały wyszczególnione podstawowe zasady automatycznego przetwarzania danych osobowych w związku z prowadzeniem postępowań karnych. Są to zasady dotyczące:

- 1) kontroli i notyfikacji;
- 2) gromadzenia danych;
- 3) rejestracji danych;
- 4) wykorzystywania danych przez Policję;
- 5) przekazywania zbiorów danych;
- 6) informacji publicznej o zbiorach, prawa dostępu do zbiorów publicznych, prawa do sprostowania i prawa do odwoływania się;
- 7) okresu przechowywania i aktualizacji danych oraz
- 8) bezpieczeństwa danych.

Jedyne postanowienie rekomendacji nr R (87)15 mówiące o różnicowaniu danych, odnosi się do zasady ich gromadzenia i stanowi (pkt 3.2), że „Różne kategorie rejestrowanych danych powinny być – na ile to tylko możliwe – zróżnicowane w zależności od stopnia ich dokładności lub prawdziwości, a w szczególności dane oparte na faktach winny być odróżnione od danych opartych na osobistych poglądach lub ocenach”. W Memorandum

dum wyjaśniającym podniesiono co do tej zasady (pkt 52), że zachęca ona do wdrożenia systemu klasyfikowania danych, który czyniłby rozróżnienie pomiędzy danymi potwierdzonymi i niepotwierdzonymi. W istocie zatem rekomendacja nr R (87)15 nie wprowadza reguły dotyczącej różnicowania w zakresie przetwarzania danych osobowych poszczególnych podmiotów danych, lecz ma na względzie wyłącznie różnicowanie danych osobowych ze względu na źródło ich pochodzenia, czy też – inaczej – stopień wiarygodności. W art. 5 projektu dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych i w przytoczonym zapisie rekomendacji nr R (87)15 jest zatem mowa o dwóch zupełnie innych kwestiach.

Europejski Inspektor Ochrony Danych w swojej opinii z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie pakietu dotyczącego reform w zakresie ochrony danych¹⁸ podniósł, że niezbędna jest w art. 5 projektu dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych rezygnacja ze zwrotu „w możliwym zakresie”, jak również określenie konsekwencji kategoryzacji podmiotów danych. Uwagę tę należy w pełni podzielić. Powinno być bowiem całkowicie jasne, na czym ma polegać różnicowanie w odniesieniu do danych osobowych podejrzanych i innych osób, jak w szczególności ofiary przestępstw.

4. Uwagi końcowe

Analiza unijnych obowiązujących i projektowanych standardów w zakresie ochrony danych osobowych ofiar przestępstw pozwala na sformułowanie dwóch podstawowych wniosków. Pierwszy dotyczy ogólnych dokumentów poświęconych kwestii ochrony danych osób fizycznych, zaś drugi – aktów prawnych koncentrujących się na prawach ofiar.

W pierwszej kolejności trzeba stwierdzić, że proponowana zmiana w odniesieniu do zasad mających zastosowanie w odniesieniu do współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych jest bez wątpienia zmianą idącą w dobrym kierunku, ale ujęta została z pewnością zbyt ogólnikowo. Należy bowiem zgodzić się w poglądem EIOD, że konieczne jest nie tylko zagwarantowanie osobom, które nie są podejrzane, oskarżone lub skazane, bardziej rygorystycznej ochrony danych w ich procesie przetwarzania

---

¹⁸ Zob. Streszczenie opinii EIOD z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie pakietu dotyczącego reform w zakresie ochrony danych (2012/C 192/03) (Dz. Urz. UE C 192 z 30.06.2012, s. 7); pełny tekst opinii na stronie: www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webday/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2012/12-03-07_EDPS_Reform_package_EN.pdf [dostęp: 2.09.2013].

i swobodnego przepływu. Projekt dyrektywy w sprawie ochrony osób fizycznych nie precyzuje też, a powinien, jakie mają być skutki rozróżniania danych poszczególnych kategorii ich podmiotów. Wydaje się, że za wzór mogłoby posłużyć w tym względzie rozwiązanie przyjęte w decyzji 2002/187/WSiSW. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że ofiary przestępstw nie są traktowane jako jakaś szczególna grupa osób, której dane powinny być traktowane inaczej niż dane sprawców, lecz jedna z kilku tak samo różnicowanych w stosunku do nich grup. Tak czy inaczej, obecnie pozostaje nam tylko czekać na końcowy efekt prac nad reformą omawianego dokumentu. Wiadomo przy tym, że problematyka wzmocnienia ochrony danych osobowych zyskała ostatnio w Unii jeszcze bardziej na znaczeniu po ujawnieniu faktu podsłuchiwanie przez amerykańskie służby specjalne, choć nie tylko przez nie, wielu znaczących europejskich polityków. W związku z tym przewiduje się, iż prace nad reformą w tym zakresie zostaną zakończone w połowie 2014 r., a wejdą w życie po dwóch latach od chwili przyjęcia nowych aktów prawnych.

Co się z kolei tyczy regulacji wprowadzonych w dokumentach o prawach ofiar, trzeba podkreślić, że nie wyodrębniają one prawa do ochrony danych osobowych. Mowa w nich bowiem o prawie do ochrony prywatności. Powstaje zatem pytanie, jaka jest wzajemna relacja pomiędzy określeniem „dane osobowe” i „prywatność”, bądź też – inaczej – „życie prywatne”.

Zgodnie z art. 2 lit. a dyrektywy 95/46/WE termin „dane osobowe” oznacza „wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej («osoby, której dane dotyczą»); osoba możliwa do zidentyfikowania to osoba, której tożsamość można ustalić bezpośrednio lub pośrednio, szczególnie przez powołanie się na numer identyfikacyjny lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających jej fizyczną, fizjologiczną, umysłową, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość”¹⁹. Pojęcia „prywatność” i „życie prywatne” nie zostały co prawda legalnie zdefiniowane, ale analiza doktryny i orzecznictwa pozwala, oczywiście w dużym uproszczeniu, przyjąć, że ich istotę wyznaczają w szczególności takie czynniki jak życie rodzinne, mir domowy, dobra osobiste, integralność, tajemnica korespondencji, sfera intymna, a także dane osobowe²⁰.

¹⁹ Szerzej zob. m.in. M. Jagielski, *Prawo do ochrony danych osobowych. Standardy europejskie*, Warszawa 2010, s. 41 i n.

²⁰ Zob. m.in. syntetycznie J. Hołda, Z. Hołda, D. Ostrowska, J.A. Rybczyńska, *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2008, s. 110 i n.

Można zatem skonstatować, że dane osobowe stanowią ważny komponent prywatności każdego człowieka. Ochrona prywatności mieści zatem w sobie również ochronę danych osobowych. Potraktowanie tego ostatniego prawa jako prawa samoistnego nie przeczy temu twierdzeniu, ponieważ fakt ten należy postrzegać jako przejaw szczególnej troski o ochronę danych osobowych w sytuacji pogłębiającej się współpracy międzypaństwowej na coraz liczniejszych płaszczyznach oraz związanej z tym konieczności przetwarzania i swobodnego przepływu takich danych, co nie dotyczy informacji o wszystkich elementach składających się na prywatność danej osoby. Ma to oczywiście również związek z zagwarantowaniem bezpieczeństwa w zakresie realizowania zasady swobodnego przemieszczania się w obrębie Unii Europejskiej. Ten ostatni aspekt znalazł, jak była o tym mowa, odzwierciedlenie w dwóch instrumentach unijnych, jakimi są europejski nakaz ochrony i wzajemne uznawanie środków ochrony w sprawach cywilnych, z których ofiary będą mogły korzystać od dnia 11 stycznia 2015 r.

Problem ochrony prywatności, a w tym danych osobowych, wydaje się niezwykle ważny zwłaszcza w kontekście nowego narzędzia w postaci indywidualnej oceny służącej ustaleniu, czy dana ofiara ma – a jeśli tak, to jakie – szczególne potrzeby w zakresie ochrony, który wprowadza dyrektywa 2012/29/UE. Ocena taka ma mieć bowiem za podstawę analizę cech osobowych konkretnej ofiary. Zapewnienie, by nie były one ujawniane, staje się w tej sytuacji kwestią priorytetową. Pierwszoplanowym zadaniem każdego unijnego państwa członkowskiego jest zresztą dokonanie analizy całokształtu aktualnego stanu prawnego dotyczącego zagadnień będących przedmiotem dyrektywy 2012/29/UE oraz podjęcie prac nad prawidłowym dostosowaniem go do wszystkich wymogów tego dokumentu.

***Ratio* ochrony danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa**

Polskie przepisy chroniące pokrzywdzonego są zgodne z tendencjami dzisiejszej polityki kryminalnej, w której ofiara zajmuje miejsce szczególne. Pozycja i znaczenie pokrzywdzonego w polskim procesie karnym ulegają wzmocnieniu. Pokrzywdzony:

- jest stroną w postępowaniu przygotowawczym z racji samego faktu bycia pokrzywdzonym przestępstwem (art. 299 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.);
- w postępowaniu jurysdykcyjnym może, składając odpowiednie oświadczenie woli, zostać oskarżycielem posiłkowym, oskarżycielem prywatnym, powodem cywilnym.

Pokrzywdzonym, zgodnie z art. 49 § 1 i 2 k.p.k., jest osoba fizyczna lub prawna, a także instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, choćby nie miała osobowości prawnej, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. O tym czyje dobro prawne zostało w konkretnej sytuacji naruszone lub zagrożone przestępstwem, decydują normy prawa karnego materialnego. Mogą to być zarówno dobra majątkowe, jak i osobiste. Podkreślenia wymaga, że bezpośrednio naruszenia lub zagrożenia dobra prawnego, o której mowa jest w art. 49 k.p.k., odróżnia pokrzywdzonego w prawie karnym od poszkodowanego w prawie cywilnym. Bezpośredniość oznacza, że między czynem stanowiącym przestępstwo i naruszeniem, ewentualnie zagro-

---

* Wojciech Hermeliński – Sędzia Trybunału Konstytucyjnego.

żeniem dobra prawnego podmiotu, nie ma ogniów pośrednich. Poszkodowanym jest podmiot, którego prawa zostały naruszone lub zagrożone poprzez niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania albo przez tzw. delikt (czyn niedozwolony), a więc i również przez przestępstwo, z tym że nie tylko bezpośrednio, ale i pośrednio. Poszkodowanym będzie więc przykładowo małżonek osoby pobitej, który razem z ofiarą poniósł koszty leczenia z majątku wspólnego małżonków, lecz nie jest on pokrzywdzonym, gdyż przestępstwo nie dotknęło go bezpośrednio (nie on został pobity).

Jak wskazano powyżej, pokrzywdzony z racji samego faktu bycia pokrzywdzonym przestępstwem jest stroną postępowania przygotowawczego. W postępowaniu sądowym rzecz przedstawia się odmiennie – aby w postępowaniu publicznoskargowym uzyskać status strony oraz powiązany z tym zakres uprawnień, pokrzywdzony musi przyjąć rolę procesową: oskarżyciela posiłkowego lub powoda cywilnego. W przeciwnym razie nie będzie stroną procesu. Będzie mógł brać udział w rozprawie wyłącznie jako publiczność, ewentualnie jako osobowe źródło dowodu.

Odmienne aniżeli postępowanie przygotowawcze, sądowe postępowanie karne rządzi się zasadą jawności. Rozprawa co do zasady dostępna jest dla publiczności.

Z publicznością procesu mogą się jednak wiązać pewne negatywne następstwa, w tym także i takie, które dotyczą pokrzywdzonego. Proces może ujawnić publicznie takie fakty związane z osobą pokrzywdzonego, które mogą zniszczyć jego sferę prywatną. W piśmiennictwie wskazuje się, że niebezpieczeństwo zdyskredytowania pokrzywdzonego w jego środowisku, pomimo nienaganności jego zachowania, szczególnie prawdopodobne jest w sprawach o zgwałcenie.

Rozważając *ratio* ochrony danych dotyczących pokrzywdzonego w kontekście zasady publiczności, należy zwrócić uwagę na brzmienie art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Artykuł 45 ust. 2 Konstytucji wskazuje dopuszczalne odstępstwa od tej zasady. Stanowi on, co następuje: „Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie”.

Regulując tę kwestię na płaszczyźnie ustawowej, art. 355 k.p.k. stanowi, że rozprawa sądowa odbywa się jawnie. Publiczność nie ma zatem potrzeby uzasadniania swojej obecności podczas rozprawy.

Z *ratio* ochrony danych dotyczących pokrzywdzonego korespondują przewidziane w kodeksie postępowania karnego odstępstwa od tej zasady. Obligatoryjne odstępstwo od zasady publiczności, przewidujące tajność rozprawy, przewidziane jest w szczególności w sprawach o pomówienie lub znieważenie. Na wniosek pokrzywdzonego rozprawa odbywa się tu jednak jawnie (art. 359 pkt 2 k.p.k.). Łatwo się domyślić, że *ratio* tego uregulowania łączy się z ochroną pokrzywdzonego przed dalszym publicznym podnoszeniem zarzutu, który stał się podstawą odpowiedzialności za pomówienie (poprzez jego powtarzanie na użytek procesu byłby nadal rozgłaszany, co szkodziłoby interesowi pokrzywdzonego), czy też przed dalszym publicznym wygłaszaniem zdań, czy powtarzaniem gestów, które znieważały pokrzywdzonego.

Wśród okoliczności powodujących obligatoryjnie tajność całości lub części rozprawy, kodeks postępowania karnego wymienia nadto m.in. sytuacje, w których jawność mogłaby naruszać ważny interes prywatny. Ujęcie to jest ogólne, chodzi tu nie tylko o interes prywatny pokrzywdzonego, ale jego interes oczywiście się tu mieści.

Na szczególną uwagę zasługuje tu dalsze uregulowanie zawarte w art. 360 § 2 k.p.k. – obligatoryjne wyłączenie całości lub części rozprawy powoduje sytuacja, w której zażądała tego osoba, która złożyła wniosek o ściganie. To uregulowanie o charakterze ochronnym koresponduje z *ratio* istnienia w grupie przestępstw publicznoskargowych takich, które skutecznie wszczęcie postępowania w tym trybie uzależniają od wniosku pokrzywdzonego.

Postępowanie przygotowawcze rządzi się zasadą tajności, stąd brak potrzeby ustanowienia szczegółowych uregulowań, które limitowałyby dostęp publiczności do czynności procesowych.

Należy podkreślić, że zarysowane powyżej rozwiązania korespondują z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.)¹ a także z ustawą

¹ „Art. 1. 1. Każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych.

Art. 6. 1. W rozumieniu ustawy za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej.

2. Osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne”.

z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.)². Przepisy te częściowo nakładają się na siebie, tworząc niejako podwójną ochronę pokrzywdzonego.

Przenosząc rozważania dotyczące ochrony danych pokrzywdzonego na płaszczyznę konstytucyjną, należy zwrócić uwagę na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 marca 2006 r., K 17/05, OTK-A 2006, nr 3, poz. 30. Trybunał Konstytucyjny w swym dotychczasowym orzecznictwie zwracał uwagę na to, że ochrona życia prywatnego, o której stanowi art. 47 Konstytucji, obejmuje między innymi autonomię informacyjną, która oznacza prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym informacji dotyczących swojej osoby, jak również prawo do kontrolowania tych informacji, jeżeli znajdują się w dyspozycji innych podmiotów (zob. wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., K 41/02, OTK-A 2002, nr 6, poz. 83, oraz wyrok TK z dnia 19 lutego 2002 r., U 3/01, OTK-A 2002, nr 1, poz. 3). Trybunał uznaje, że prywatność i autonomia informacyjna obejmują informacje o majątku i sferze ekonomicznej jednostki (zob. wyrok TK w sprawie K 41/02 i przytoczone tam orzecznictwo). Podkreśla jednak, że tak samo jak w przypadku innych konstytucyjnych praw i wolności, ochrona prywatności i autonomia informacyjna nie mają charakteru absolutnego, między innymi ze względu na potrzeby życia w zbiorowości. Także w tym wypadku kluczowe znaczenie ma zasada proporcjonalności: „wszelkie (...) ingerencje w prywatność muszą mieć na uwadze jej ochronę jako dobra konstytucyjnie chronionego i zasady konstytucyjne wskazujące na granice i przesłanki, jakie muszą być zachowane na wypadek ingerencji. Obowiązek ujawnienia informacji o sobie, stanowiąc ograniczenie autonomii informacyjnej, może być zatem dokonany tylko w ustawie (...) i tylko w granicach zgodnych z konstytucyjną zasadą proporcjonalności” (K 41/02).

---

² „Art. 5. 1. Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych oraz o ochronie innych tajemnic ustawowo chronionych.

2. Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu ze względu na prywatność osoby fizycznej lub tajemnicę przedsiębiorcy. Ograniczenie to nie dotyczy informacji o osobach pełniących funkcje publiczne, mających związek z pełnieniem tych funkcji, w tym o warunkach powierzenia i wykonywania funkcji, oraz przypadku, gdy osoba fizyczna lub przedsiębiorca rezygnują z przysługującego im prawa.

3. Nie można, z zastrzeżeniem ust. 1 i 2, ograniczać dostępu do informacji o sprawach rozstrzyganych w postępowaniu przed organami państwa, w szczególności w postępowaniu administracyjnym, karnym lub cywilnym, ze względu na ochronę interesu strony, jeżeli postępowanie dotyczy władz publicznych lub innych podmiotów wykonujących zadania publiczne albo osób pełniących funkcje publiczne – w zakresie tych zadań lub funkcji.

4. Ograniczenia dostępu do informacji w sprawach, o których mowa w ust. 3, nie naruszają prawa do informacji o organizacji i pracy organów prowadzących postępowania, w szczególności o czasie, trybie i miejscu oraz kolejności rozpatrywania spraw”.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: „Prawo do ochrony życia prywatnego, tak jak każda inna wolność i prawo jednostki, znajduje swoje umocowanie aksjologiczne w godności osoby, jednakże utożsamianie naruszenia każdego prawa i wolności z naruszeniem godności pozbawiałoby gwarancje zawarte w art. 30 Konstytucji samodzielnego pola zastosowania. Spłycałoby w gruncie rzeczy i nadmiernie upraszczało sens oraz treść normatywną zawartą w pojęciu, którym operuje art. 30 Konstytucji. Obejmuje ono bowiem najważniejsze wartości, które nie korzystają z innych, samodzielnych gwarancji na gruncie konstytucyjnym, a które dotyczą istoty pozycji jednostki w społeczeństwie, jej relacji do innych osób oraz do władzy publicznej. Przyjęcie innego stanowiska prowadziłoby do zakwestionowania ukształtowanej linii orzecznictwa na gruncie art. 47 Konstytucji, która wyraźnie przyjmuje założenie, że prawo do życia prywatnego nie może być traktowane w kategoriach absolutnych i również może podlegać ograniczeniu stosownie do kryteriów określonych przez zasadę proporcjonalności – tymczasem przy założeniu, że każde naruszenie sfery prywatności narusza również godność człowieka, takie stanowisko nie mogłoby się utrzymać” (wyrok TK z dnia 5 marca 2003 r., K 7/01, OTK-A 2003, nr 3, poz. 19).

Nie można też tracić z pola widzenia faktu, że prawo do prywatności ma charakter szczególny w systemie praw i wolności konstytucyjnych (por. art. 233 ust. 1 Konstytucji). Jak podkreślił Trybunał w wyroku w sprawie K 41/02, nawet stan wojenny i wyjątkowy „nie zezwalają ustawodawcy na złagodzenie przesłanek, przy spełnieniu których można wkroczyć w sferę życia prywatnego, nie narażając się na zarzut niekonstytucyjnej arbitralności”. Z uwzględnieniem tych ogólnych wskazań, płynących z umiejscowienia i rangi prawa do prywatności wśród praw gwarantowanych konstytucyjnie, należy też oceniać regulacje ustanawiające wyjątki od chronionej prywatności. Do takiego wniosku prowadzi też analiza wzajemnych relacji art. 47 i 51 Konstytucji.

Autonomia informacyjna (art. 51 Konstytucji) jest jednym z komponentów prawa do prywatności w szerokim, przyjętym w art. 47 Konstytucji, znaczeniu.

Kolizja praw i zasad na poziomie konstytucyjnym nie może prowadzić w ostatecznym wyniku do pełnej eliminacji jednego z praw pozostających w konflikcie. Problemem wymagającym rozstrzygnięcia jest zawsze w takim wypadku znalezienie pewnego punktu równowagi, balansu dla wartości chronionych przez Konstytucję i wyznaczenie obszaru stosowania każdego z praw. Istotne znaczenie w takich wypadkach (konfliktu praw) mają istniejące zasadnicze preferencje aksjologiczne, które mogą być dekodowane na podstawie analizy wartości uznawanych za kierunkowe czy naczelne

na poziomie zasad ogólnych Konstytucji. W wypadku rozważanych praw powinny być brane pod uwagę dwie zasadnicze wartości: dobro wspólne (art. 1 Konstytucji) oraz godność każdego człowieka (art. 30 Konstytucji).

Należy podkreślić, że ofiarom przestępstw udzielana jest ochrona nie tylko na gruncie prawa krajowego, ale także w oparciu o akty prawa międzynarodowego czy unijnego, m.in. na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57)³.

Jednakże pomimo tak rozbudowanego katalogu instrumentów, których celem jest ochrona danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa, pokrzywdzony nie może czuć się całkowicie bezpiecznie w zakresie gwarantowania mu pełnego prawa do prywatności.

Warto przypomnieć, że w dniach 27–28 lutego 1998 r. w Warszawie odbyła się konferencja naukowa poświęcona ochronie danych osobowych, podczas której poruszane były tematy, które – mimo upływu 16 lat od daty tej konferencji – niewiele straciły na aktualności. Obecny na konferencji Rainer Hamm, heski Rzecznik Ochrony Danych, powiedział: „Równocześnie jednak ciągle obserwuję, jak oskarżony lub świadek na sali sądowej – w której znajduje się przecież nie z własnej woli i do której wstęp ma każdy jego sąsiad bądź zwyczajny przechodzień czy dziennikarz – pytany jest o to, ile zarabia, z kim mieszka, czy w wieku 16 lat jeszcze się moczył, czy też o to, jaką pozycję preferuje podczas stosunku seksualnego. Jeżeli on sam nie udzieli odpowiedzi na te pytania, uczynią to za niego inni, i to publicznie”⁴.

W dalszej części swojej wypowiedzi rzecznik Hamm poruszył kwestię swobodnego dostępu do wokand sądowych podnosząc, iż: „W nowym gmachu E frankfurckiego kompleksu sądowego kartki zawierające te informacje [wokandy – W.H.] umieszczane są nawet na zewnętrznej stronie bu-

---

³ „Artykuł 21.

1. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły przyjmować podczas postępowania karnego odpowiednie środki w celu ochrony prywatności, w tym ochrony cech osobowych ofiary uwzględnianych w indywidualnej ocenie przewidzianej w art. 22 oraz wizerunku ofiar i członków ich rodzin. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły podejmować wszelkie zgodne z prawem środki w celu zapobieżenia publicznemu rozpowszechnianiu wszelkich informacji, które mogłyby prowadzić do zidentyfikowania dziecka będącego ofiarą.

2. W celu ochrony prywatności, integralności osobistej i danych osobowych ofiar państwa członkowskie, z poszanowaniem wolności wypowiedzi i informacji oraz wolności i pluralizmu mediów, zachęcają media do przyjmowania środków samoregulacyjnych”.

⁴ R. Hamm, *Ochrona danych a prawo karne* (w:) *Ochrona danych osobowych*, red. M. Wyrzykowski, Warszawa 1999, s. 77–78.

dynku, tak że każdy przechodzień, nie mający nawet zamiaru wejścia do sądu, może się dowiedzieć, kto, za co i o której godzinie będzie sądzony”.

Sprawa ta nabrała ostatnio znaczenia za sprawą pisma Helsińskiej Fundacja Praw Człowieka z dnia 22 października 2012 r., która wystąpiła do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, zwracając uwagę na treść zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22 z późn. zm.), które w § 24 pkt 2 nakazuje wywieszać jeden egzemplarz wokandy przed salą, w której odbywa się posiedzenie sądu. Fundacja podkreśla, że na wokandach tych znajdują się nazwiska oskarżonych i pokrzywdzonych, co ma szczególne znaczenie zwłaszcza w sprawach np. przestępstw przeciwko wolności seksualnej małoletnich, a w sprawach cywilnych jawność wokandy może wpływać na ochronę prywatności uczestników postępowania w sprawach np. o ubezwłasnowolnienie lub w sprawach z zakresu ustawy o ochronie życia psychicznego. Sytuację taką można porównać do wtórnej wiktyimizacji ofiary przestępstwa.

W rozdziale *Wtórna wiktyimizacja a media* publikacji Jana Malca zatytułowanej: *Wtórna wiktyimizacja w związku z procesem o zabójstwo*⁵ autor podkreśla, iż ochrona danych osobowych ofiar przez media przejawiająca się w podawaniu tylko ich inicjałów nie zawsze spełnia swoją rolę, gdyż już sam opis zdarzenia często wystarczy środowisku lokalnemu do zidentyfikowania ofiary (bądź sprawcy), co pociągać może w konsekwencji niezycziwe komentarze dla ofiary i jej bliskich. Jeszcze gorsza sytuacja dotyczy osób, których dane zostały ujawnione przez media. Osoby te z reguły wykazują bezradność w dochodzeniu swych praw. W jednym z opisanych przypadków prokurator, do którego zwrócono się o pomoc, miał odpowiedzieć, że „teraz jest wolność słowa i każdy może pisać co chce”. Stres i poczucie krzywdy ofiar mogą być paradoksalnie odnowione w momencie zaktualizowania się – uchwalonego niewątpliwie z dobrymi intencjami – art. 168a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)⁶. W sytuacji zakończenia odbywania kary pozbawienia wolności przez sprawcę bądź jej przerwania z różnych powodów, obawa przed ponownym zetknięciem się pokrzywdzonego

⁵ Publikacja znajdująca się w: *Pozycja ofiary w procesie karnym – standardy europejskie a prawo krajowe*, red. T. Cieleckiego, J. Banach-Gutierrez, A. Suchorskiej, Szczytno 2008, s. 196 i n.

⁶ „Art. 168a § 1. Na wniosek pokrzywdzonego, odpowiednio, sędzia penitencjarny lub dyrektor zakładu karnego niezwłocznie zawiadamia pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje, o zwolnieniu skazanego z zakładu karnego po odbyciu kary, o ucieczce skazanego z zakładu karnego, a także o wydaniu decyzji o udzieleniu skazanemu:

1) przepustki, o której mowa w art. 91 pkt 7 i art. 92 pkt 9,

ze sprawcą (w szczególności gdy mieszkają w tym samym środowisku) odżywa i to niezależnie od tego, czy jest w jakiś racjonalny sposób motywowana.

Warto w tym miejscu wspomnieć nadto o jeszcze jednym niebezpieczeństwie, które może dotyczyć ofiary przestępstwa, a mianowicie budzącej kontrowersje kwestii udostępniania osobom postronnym akt postępowania przygotowawczych. Zasady udostępniania tych akt w toku toczącego się postępowania reguluje art. 156 k.p.k., który wyklucza niekontrolowany przez organ prowadzący postępowanie dostęp do akt sprawy⁷. Orzecznictwo sądów administracyjnych dopuszcza natomiast, na podstawie przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej, udostępnianie akt podmiotom innym niż strony dopiero po prawomocnym zakończeniu

- 2) czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub bez konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej albo asysty innej osoby godnej zaufania, o którym mowa w art. 138 § 1 pkt 7 lub 8, art. 141a § 1, art. 165 § 2 oraz art. 234 § 2,
- 3) przerwy w wykonaniu kary,
- 4) warunkowego zwolnienia”.

⁷ „Art. 156 § 1. Stronom, podmiotowi określonego w art. 416, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta sprawy sądowej i daje możliwość sporządzenia z nich odpisów. Za zgodą prezesa sądu akta te mogą być udostępnione również innym osobom.

§ 2. Na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy wydaje się odpłatnie kserokopie dokumentów z akt sprawy. Kserokopie takie można wydać odpłatnie, na wniosek, również innym stronom, podmiotowi określonego w art. 416, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym.

§ 3. Prezes sądu może w razie uzasadnionej potrzeby zarządzić wydanie odpłatnie uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy.

§ 4. Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo ujawnienia informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”, przeglądanie akt, sporządzanie odpisów i kserokopii odbywa się z zachowaniem rygorów określonych przez prezesa sądu lub sąd. Uwierzytelnionych odpisów i kserokopii nie wydaje się, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 5. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w toku postępowania przygotowawczego stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta, umożliwia sporządzanie odpisów i kserokopii oraz wydaje odpłatnie uwierzytelnione odpisy lub kserokopie tylko za zgodą prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Za zgodą prokuratora akta w toku postępowania przygotowawczego mogą być w wyjątkowych wypadkach udostępnione innym osobom.

§ 5a. W toku postępowania przygotowawczego podejrzanemu i jego obrońcy udostępnia się akta sprawy w części zawierającej dowody wskazane we wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz wymienione w postanowieniu o zastosowaniu albo przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Prokurator może odmówić zgody na udostępnienie akt w tej części tylko wówczas, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że narażałoby to na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia pokrzywdzonego lub innego uczestnika postępowania, groziłoby zniszczeniem lub ukryciem dowodów albo tworzeniem dowodów fałszywych, groziłoby uniemożliwieniem ustalenia i ujęcia współsprawcy czynu zarzucanego podejrzanemu lub sprawców innych czynów ujawnionych w toku postępowania, ujawniałoby prowadzone czynności operacyjno-rozpoznawcze lub zagrażałoby utrudnieniem postępowania przygotowawczego w inny bezprawny sposób.

§ 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty za wydanie kserokopii dokumentów oraz uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy, mając na uwadze koszty wykonania takich kserokopii”.

postępowania⁸. Nie kwestionując słuszności takiego rozstrzygnięcia, nie sposób pominąć wcale nie tak nierealnego niebezpieczeństwa ujawnienia danych, ale także różnego rodzaju informacji sensytywnych dotyczących pokrzywdzonego w sytuacji stosunkowo szybkiego prawomocnego zakończenia postępowania przygotowawczego (np. z powodu przesłanek wskazanych w art. 17 § 1 k.p.k.). Przykładem takiej sytuacji może być stan faktyczny objęty wyrokiem WSA w Warszawie z dnia 20 sierpnia 2009 r., II SA/Wa 635/09, LEX nr 553263. Pokrzywdzeni, w sprawie których prokurator umorzył postępowanie wobec osób podejrzanych o groźby zamachem bombowym i żądania pieniędzy, złożyli do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych skargę w związku z ujawnieniem w przesłanym podejrzanym postanowieniu o umorzeniu postępowania ich danych osobowych, w tym adresów posiadanych lokali, stanu majątkowego i źródeł utrzymania. Sprawcy zostali przez prokuratora ustalen, jednakże śledztwo umorzono z powodu braku znamion czynu zabronionego. Odmawiając uwzględnienia skargi pokrzywdzonych, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych podał, że działanie prokuratora wypełniło dyspozycję § 186 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 144), zgodnie z którym w uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu śledztwa lub dochodzenia należy wymienić osoby, przeciwko którym toczyło się postępowanie oraz zarzuty albo zdarzenia, będące jego przedmiotem, związane przedstawić czynności, jakich dokonano i poczynione ustalenia, ocenić zebrane dowody oraz wskazać powody faktyczne i prawne, które zadecydowały o umorzeniu i przyjętej podstawie tego umorzenia. Ponadto Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych podkreślił, że kodeks postępowania karnego zawiera regulacje zapewniające anonimowość świadkom i ofiarom przestępstwa (art. 184 § 1 oraz art. 191 § 3 k.p.k.) i wskazał, że jak wynika z wyjaśnień prokuratury nie wszyscy pokrzywdzeni wystąpili z takim wnioskiem. Oddalając skargę pokrzywdzonych kwestionującą stanowisko Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Wojewódzki Sąd Administracyjny podkreślił, że nie można nakazać prokuraturze,

---

⁸ Por. wyrok NSA z dnia 7 marca 2003 r., II SA 3572/02, Wokanda 2003, nr 10, poz. 35; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 21 czerwca 2007 r., II SA/Gd 404/07, LEX nr 1025370; wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 maja 2004 r., II SAB/Wa 58/04, LEX nr 158991; por. także A. Jaskuła, *Uzyskiwanie informacji o postępowaniu przygotowawczym w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej*, Prok. i Pr. 2013, nr 2, s. 97 i n.

ażeby ograniczyła się w wydawanym przez siebie postanowieniu tylko do zdarzeń, będących przedmiotem wszczętego śledztwa, pomijając dane osobowe stron tego postępowania. Usunięcie z postanowienia prokuratury jakichkolwiek informacji, w tym także danych osobowych pokrzywdzonego i jego rodziny, której zdarzenie dotyczyło, zasadniczo zmieniałoby obraz zarzucanych czynów i okoliczności ich popełnienia. Już z tych względów ujawnienie danych skarżącego w przedstawionym postanowieniu było zgodne z art. 23 ust. 1 pkt 2 u.o.d.o. Wojewódzki Sąd Administracyjny dodał nadto, iż usunięcie jakichkolwiek elementów omawianego dokumentu stanowiłoby zmianę jego treści, a więc podważałoby jego wiarygodność.

Krzysztof Łaszkiewicz*

Przekroczenie granic dyskrecji w służbie a ryzyko naruszenia praw ofiary do ochrony wizerunku i danych osobowych

Jeśli za punkt odniesienia do ogólnych rozważań przyjęty zostanie skonstruowany i stale ewoluujący model ochrony prawnej danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa, to z perspektywy działań Policji ryzyko naruszeń może mieć raczej charakter uchybień wobec ustanowionych już norm. Szczegółowa analiza materii prawnej w tym zakresie, w odniesieniu do Policji, wydaje się wskazywać raczej na stałą potrzebę edukowania policjantów i policjantek, iż wizerunek osoby, jej dane osobowe, stanowią dobro osobiste i podlegają ochronie przed ich świadomym lub nieświadomym naruszeniem, udostępnieniem, czy też rozpowszechnieniem. Ważny jest też aspekt modernizacji lub właściwego wykorzystywania infrastruktury obiektów policyjnych.

Ponieważ, jak co roku, tak i w dniu dzisiejszym powiedziano już wiele na temat prawnych mechanizmów ochrony, pragnę swoją uwagę skoncentrować nie na potrzebach zmian prawa, lecz możliwego ryzyka jego naruszenia w codziennej praktyce służbowej policjantek i policjantów.

Jako punkt wyjścia do dalszego wywodu należy przyjąć tezę, iż to nie ignorancja zawodowa, lecz możliwa rutyna i wielość kontaktów z ludźmi może stanowić przyczynę dla potencjalnych nieprofesjonalnych zachowań w obszarze naruszeń danych i wizerunku ofiary. Działania policjantek i policjantów nastawione są z reguły na szybkość i zdecydowanie, co może po-

---

* Mł. insp. Krzysztof Łaszkiewicz – Pełnomocnik Komendy Głównej Policji ds. Ochrony Praw Człowieka.

wodować czasem uchybienia w działaniach. Z drugiej jednak strony stres ofiary, czasem niska świadomość prawna powodują, że nie wszystkie sytuacje naruszenia danych osobowych są wychwytywane przez same ofiary. Powstawać może zatem naturalne zjawisko ciemnej liczby. Aby nieco zaprzeczyć tej ostatniej tezie, chciałbym przytoczyć wystąpienie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z dnia 29 czerwca 2005 r. skierowane do Komendanta Głównego Policji, a dotyczące skargi na brak dyskrecji podczas czynności legitymowania przez Policję.

Taki przypadek opisał skarżący, który podczas akcji prowadzonej na zlecenie Policji, polegającej na odholowywaniu niezabezpieczonego, stojącego na ulicy samochodu, zadał przyglądającym się akcji policjantom pytanie o legalność tego typu działania. Po uzyskaniu zdawkowej odpowiedzi skarżący został wezwany do okazania dokumentu tożsamości. Taki dokument posiadał, ale w zaparkowanym nieopodal swoim samochodzie. Poprosił więc Policję o możliwość jego dostarczenia (samodzielnie lub w ich asyście). Policjanci nie zgodzili się na to i rozpoczęli ustne ustalanie tożsamości przechodnia. Po podaniu przez niego pełnych danych osobowych, policjanci kilkakrotnie konsultowali się przez radiostację w celu ich potwierdzenia, głośno odczytując podane przez skarżącego dane osobowe. W ten sposób zapoznało się z nimi kilkadziesiąt osób zgromadzonych w miejscu zdarzenia. Każda z nich znalazła się więc w posiadaniu danych osobowych skarżącego. Mogła je zatem swobodnie wykorzystać.

Treść wystąpienia do ówczesnego Komendanta Głównego Policji generalnego inspektora Leszka Szredera:

„Zwracam się do Pana Komendanta o podjęcie działań mających na celu zapewnienie przestrzegania przez podległych Panu funkcjonariuszy Policji przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t. j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.) podczas wykonywania przez nich czynności służbowych, w szczególności legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych otrzymuje sygnały, z których wynika, iż funkcjonariusze Policji podczas wykonywania czynności służbowych w celu ustalenia tożsamości osoby legitymowanej głośno wymieniają dane osobowe osoby legitymowanej, co powoduje, iż osoby postronne przebywające w pobliżu mają możliwość zapoznania się z tymi danymi. W ten sposób funkcjonariusze Policji umożliwiają zapoznanie się z danymi osobowymi osoby legitymowanej osobom do tego

nieuprawnionym. Tego rodzaju zachowania funkcjonariuszy Policji prowadzą do naruszenia zasady bezpieczeństwa danych osobowych wynikającej z ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t. j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.), jak również mogą stanowić naruszenie przepisów ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t. j. Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58 ze zm.).

Art. 14 ust. 3 ustawy o Policji nakłada na funkcjonariuszy Policji obowiązki respektowania godności ludzkiej i ochrony praw człowieka. Przepis ten stanowi rozwinięcie ogólnej normy konstytucyjnej zawartej w art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którą godność człowieka stanowiąca źródło jego wolności i praw jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Zauważyć należy, iż opisane powyżej zachowanie funkcjonariuszy Policji podczas legitymowania osoby może zostać uznane za pewną formę szykanowania osoby legitymowanej, które w konsekwencji prowadzić może do naruszenia jej godności. Nie ma bowiem żadnego uzasadnionego powodu, aby funkcjonariusze Policji wymieniali dane osoby legitymowanej w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi osobom postronnym. Zachowanie takie nie jest w szczególności konieczne dla prawidłowego wykonania czynności służbowych.

Umożliwienie dostępu do danych osobowych osoby legitymowanej osobom nieupoważnionym prowadzić może również do naruszenia zasad ochrony danych osobowych. Policja będąc administratorem przetwarzanych w swoich zbiorach danych zobowiązana jest bowiem dopełnić wszystkich obowiązków, jakie na administratora nakłada ustawa o ochronie danych osobowych. W kontekście opisanego wyżej zachowania funkcjonariuszy Policji szczególnie istotny jest wymóg dotyczący zabezpieczenia przetwarzanych danych osobowych. Zgodnie z art. 36 ustawy o ochronie danych osobowych, administrator danych obowiązany jest zastosować środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych odpowiednio do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, w szczególności powinien **zabezpieczyć dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym**, zabranieniem przez osoby nieuprawnione, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy oraz zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem. Niedopełnienie tego obowiązku stanowi naruszenie jednej z podstawowych zasad ochrony danych osobowych, a ponadto skutkować może odpowiedzialnością karną przewidzianą w art. 51 lub 52 ustawy.

Na marginesie wskazać należy, iż legitymowanie osób przez Policję powinno odbywać się ściśle według zasad wskazanych w ustawie o Policji oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień Policji oraz wzorów dokumentów stosowanych w tych sprawach (Dz. U. Nr 25, poz. 204). Z § 4 wyżej powołanego rozporządzenia wynika w sposób jednoznaczny, iż funkcjonariusz Policji ustala tożsamość osoby legitymowanej przede wszystkim na podstawie okazanego przez tę osobę dokumentu – dowodu osobistego, paszportu, zagranicznego dokumentu tożsamości lub innego niebudzącego wątpliwości dokumentu zaopatrzonego w fotografię i oznaczonego numerem lub serią. Poważne wątpliwości budzi zatem sytuacja opisana w piśmie, którego kopię pozwałam sobie przesłać Panu Komendantowi, w której funkcjonariusz Policji nie wykorzystał możliwości ustalenia tożsamości osoby legitymowanej za pomocą posiadanego przez nią dokumentu.

Mając na uwadze wyżej wskazane nieprawidłowości dotyczące wykonywania czynności służbowych przez funkcjonariuszy Policji, zwracam się o podjęcie działań mających na celu zapewnienie zgodności przetwarzania danych przez Policję z przepisami o ochronie danych osobowych oraz o poinformowanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych o podjętych w tym zakresie działaniach¹.

Analiza skarg obywatelskich na Policję oraz sprawozdanie z działalności Głównego Inspektora Danych Osobowych za 2011 rok wskazywać może na znaczącą poprawę w obszarze zapobiegania takim incydentom.

W dalszej części przekazu celowo postępuję się przykładem zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3), by przedstawić ustawione normy etyczne dla tego zawodu i pola ryzyka do ich naruszeń.

Załącznik do zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji w sposób bardzo bezpośredni lub tylko pośredni ma wpływ na obowiązek ochrony wizerunku ofiary oraz jej danych osobowych. **I tak na przykład:**

„W sytuacjach nieuregulowanych przepisami prawa lub nieujętych w niniejszych zasadach etyki zawodowej policjant powinien kierować

---

¹ Wystąpienie GIODO, GI-DP-024/1207/05 z dnia 29 czerwca 2005 r., dostępne na stronie internetowej: http://www.giodo.gov.pl/1520068/id_art/1498/j/pl/ [dostęp: 2.01.2014].

się zasadami współżycia społecznego i postępować tak, aby jego działania mogły być przykładem praworządności i prowadziły do pogłębiania społecznego zaufania do Policji” (§ 2). Oczywisty jest zatem fakt, że choćby nieświadome działania policjantki lub policjanta, polegające na głośnym i publicznym wymawianiu danych osobowych podczas legitymowania ofiary przestępstwa, nie pogłębiają społecznego zaufania do Policji. Taka czynność zawsze musi odbywać się w warunkach gwarantujących dyskrecję. Ryzyko takich sytuacji może się nasilać w momencie występowania ofiary w podwójnej roli procesowej, czyli pokrzywdzonego na przykład w sprawie przemocy domowej, a jednocześnie oskarżonego o kradzież sklepową w innej sprawie. Ta granica w działaniach musi być czytelna i stanowczo przestrzegana. Ofiara nie może być stygmatyzowana z powodu jej równoległego statusu osoby podejrzanej lub niezbyt dobrej reputacji społecznej.

„Policjant powinien wykonywać czynności służbowe według najlepszej woli i wiedzy, z należytą uczciwością, rzetelnością [podkr. – K.Ł.], wykazując się odpowiedzialnością, odwagą i ofiarnością” (§ 3). Nie należy uznawać za rzetelnie wykonaną czynność policyjną przesłuchania osoby w pomieszczeniu służbowym, w którym jednocześnie trwają przesłuchania innych osób. Choć ryzyko wzajemnego wykorzystywania, w dalszej perspektywie, danych mimowolnie pozyskanych przez dwie osoby przesłuchiwane do różnych spraw jest znikome, to jednak nie o ryzyko chodzi w tym przypadku, lecz bezwzględne zapewnienie dyskrecji w komunikowaniu danych personalnych, innych informacji lub uwidaczniania wizerunku osoby.

„W trakcie wykonywania czynności służbowych policjant powinien zachować szczególną wrażliwość i takt w stosunku do ofiar przestępstwa lub innego zdarzenia, udzielać im możliwie wszechstronnej pomocy, a także dbać o zachowanie dyskrecji [podkr. – K.Ł.]” (§ 9). Granice dyskrecji nie mają swojego legalnego odniesienia w definicjach prawa policyjnego. Dochodzi do naruszenia przepisów lub też nie. Granice dyskrecji mają zatem ścisłe powiązanie z kulturą osobistą policjantki lub policjanta, wyczuciem sytuacji i niedziałaniem według schematu, rutyny. Wywoływanie dyżurnego operatora przez środki łączności w otwartym samochodzie i przy nieodpowiedniej głośności, w celu potwierdzenia tożsamości ofiary, jest możliwe, ale tylko w przypadku, gdy w zasięgu słyszalności nie ma osób postronnych. Wywoływanie z korytarza jednostki policyjnej ofiary po imieniu i nazwisku, tym bardziej z przytoczeniem ogólnego charakte-

ru sprawy, jest absolutnym przekroczeniem granic dyskrecji. Prowadzenie interwencji domowej „przez drzwi”, gdzie oczy sąsiadów mogą skupiać się na wizerunku ofiary, nie stanowi dobrej praktyki. Policjanci powinni działać z zachowaniem dyskrecji, wykorzystując dostępne możliwości na miejscu zdarzenia.

„Policjant nie może wykorzystywać swojego zawodu do celów prywatnych, a w szczególności nie może wykorzystywać informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych ani uzyskiwać informacji do tych celów przy użyciu służbowych metod” (§ 12). Funkcjonariusz Policji, jeśli jest wyposażony w możliwości dostępu do bazy danych policyjnych, ma wielkie możliwości generowania danych osobowych. W przypadku złamania obowiązujących w tym zakresie zasad i udostępnieniu ich osobom prywatnym, nie ma mowy o naruszeniu dyskrecji, lecz popełnieniu przestępstwa urzędniczego. Możliwości bezkarnego wydobywania informacji są dziś technologicznie dobrze zabezpieczone, ale trzeba mieć na względzie, że już samo bycie funkcjonariuszem przez kilka lat czyni go bankiem wiedzy o ludziach i zdarzeniach, zapisanych w pamięci, notatkach, notatnikach itp.

„Policjant powinien zachować dyskrecję w odniesieniu do informacji mogących zaszkodzić społecznie pojętemu dobru służby lub dobremu imieniu osób uczestniczących [podkr. – K.Ł.] w czynnościach podejmowanych przez policjanta” (§ 13). Dla zobrazowania zagrożeń w tym zakresie warto jest posłużyć się następującym przykładem, choć nie zawsze jest on naruszeniem dobrego imienia osoby uczestniczącej w czynnościach policyjnych. Jest to kwestia osobistego odczucia osoby. Sytuacja hipotetyczna:

Policja, po zawiadomieniu złożonym przez obywatela, który został pokrzywdzony przestępstwem ekonomicznym, wskazał w toku czynności inną możliwą ofiarę oszustwa finansowego, jako możliwego świadka. Po otwarciu drzwi mieszkania i wylegitymowaniu osoby, domniemaną ofiarą oszustwa okazała się być kobieta, która wcześniej znana była policjantom jako mężczyzna. Osoba ta przeszła korektę płci i z uwagi na wcześniejsze ataki o podłożu transfobicznym chciała pozostać anonimowa. Nie zgłosiła się też na Policję z uwagi na niechęć do odkrywania swojej nowej tożsamości. Cała dyskusja w „dziwnej” dla policjantów sytuacji, przetoczyła się na korytarzu, w obecności przechodzących sąsiadów.

Nie ma możliwości stworzenia, na potrzeby policyjne, zamkniętego katalogu sytuacji **szkodzących dobru imieniu osób uczestniczących w czynnościach policyjnych**. Nie ma też takiej potrzeby. Ta sytuacja, oraz

jej podobne, wymagają posiadania ogólnej wiedzy policyjnej, rozważagi oraz rozumienia sensu dyskrecji w kontakcie z obywatelem oraz stosownych i powtarzanych szkoleń.

Do zidentyfikowanych obszarów ryzyka naruszeń ochrony danych osobowych i wizerunku osób można zatem zaliczyć:

- otwarte miejsca publiczne stanowiące obszar interwencji policyjnych lub działań procesowo-wykrywczych;
- obiekty policyjne, w których obsługiwane są ofiary przestępstw oraz sprawcy;
- miejsca prywatne pracowników Policji, którzy bezprawnie przenieśli kopię dokumentów policyjnych do np. własnych mieszkań, a następnie po odejściu ze służby nie zniszczyli ich we właściwy sposób i weszły one w posiadanie osób trzecich.

Obszarami sprzyjającymi takim sytuacjom może być na przykład:

- brak wystarczającej świadomości znaczenia ochrony danych osobowych i wizerunku ofiar;
- rutyna i wypalenie zawodowe;
- zbyt rzadkie szkolenia;
- lekkomyślność (plotkowanie w miejscu słyszalnym dla osób postronnych);
- niewłaściwe wykorzystywanie miejsc w obiektach policyjnych (recepcja, pokoje przesłuchań);
- niewłaściwe wykorzystywanie środków łączności;
- sprzedaż informacji lub rozpowszechnienie jej w wyniku zemsty.

Działania podejmowane przez Policję można określić jako horyzontalne i odnoszące się zarówno do szkoleń policyjnych, jak też adaptacji miejsc recepcyjnych oraz pokoiów przesłuchań, miejsc okazań, budowania rękawów wejściowych dla osób doprowadzanych i zatrzymywanych. Z bieżących informacji zebranych z jednostek terenowych Policji wynika, że policjanci w różnych formach, takich jak szkolenia oraz instruktaże, są uświadamiani na temat wagi i znaczenia ochrony danych osobowych. Wszyscy nowo przyjęci funkcjonariusze biorą udział w szkoleniu z zakresu ochrony danych osobowych, prowadzonym przez Pełnomocników ds. Ochrony Informacji Niejawnych.

W chwili obecnej na potrzeby Policji przygotowujący jest przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych *Program Standaryzacji Komend i Komisariatów Policji*, który zakłada systemową poprawę warunków obsługi obywateli oraz pracy funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Policji. Wykonawcą Programu jest Komendant Główny Policji. Ministerstwo Spraw

Wewnętrznych sprawuje nadzór nad jego realizacją. W czasie wystąpienia w Sejmie RP 12 października 2012 r. Prezes Rady Ministrów Pan Donald Tusk wskazał standaryzację komend powiatowych, miejskich, rejonowych i komisariatów na terenie całego kraju jako jeden z priorytetów rządu na najbliższe lata. Intencją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych jest wyznaczenie nowej jakości warunków obsługi obywateli oraz stworzenie jednolitego standardu komend i komisariatów. Zakłada się, że efektem realizacji Programu będzie podniesienie poziomu zadowolenia społeczeństwa z funkcjonowania Policji oraz zapewnienie właściwych warunków do realizacji zadań służbowych przez policjantki i policjantów oraz pracowników cywilnych². Zaproszona do współpracy Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” w ramach badań przeprowadzonych na terenie kraju wypracowała m.in. następujące konkluzje:

- zdarzającym się problemem jest brak możliwości zachowania dyskrecji z uwagi na kształt przestrzeni recepcyjnej;
- zdarza się, że pokoje przesłuchań nie są efektywnie wykorzystywane, gdyż policjanci wolą dokonywać czynności w przydzielonych im pomieszczeniach służbowych;
- zdarzały się przypadki, że dźwiękoszczelność ścian pomieszczeń służbowych budziła wątpliwości³.

Podsumowując, wydaje się że systematyczna edukacja policjantek i policjantów oraz efektywny nadzór połączony z właściwą adaptacją pomieszczeń i ich właściwym wykorzystywaniem powinien minimalizować ryzyko naruszeń danych osobowych oraz wizerunku ofiar.

Policja była i jest gwarantem strażnika danych osobowych. Wobec najmniej licznych incydentów wyciągane będą stanowcze konsekwencje służbowe.

---

² Program Standaryzacji Komend i Komisariatów, MSW, 2013 r.

³ Informacja z warsztatu zorganizowanego w dniu 12 lutego 2013 r. przez Pracownię Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”.

Barbara Mąkosza-Stępkowska*

Przedstawianie ofiar przestępstw w mediach

Tam, gdzie jest zbrodnia, tam mamy do czynienia ze sprawcą i ofiarą. Termin „ofiara” nie występuje ani w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), ani w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.). Definicja ta zawarta jest w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415 z późn. zm.), implementującej dyrektywę Rady Europy 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnoszącą się do kompensaty dla ofiar przestępstw (Dz. Urz. UE L 261 z 6.08.2004, s. 15; Polskie wydanie specjalne, Dz. Urz. UE rozdz. 19, t. 7, s. 65), gdzie określa się ofiarę jako osobę fizyczną, która na skutek przestępstwa umyślnego, popełnionego z użyciem przemocy, poniosła śmierć albo doznała naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia określonych w wyszczególnionych artykułach kodeksu karnego. Kodeks postępowania karnego operuje natomiast pojęciem pokrzywdzonego (jest nim osoba fizyczna lub prawna oraz inne wyszczególnione podmioty prawne, których dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo)¹, a prawo cywilne operuje jedynie pojęciem poszkodowanego – jest nim osoba fizyczna lub prawna, która poniosła szkodę, przez którą rozumie się majątkowy lub niemajątko-

---

* Dr Barbara Mąkosza-Stępkowska – Instytut Dziennikarstwa, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

¹ M. Filar, *Pokrzywdzony (ofiara przestępstwa) w polskim prawie karnym materialnym (w:) Poszanowanie godności ofiar przestępstw*, red. A.M. Gudebska-Rusiecka, Legionowo 2002, s. 23–28.

wy uszczerbek, jakiego doznaje poszkodowany w dobrach chronionych obowiązującym prawem².

Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.) również nie operuje pojęciem ofiary, lecz używa terminów świadek, pokrzywdzony i poszkodowany. Status ofiary w postępowaniu i związanych z nim publikacjach prasowych może być zatem bardzo różny i może nią być zarówno pokrzywdzony, jak i poszkodowany, jak również świadek zdarzenia, a także członkowie rodzin uczestników zdarzenia i pośrednio wskazane w publikacji tzw. osoby trzecie, których chronione prawem interesy (a więc prywatność, wizerunek, dane osobowe) powinny być chronione przez dziennikarza (art. 15 pr. pras.)³.

Obiektywnie wydaje się, że ofiara przestępstwa powinna przykuwać większą uwagę otoczenia niż sprawca, gdyż to jej się niejako, z moralnego i społecznego punktu widzenia, ta uwaga „należy”. To ona jest bowiem w gorszym położeniu niż sprawca, ona bezpośrednio odczuwa skutki przestępstwa i to do niej powinna być przede wszystkim skierowana pomoc i współczucie. Wydaje się, że media powinny takie właśnie działania i postawy wobec ofiar przestępstw wspierać. Zawartość merytoryczna materiałów prasowych skłania jednak do odwrotnych wniosków – ofiara pozostaje niejako w cieniu sprawcy i to sprawca i jego czyn znajdują się przede wszystkim w polu zainteresowania mediów i stanowią dla nich główną „atrakcję”.

Analiza materiałów prasowych dotyczących przestępczości pozwala na postawienie następujących tez:

1. Ofiary przestępstw są przedmiotem zainteresowania mediów znacznie rzadziej niż sprawcy przestępstw i poświęca się im mniej uwagi.
2. Komentarze i informacje o ofiarach są na ogół skrótowe i jednostronne.
3. Ofiara przestępstwa jest bezbronna wobec siły oddziaływania mediów i kreowania swojego wizerunku przez media (zwłaszcza wobec tabloidów).
4. Ofiara przestępstwa jest przez media traktowana przedmiotowo, instrumentalnie i stereotypowo (sposób przedstawiania ofiar zależy

---

² W. Czachórski, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1994, s. 74–76.

³ B. Mąkosa-Stępkowska, *Ofiara przestępstwa w relacjach z mediami (w:) Poszanowanie godności...*, red. A.M. Gudebska-Rusiecka, s. 118–122.

od rodzaju prasy, a także profilu ideologicznego wyrażonego w linii programowej danego medium).

Na marginesie trzeba jednak dodać, że te same zarzuty, o których mowa w pkt 3 i 4 można postawić prasie w odniesieniu do przedstawiania sprawców przestępstw.

5. **Poprzez informację o ofierze media (zwłaszcza tabloidy) próbują wykreować u swoich odbiorców określone wyobrażenie o sprawcy przestępstwa** – a więc nie chodzi tu w istocie o stosunek do ofiary jako człowieka i autentyczne współczucie dla niej, lecz o potraktowanie ofiary jako narzędzia do stygmatyzacji sprawcy, a więc w istocie faktycznie – jedynie przedmiotowo.
6. **Spółczesność „rozgrzesza” sprawcę przestępstwa za atak na ofiarę, jeśli w opinii publicznej to ofiara przyczyniła się do przestępstwa** (a więc w odczuciu społecznym „zasłużyła sobie na karę” w postaci zadanych jej dolegliwości i obrażeń).

Badania Leonarda Borkowitza⁴ dowodzą, że media pobudzają do agresji i przemocy poprzez lansowanie w materiałach prasowych (zwłaszcza wizualnych) takich wzorców załatwiania spraw, które łączą się z użyciem przemocy i agresją w stosunku do tych ludzi, których zachowanie jest odbierane jako prowokacyjne, czy nieostrożne. Prowokator – rzeczywisty, czy urojony – staje się w rezultacie sam ofiarą przemocy, na którą w odbiorze społecznym „zasłużył”. Prowokująca krótka spódniczka, w jaką ubrana była dziewczyna, która stała się ofiarą zgwałcenia, czy samotne bieganie przez nią po lesie, może – jak wykazały ostatnie (styczeń 2014 r.) wydarzenia w Lesie Kabackim w Warszawie – stać się okolicznością „usprawiedliwiającą” sprawcę dokonanego na niej gwałtu. Takie „usprawiedliwienie” dokonuje się nie tylko w mediach, lecz i w odbiorze społecznym.

Borkowicz wykazał eksperymentalnie, że frustracja sprzyja agresji, a obserwacje te potwierdziły także eksperymenty przeprowadzane przez innych badaczy⁵.

7. **Dziennikarze naruszają zaufanie, jakim obdarzają je (bezpośrednio bądź w sposób dorozumiany) ofiary przestępstw.**

Jest to praktyka naganna z moralnego punktu widzenia, stanowi ona też naruszenie prawa (art. 12 pr. pras. nakłada bowiem na dziennika-

⁴ H.J. Schneider, *Zysk z przestępstwa. Środki masowego przekazu a zjawiska kryminalne*, tłum. W. Spirydowicz, red. B. Hołyst, Warszawa 1992, s. 97.

⁵ Tamże, s. 98.

rza obowiązek ochrony dóbr osobistych, a ponadto interesów działających w dobrej wierze informatorów i innych osób, które okazują mu zaufanie).

8. **Prasa wypowiada opinie co do rozstrzygnięcia w postaci tzw. przesądów** – wypowiedzi przesądających nie tylko o winie sprawcy, lecz także o przyczynieniu się, czy wręcz winie ofiary. Dziennikarze wtłaczają tym samym poszkodowanego przestępstwem w rolę sztucznie wykreowaną przez siebie, o określonych przez dziennikarza cechach i sposobie zachowania, a także spekulują kto i dlaczego stał się ofiarą, przypisują mu kryminogenną rolę.

Wypowiadanie takich przesądających opinii stanowi naruszenie tzw. **domniemania pokrzywdzenia ofiary**, które jest swoistym odpowiednikiem „przysługującego” sprawcy przestępstwa domniemania niewinności i narusza art. 13 pr. pras., który zabrania wypowiadania w prasie opinii co do rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym przed wydaniem orzeczenia w I instancji.

9. **Ofiara powinna korzystać z „domniemania pokrzywdzenia”, co miałyby ją chronić przed stygmatyzacją ze strony prasy.**

W stosunku do ofiary również powinno się przyjmować, podobnie jak w przypadku „domniemania niewinności” w odniesieniu do sprawcy, że wszelkie niedające się usunąć wątpliwości – czy doszło do pokrzywdzenia ofiary, czy nie – powinno się tłumaczyć na korzyść ofiary, zgodnie z zasadą domniemania pokrzywdzenia.

Zasadnicze pytanie, jakie można w związku z tym postawić, sprowadza się do tego, jak pogodzić domniemanie niewinności sprawcy z domniemaniem pokrzywdzenia ofiary? Przynajmniej na użytek mediów obie te zasady można wywodzić z ustawy – Prawo prasowe, która zobowiązuje prasę do prawdziwego przedstawiania omawianych zjawisk (art. 6), do rzetelności i szczególnej staranności dziennikarskiej (art. 12), nakazującej dziennikarzowi w szczególności sprawdzanie zgodności z prawdą uzyskanych informacji lub podawanie ich źródła oraz zakazuje prasie (art. 13) wypowiadania opinii co do rozstrzygnięcia (a więc co do winy i kary) przed zapadnięciem orzeczenia w I instancji.

10. **Medialny obraz ofiar odbiega od obrazu rzeczywistego.**

Wówczas, gdy informowanie o ofiarach opiera się na weryfikowalnych co do zgodności z prawdą faktach, nie zachodzi obawa naruszenia zasady obiektywizmu, która zobowiązuje dziennikarza do

prawdziwego przedstawiania omawianych zjawisk (art. 6 pr. pras.). Wszelkie manipulowanie informacją o ofiarach oznacza naruszenie obowiązku szczególnej staranności i rzetelności dziennikarskiej (art. 12 ust. 1 pkt 1 pr. pras.). Podanie źródła, o którym mówi art. 12, jako alternatywy sprawdzania zgodności z prawdą uzyskanych informacji, powinno w odniesieniu do spraw kryminalnych oznaczać powołanie się na jedyne źródło, które można uznać za dobrane zgodnie z zasadą szczególnej staranności i rzetelności, jakim jest wyrok niezawisłego sądu w konkretnej sprawie.

11. Przedstawianie ofiar często odbywa się z naruszeniem ich dóbr osobistych (naruszenie obowiązku z art. 12 ust. 1 pkt 2 pr. pras.), zwłaszcza takich jak:

- prywatność,
- dane osobowe (w tym wrażliwe),
- wizerunek,
- cześć i godność.

Publikowanie informacji z prywatnej sfery życia bez zgody osoby, której prywatności to dotyczy, narusza europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzoną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienioną następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnioną Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) – art. 47, 51 oraz ustawę – Prawo prasowe – art. 14 ust. 6. Naruszenie prywatności może polegać na bezprawnym wkroczeniu w sferę intymną, informowaniu o życiu rodzinnym ofiar, ich stanie zdrowia, miejscu zamieszkania, stylu życia itp. Do naruszenia prywatności może dojść także wskutek opublikowania informacji jedynie po uzyskaniu zgody tzw. dorozumianej, czy też uzyskanej podstępem (często przy wykorzystaniu bezradności, czy łatwowierności ofiary), a nie zgody faktycznie wyrażonej, a więc rzeczywistej. Tego rodzaju zachowanie dziennikarza w stosunku do ofiary musi być oczywiście zakwalifikowane jako manipulacja i zarazem naruszenie obowiązku rzetelności i szczególnej staranności dziennikarskiej.

W związku z publikowaniem w mediach wizerunków ofiar, dochodzi do naruszeń art. 13 i 14 ust. 1 pr. pras., art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121) oraz art. 81 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo autorskie i prawa po-

krewnie (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.). Do naruszeń dochodzi poprzez publikowanie wizerunku ofiar bez zgody na publikację, publikowanie takiego wizerunku, który wprawdzie jest maskowany (a przynajmniej widać taką próbę maskowania), lecz to maskowanie nie jest skuteczne (oznacza to, że medialna postać ofiary pozwala na ustalenie jej tożsamości). Media przyjmują też zgodę „dorozumianą” na opublikowanie wizerunku za zgodą rzeczywistą, a także niejako „przenoszą” na ofiarę uzyskane zezwolenia udzielone dziennikarzom przez prokuraturę lub sąd na rozpowszechnianie wizerunku sprawcy, jako osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe. Stanowi to oczywiście naruszenie prawa, bo rozpowszechnianie danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych (a taki jest status ofiar) wymaga ich indywidualnej zgody i ustawodawca nie przewidział żadnych wyjątków od tej zasady.

Analiza przypadku Magdaleny W., zwanej w mediach „małą Madzią”, która stała się ofiarą zabójstwa dokonanego na niej przez matkę, uwiadcza, że media od początku tej sprawy powszechnie prezentowały pełny wizerunek dziecka⁶. W okresie, kiedy trwały poszukiwania dziewczynki (jeszcze nie było wiadomo, że nie żyje) rodzina przekazała dziennikarzom jej zdjęcie. Było ono potem wielokrotnie (przez wiele miesięcy) wykorzystywane w różnych publikacjach, również w kontrowersyjnych fotomontażach, przedstawiających np. symulację obrażeń, jakich miało doznać dziecko przed śmiercią. Wizerunek dziewczynki pokazywano także w materiałach prasowych informujących o rodzinie (rodzicach i krewnych). W mediach podawane były pełne dane osobowe rodziców dziecka i jego samego. Podawane były one też na konferencjach prasowych organizowanych przez detektywa Krzysztofa Rutkowskiego. Te konferencje prasowe były transmitowane w telewizji. Tabloidy (np. Fakt) podawały personalię dziewczynki jeszcze długo po jej śmierci – w związku z pogrzebem i toczącym się postępowaniem karnym o zabójstwo córki wobec jej matki. W zasadzie we wszystkich rodzajach mediów dziecko było opisywane przez media w ciepłym tonie (zdrobienia „Aniołek”, „Mała Madzia”, „Malutka Madzia”). Taki sposób pisania o ofie-

---

⁶ J. Pieńczykowska-Rybaczyk, *Obraz przestępczości w mediach na przykładzie casusu Katarzyny W.*, praca magisterska obroniona w roku 2013 w Instytucie Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, napisana pod kierunkiem dr B. Mąkosy-Stępkowskiej.

rze wskazuje wyraźnie, że chodzi o wywołanie określonych emocji pozytywnych w odniesieniu do dziecka i negatywnych – w stosunku do jego matki (zwłaszcza od momentu gdy przedstawiono jej zarzut zabójstwa córki).

Złamaniem prawa jest też naruszenie czci i godności ofiar przestępstw, do czego dochodzi wskutek zniesławiających, czy znieważających publikacji, przedstawiania ofiary w negatywnym świetle, eksponowania patologii, używania wulgarnych, czy uwłaczających określeń (publikacja, która powoduje naruszenie tych dóbr wypełnia znamiona przedmiotowe przestępstwa zniesławienia lub znieważenia – art. 212 i 216 k.k., a także narusza dobra osobiste ofiar – art. 23 k.c.).

Zdarza się, że przy przedstawianiu ofiar naruszane są też dobra tzw. osób trzecich i zasady współżycia społecznego (art. 10 ust. 1 zdanie drugie pr. pras. nakłada na dziennikarza obowiązek „działania zgodnie z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego, w granicach określonych przepisami prawa”). Dochodzi do tego wskutek nieposzanowania tajemnicy dziennikarskiej, czy prywatności. Zdecydowanie częściej można jednak mówić nie tyle o naruszeniu prawa przez dziennikarzy, co o całkowitym braku empatii w stosunku do osób stanowiących dla dziennikarza źródło informacji (np. dziennikarz kieruje i emituje pytanie do matki dziecka, które zostało utopione w rzece bezpośrednio po wyłowieniu zwłok dziecka i pyta – „Co Pani teraz czuje?”).

12. Przedstawianie problematyki ofiar przez media ma charakter bieżący: od niedoinformowania do przeinformowania.

Wskutek niedoinformowania odbiorców ofiara przestępstwa pozostaje w cieniu, a media narażają się na zarzut obojętności w stosunku do jej cierpienia. Z drugiej strony – gdy następuje „przeinformowanie” tematyką związaną z ofiarami (wyraża się to np. w zbyt dosłownych opisach uszkodzeń ciała, czy drastycznych, „przepełnionych” krwią obrazach), może to wywołać wrażenie, że niemal każdy, na każdym kroku może stać się ofiarą przestępstwa, gdyż przestępczość jest wszechobecna. Niekiedy ofiara przedstawiana jest jako osoba całkowicie bezradna, bezwolna, skazana nieuchronnie na klęskę i niepowodzenie. Ma to miejsce wtedy, gdy celem jest dodatkowa stygmatyzacja sprawcy poprzez przejawienie cierpienia ofiary, a więc i w takim przypadku ofiara traktowana jest przez media czysto instru-

mentalnie. Takie, odbiegające od rzeczywistości, „udramatyzowanie” sylwetek ofiar przestępstw może być uwarunkowane także celami „ideologicznymi” – chodzi np. o stworzenie wrażenia większego niż w rzeczywistości zagrożenia przestępczością np. w celu zaostreżenia kar, odwrócenia uwagi od innych zjawisk patologicznych itp.

Typowa dla prasy jest tendencja do eksponowania zjawisk negatywnych (złe informacje sprzedają się lepiej niż dobre), stąd tematyka przestępczości jest wykorzystywana jako towar o szczególnej mocy przyciągania klienta (czytelnika, widza, słuchacza) i im bardziej drastyczny jest obraz stworzony przez media, tym większe są szanse na zainteresowanie nim publiki (oczywiście do pewnych granic, bo można też wywołać efekt odwrotny od zamierzonego i nadmiernie zmęczyć odbiorców krwawymi i drastycznymi opisami – wtedy tematyka przestępczości będzie świadomie omijana).

Gra na emocjach poprzez wykorzystanie stereotypów również świadczy o przedmiotowym traktowaniu ofiar przestępstw, które są używane jako narzędzie do realizacji innych celów. Wykorzystuje się efekt, jakim jest pewność wywołania współczucia dla bezbronnej ofiary – np. dziecka, staruszki – aby sprzedać jakąś ideę (np. uzasadnić określoną politykę kryminalną), lub „tylko” wzbudzić zainteresowanie, by lepiej sprzedać gazetę. Informacja o przestępczości, w tym również o ofiarach przestępstw, ma często właśnie taki „towarowy” wymiar. Stereotypowe przedstawianie ofiary może polegać na gloryfikowaniu jej (ofiara przedstawiana jest jako zdecydowanie dobry człowiek, zwłaszcza w zestawieniu ze sprawcą), czy potępianiu jej (zła ofiara i sprawca działający niemal na granicy stanu wyższej konieczności). Przykładem kreowania na „dobrą ofiarę” może być artykuł *Wiejski Casanova zabił krawcową* z Faktu⁷, w którym możemy przeczytać, że „Pani Kazimiera była bardzo lubiana i cenioną osobą w rodzinnej wsi Teresinie. Miała opinię doskonałej krawcowej. Nigdy nie odmówiła sąsiadom pomocy w przerobieniu, czy uszyciu ubrań”, „Spokojna jak Anioł Kazimiera”.

13. **Dzisiaj, podobnie jak w czasach cenzury, też są pewne tematy „tabu” w odniesieniu do tematyki przestępczości (a więc i ofiar), tylko inne niż w czasach działania w Polsce cenzury. Kiedyś takimi tematami, na które nie wolno było pisać były ofiary prześladowań o podłożu poli-**

---

⁷ J. Górny, *Wiejski Casanova zabił krawcową*, Fakt z 2 czerwca 2009 r.

tycznym, ofiary przemocy w wojsku, czy w policji lub w więzieniu, a dzisiaj – np. ofiary przemocy w szkołach, czy przestępstwa o podłożu seksualnym, jakich dopuściły się osoby duchowne.

Analiza materiałów prasowych skłania do wniosku, że media kreują pewną rzeczywistość wyłącznie medialną, odbiegającą od faktycznej, i manipulują odbiorcami już na etapie doboru tematów. Czasem temat, który wcześniej był tabu nagle staje się modny, nabiera rozgłosu, przez co powstaje wrażenie, że zwiększyło się nasilenie tego rodzaju przestępczością. Ludzie dowiadują się z mediów, że jest wielu pokrzywdzonych, a w rzeczywistości jest to często tylko obraz medialny, niemający odzwierciedlenia w faktach.

- 14. Prasa zajmuje się ofiarami przestępstw wtedy, kiedy one same albo sprawcy przestępstw popełnianych na ich szkodę wyróżniają się czymś szczególnym w społeczeństwie** (np. ze względu na zajmowaną w nim pozycję lub pełnione funkcje publiczne).

Znacznie większe jest prawdopodobieństwo, że media zajmą się daną sprawą, jeśli ofiarą lub sprawcą jest polityk, biznesmen, celebryta, artysta (np. ofiara – znany malarz – Beksiński), czy osoba pełniąca doniosłą funkcję (np. biskup prowadził samochód pod wpływem alkoholu i spowodował wypadek, w którym ofiarami były dzieci)⁸.

Uwagę mediów przyciąga też obraz z jakimś wątkiem politycznym w tle, bo można wówczas spekulować na temat motywów politycznych (przykładem może być zabójstwo byłego premiera Jaroszewicza i jego żony, czy zabójstwo członka PiS w siedzibie partii w Łodzi).

- 15. Dzisiaj media koncentrują się głównie na tzw. przestępstwach popolitych, dotyczących jednostki**, a nie całego systemu (wyczerpało się zainteresowanie tematyką polityczną, lustracyjną itp.).

Zainteresowanie budzą zwłaszcza te przestępstwa, które wywołują emocje – np. strach, czy zawierają pewien ładunek pikanterii, wywołują „dreszczyk emocji” (np. o podłożu seksualnym). Wynika to z „towarowego” wymiaru mediów, bo taka informacja lepiej się sprzedaje. Przemoc nie tylko budzi strach, lecz jest atrakcyjna i widowiskowa, a wywołuje silniejsze emocje wtedy, gdy obraz jest dostatecznie drastyczny, a przekaz prosty i zrozumiały dla odbiorcy. Metodą typową dla dziennikarzy tabloidów jest więc poszukiwanie takiej sensacyj-

⁸ Zob. C. Kulesza, *Ofiary przestępstwa w polskiej prasie (w:) Relacje o przestępstwach i procesach karnych w prasie codziennej w Niemczech i w Polsce*, red. D. Dölling, K.H. Gössl, S. Waltoś, tłum. Z. Berdychowska, K. Krajewska, Kraków 1997, s. 151–162.

nej informacji, która potencjalnie wywoła silne wrażenie na odbiorcach, a większą gwarancję osiągnięcia takiego efektu daje informacja o spektakularnych zbrodniach, okrutnych sprawcach i wyróżniających się czymś ofiarach. Stąd popularność tematyki ukazującej przestępczość w jej drastycznych postaciach.

16. **Funkcje: informacyjna i edukacyjna mediów stały się drugoplanowe**, a pierwszoplanowa jest funkcja „towarowa” (sprzedaż) i perswazyjna (przekonanie do założonej, własnej oceny rzeczywistości, czyli kreowanie tzw. rzeczywistości medialnej i utrwalenie jej obrazu wśród odbiorców, bez względu na metodę i środki).

W podsumowaniu można stwierdzić, że we współczesnej rzeczywistości **ofiara przestępstwa stała się ofiarą mediów** – swoistym aktorem w teatrze medialnym, w którym dziennikarze prezentują napisane przez siebie przedstawienie – niejako kryminalny spektakl o przestępczości, przestępcach i ofiarach przestępstw, a biletem jest kupiony egzemplarz gazety lub czasopisma oraz abonament telewizyjny.

Bogdan Wróblewski

Bezimienne ofiary nie krzyczą O ochronie danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa

„Egzekucje domowe. Bicie metalową rurą, polewanie gorącą wodą, zmuszanie do chodzenia po ostrych przedmiotach, przypalanie rozżarzoną patelnią – to wychowawcze metody Marty i Artura W. Sąd skazał ojca oraz macochę 10-letniego Kamila i 12-letniej Sylwii na maksymalną karę – po dziesięć lat więzienia” – pisałem kilka lat temu¹ w relacji z jednej z najdramatyczniejszych spraw dotyczących przemocy w rodzinie.

Instytucje państwowe – wynika z przebiegu dzisiejszej konferencji – wydają się zadowolone ze standardów ochrony praw ofiar, jakie stosują. Negatywne opinie słychać głównie o mediach. O mediach więc słów kilka.

Po lekturze fragmentu *Egzekucji domowych* łatwo zarzucić dziennikarzowi chęć epatowania przemocą, bulwersowania czytelnika. A także wtórną wiktyimizację Kamili i Sylwi – dzieci tak ciężko doświadczonych przez życie. Ale patrząc na część zamiast całości, łatwo też popełnić błąd uproszczenia. Tak jest w przypadku przypisywania dziennikarzom rzekomo notorycznego naruszania chronionych prawem danych osobowych i wizerunku ofiar przestępstw. To tylko stereotyp.

Przecież obowiązują nas, dziennikarzy, w tej kwestii jasne przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.). W jej art. 13 czarno na białym jest zapisane, że „nie wolno publikować (...) danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę”.

---

¹ B. Wróblewski, *Egzekucje domowe*, Gazeta Wyborcza – Gazeta Stołeczna z 6 sierpnia 2005 r.

Gdyby zagłębić się w tekst *Egzekucji domowych* okazałoby się, że nie o epatowanie przemocą chodziło, a o zwrócenie uwagi na problem braku reakcji na to, co dzieje się w czterech ścianach („nikt nie był świadkiem bicia, nikt nie słyszał krzyków”). I o typowe w przypadku spraw rodzinnych manipulowanie dziećmi przez dorosłych (tu „w trójkącie: pedagog szkolny – babcia – rodzice”). Podkreślony został protest przeciwko przymuszaniu dzieci do kolejnych zeznań. A na końcu tekstu znalazł się typowy dopisek kursywą: „imiona dzieci zostały zmienione”. By je chronić.

Przeprowadziłem sondę wśród dziennikarzy, warszawskich sprawozdawców sądowych, prosząc o wymienienie spraw, które wytoczyły ofiary przestępstw z powodu ujawnienia ich danych, wizerunku. Wymienili jedną – Cezarego F., świadka śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyska w 1983 r., a następnie ofiary bezprawnych działań MSW. Nie życzył sobie by po latach podawać jego nazwisko, a jednak wracało ono w telewizyjnych reportażach. Był też proces dokumentalisty Andrzeja Dederki, reżysera „Witajcie w Życiu”, pozwanego przez wypowiadających się w jego filmie sprzedawców sieci Amway. I tyle. Dziennikarskie nadużycia w naruszaniu praw ofiar są mitem.

Na co dzień kamouflujemy tożsamość pokrzywdzonych – bohaterów tekstów informacyjnych, reportaży. Nie ujawniamy albo zmieniamy okoliczności opisywanych spraw, zwłaszcza dla dobra dzieci – by je chronić. Przypominam sobie reportaż pt. *Co widział Janek?*², o sześciolatku, od którego prokurator koniecznie chciał wydobyć informacje o tym jak i dlaczego mama zabiła tatę. Dziecko było jedynym świadkiem zbrodni. „Czy prawda jest najważniejsza?” – pytaliśmy. Moja koleżanka spotkała się z Jankiem („imię zmienione”). Nie zadała mu ani jednego pytania o mamę i tatę. Na spotkanie przyniosła kredki i poprosiła o rysunek. Interpretował go potem terapeuta. To był kolejny argument za tym, żeby nie narażać dziecka na traumatyczne przesłuchanie (było za małe by świadomie skorzystać z prawa do odmowy zeznań).

I jeszcze jeden przykład. Pięcioletni proces trenera oskarżonego o molestowanie seksualne nieletnich. Gazeta Wyborcza została poproszona o opisanie tej sprawy przez jedną z fundacji, przerażoną błędami wymiaru sprawiedliwości w tej sprawie. W artykule nie podaliśmy nazwy dyscypliny sportowej, którą reprezentował trener, by nie można było nawet w przybliżeniu zidentyfikować dzieci.

To pokrzywdzeni, poszkodowani najczęściej sami zgłaszają się do mediów, by nagłośnić ich historie. Chcąc w ten sposób „dopilnować spra-

---

² A. Drabikowska, B. Wróblewski, *Co widział Janek?*, Gazeta Wyborcza z 6 lutego 2008 r.

wiedliwości”. Bo sprawy, w których stała im się krzywda wloką się latami, często są umarzane. Opisów takich spraw jest w mediach najwięcej. A ich różnorodność jest tak bogata, jak rzeczywistość sądowa. Znajdziecie państwo i spowiedź biznesmena, który stał się ofiarą gangu pruszkowskiego i sprawę sędziów fałszywie pomówionych o korupcję. Ci ludzie nie mają oporów przed pokazaniem twarzy, ujawnieniem fragmentów swojego życiorysu. Dlatego właśnie ich historie – przez autentyczność, plastyczność – poruszają opinię publiczną, a czasem także serca i umysły urzędników.

Jedne tylko bulwersują, inne spełniają ważną społeczną funkcję: przyczyniają się do zmiany prawa albo przynajmniej zmiany standardów zachowań instytucji państwowych. Wiele z nich odnaleźć można w programie spraw precedensowych Fundacji Helsińskiej, niektórymi zajmował się Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu. Ograniczę się do przykładów kilku publikacji w Gazecie Wyborczej, ale wymienić można mnóstwo podobnych, pochodzących z innych mediów.

To po słynnych *Łowcach skór*³ zakłady pogrzebowe straciły możliwość akwizycji w szpitalach, a po *Łowcach nieszczęść*⁴ za drzwi szpitali wyrzuciono agentów firm specjalizujących się w pozwach odszkodowawczych. Sprawa Danuty Bieńkowskiej, emerytki z Sochaczewa, której konto zajął komornik, nie sprawdzwszy wcześniej czy wobec właściwej osoby dokonuje egzekucji, przyczyniła się do zmiany przepisów komorniczych oraz w e-sądzie. Historia dr Adama Sidorowicza nękanego SMS-ami przez pacjentkę była ostatecznie jednym z elementów, który doprowadził do wprowadzenia przepisów o ściganiu stalkingu. To dzięki sprawie Jerzego Szwedki, który z powodu błędów biegłych stracił rodzinną kamienicę, rozszerzono prawo pokrzywdzonych do zażaleń postanowienia o umorzeniach. Podkreślam: bezimienne ofiary nie krzyczą.

W końcu to przypadkowe i niesłychanie nagłośnione śmierci młodych ludzi – Joli Brzozowskiej, Wojtka Króla, Tomka Jaworskiego – w końcu lat 90. obudziły w Polsce społeczny ruch na rzecz praw ofiar przestępstw. Rzecznik Praw Ofiar, Karta Praw Ofiar – wyrosły z tego, nagłośnionego „po nazwisku”, protestu przeciw bierności państwa wobec przemocy. To dzięki mediom, tak – dzięki mediom – spotykamy się dziś po raz dziesiąty na konferencji poświęconej prawom ofiar przestępstw, ochronie ich danych i wizerunku.

---

³ T. Patora, M. Stelmasiak, P. Witkowski, *Łowcy skór – reportaż o łódzkich handlarzach zwłok*, Gazeta Wyborcza z 23 stycznia 2002 r.

⁴ A. Kolińska-Dąbrowska, *Łowcy nieszczęść*, Gazeta Wyborcza z 20 lipca 2009 r.

Propozycja legislacyjna

Lidia Mazowiecka

Jak wynika z wielu wypowiedzi uczestników konferencji, w tym Podsekretarza Stanu z Ministerstwa Sprawiedliwości, Rzecznika Praw Obywatelskich, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Pełnomocnika do Spraw Równego Traktowania, przedstawicieli sądu, prokuratury, Policji, organizacji pozarządowych, mediów oraz nauki, dane osobowe pokrzywdzonego nie są dostatecznie chronione, co powoduje brak bezpieczeństwa oraz wtórną wiktyimizację ofiar przestępstw.

Ochrona prywatności pokrzywdzonych jest również obowiązkiem Polski jako członka Unii Europejskiej, zważywszy, że dnia 25 października 2012 r. Parlament Europejski i Rada uchwałyły dyrektywę 2012/29/UE ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57; weszła w życie 15 listopada 2012 r., a od 16 listopada 2015 r. ma być wprowadzona do przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych), a która zajmuje się w dużym stopniu prawem do ochrony danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa. W szczególności mówi o tym pkt (40) preambuły „(...) Dlatego też zachęca się państwa członkowskie do ustanowienia odpowiednich warunków umożliwiających kierowanie ofiar do służb udzielających wsparcia ofiarom, w tym przez zapewnienie, by zasady ochrony danych mogły być i były przestrzegane (...)” oraz pkt (54) „Ochrona prywatności ofiary może być jednym z istotnych sposobów zapobiegania wtórnej lub ponownej wiktyimizacji, zastraszaniu i odwetowi oraz może zostać zrealizowana poprzez szeroki zakres środków, w tym nieujawnianie informacji dotyczą-

cych tożsamości i miejsca pobytu ofiary lub ograniczenie dostępu do takich informacji (...)", a także art. 21 „Prawo do ochrony prywatności”, który w ust. 1 stanowi, że: „Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły przyjmować podczas postępowania karnego odpowiednie środki w celu ochrony prywatności, w tym ochrony cech osobowych ofiary uwzględnianych w indywidualnej ocenie przewidzianej w art. 22 oraz wizerunku ofiar i członków ich rodzin (...)”.

W związku z powyższym proponuję następujące brzmienie art. 191 § 3 k.p.k.:

„Art. 191. § 3. Jeżeli zachodzi uzasadniona obawa użycia przemocy lub groźby bezprawnej wobec świadka lub osoby najbliższej w związku z jego czynnościami, może on **zastrzec dane ułatwiające identyfikację miejsca jego pobytu lub wnieść o ograniczenie dostępu do takich informacji** do wyłącznej wiadomości prokuratora lub sądu. Pisma procesowe doręcza się wówczas do instytucji, w której świadek jest zatrudniony, lub na inny wskazany przez niego adres”.

Dokumenty

USTAWA

z dnia 29 sierpnia 1997 r.

o ochronie danych osobowych

(tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926; zm.: Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271; z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 33, poz. 285; z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711; z 2007 r. Nr 165, poz. 1170, Nr 176, poz. 1238; z 2010 r. Nr 41, poz. 233, Nr 182, poz. 1228, Nr 229, poz. 1497; z 2011 r. Nr 230, poz. 1371)

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych.

2. Przetwarzanie danych osobowych może mieć miejsce ze względu na dobro publiczne, dobro osoby, której dane dotyczą, lub dobro osób trzecich w zakresie i trybie określonym ustawą.

Art. 2. 1. Ustawa określa zasady postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych oraz prawa osób fizycznych, których dane osobowe są lub mogą być przetwarzane w zbiorach danych.

2. ¹ Ustawę stosuje się do przetwarzania danych osobowych:

- 1) w kartotekach, skorowidzach, księgach, wykazach i w innych zbiorach ewidencyjnych,
- 2) w systemach informatycznych, także w przypadku przetwarzania danych poza zbiorem danych.

3. W odniesieniu do zbiorów danych osobowych sporządzanych doraźnie, wyłącznie ze względów technicznych, szkoleniowych lub w związku z dydaktyką w szkołach wyższych, a po ich wykorzystaniu niezwłocznie usuwanych albo poddanych anonimizacji, mają zastosowanie jedynie przepisy rozdziału 5.

---

¹ Art. 2 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Art. 3.² 1. Ustawę stosuje się do organów państwowych, organów samorządu terytorialnego oraz do państwowych i komunalnych jednostek organizacyjnych.

2. Ustawę stosuje się również do:

- 1) podmiotów niepublicznych realizujących zadania publiczne,
- 2) osób fizycznych i osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, jeżeli przetwarzają dane osobowe w związku z działalnością zarobkową, zawodową lub dla realizacji celów statutowych

– które mają siedzibę albo miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, albo w państwie trzecim, o ile przetwarzają dane osobowe przy wykorzystaniu środków technicznych znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3a.³ 1. Ustawy nie stosuje się do:

- 1) osób fizycznych, które przetwarzają dane wyłącznie w celach osobistych lub domowych,
- 2) podmiotów mających siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie trzecim, wykorzystujących środki techniczne znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyłącznie do przekazywania danych.

2. Ustawy, z wyjątkiem przepisów art. 14–19 i art. 36 ust. 1, nie stosuje się również do prasowej działalności dziennikarskiej w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.) oraz do działalności literackiej lub artystycznej, chyba że wolność wyrażania swoich poglądów i rozpowszechniania informacji istotnie narusza prawa i wolności osoby, której dane dotyczą.

Art. 4. Przepisów ustawy nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której stroną jest Rzeczpospolita Polska, stanowi inaczej.

Art. 5. Jeżeli przepisy odrębnych ustaw, które odnoszą się do przetwarzania danych, przewidują dalej idącą ich ochronę, niż wynika to z niniejszej ustawy, stosuje się przepisy tych ustaw.

Art. 6. 1. W rozumieniu ustawy za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej.

2. Osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne.

3. Informacji nie uważa się za umożliwiającą określenie tożsamości osoby, jeżeli wymagałoby to nadmiernych kosztów, czasu lub działań.

---

² Art. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

³ Art. 3a dodany przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Art. 7. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) zbiorze danych – rozumie się przez to każdy posiadający strukturę zestaw danych o charakterze osobowym, dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest rozproszony lub podzielony funkcjonalnie,
- 2) przetwarzaniu danych – rozumie się przez to jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te, które wykonuje się w systemach informatycznych,
- 2a) systemie informatycznym – rozumie się przez to zespół współpracujących ze sobą urządzeń, programów, procedur przetwarzania informacji i narzędzi programowych zastosowanych w celu przetwarzania danych,
- 2b) zabezpieczeniu danych w systemie informatycznym – rozumie się przez to wdrożenie i eksploatację stosownych środków technicznych i organizacyjnych zapewniających ochronę danych przed ich nieuprawnionym przetwarzaniem,
- 3) usuwaniu danych – rozumie się przez to zniszczenie danych osobowych lub taką ich modyfikację, która nie pozwoli na ustalenie tożsamości osoby, której dane dotyczą,
- 4) ⁴ administratorze danych – rozumie się przez to organ, jednostkę organizacyjną, podmiot lub osobę, o których mowa w art. 3, decydujące o celach i środkach przetwarzania danych osobowych,
- 5) ⁵ zgodzie osoby, której dane dotyczą – rozumie się przez to oświadczenie woli, którego treścią jest zgoda na przetwarzanie danych osobowych tego, kto składa oświadczenie; zgoda nie może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści; zgoda może być odwołana w każdym czasie,
- 6) ⁶ odbiorcy danych – rozumie się przez to każdego, komu udostępnia się dane osobowe, z wyłączeniem:
  - a) osoby, której dane dotyczą,
  - b) osoby upoważnionej do przetwarzania danych,
  - c) przedstawiciela, o którym mowa w art. 31a,
  - d) podmiotu, o którym mowa w art. 31,
  - e) organów państwowych lub organów samorządu terytorialnego, którym dane są udostępniane w związku z prowadzonym postępowaniem,
- 7) ⁷ państwie trzecim – rozumie się przez to państwo nienależące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

---

⁴ Art. 7 pkt 4 zmieniony przez art. 1 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵ Art. 7 pkt 5 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

⁶ Art. 7 pkt 6 dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁷ Art. 7 pkt 7 dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Rozdział 2

Organ ochrony danych osobowych

Art. 8. 1. Organem do spraw ochrony danych osobowych jest Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, zwany dalej „Generalnym Inspektorem”.

2. Generalnego Inspektora powołuje i odwołuje Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu.

3. Na stanowisko Generalnego Inspektora może być powołany ten, kto łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) jest obywatelem polskim i stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) wyróżnia się wysokim autorytetem moralnym,
- 3) posiada wyższe wykształcenie prawnicze oraz odpowiednie doświadczenie zawodowe,
- 4) nie był karany za przestępstwo.

4. Generalny Inspektor w zakresie wykonywania swoich zadań podlega tylko ustawie.

5. Kadencja Generalnego Inspektora trwa 4 lata, licząc od dnia złożenia ślubowania. Po upływie kadencji Generalny Inspektor pełni swoje obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Generalnego Inspektora.

6. Ta sama osoba nie może być Generalnym Inspektorem więcej niż przez dwie kadencje.

7. Kadencja Generalnego Inspektora wygasa z chwilą jego śmierci, odwołania lub utraty obywatelstwa polskiego.

8. Sejm, za zgodą Senatu, odwołuje Generalnego Inspektora, jeżeli:

- 1) zrzekł się stanowiska,
- 2) stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków na skutek choroby,
- 3) sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu,
- 4) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa.

Art. 9. Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Generalny Inspektor składa przed Sejmem następujące ślubowanie:

„Obejmując stanowisko Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych uroczyście ślubuję dochować wierności postanowieniom Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, strzec prawa do ochrony danych osobowych, a powierzone mi obowiązki wypełniać sumiennie i bezstronnie.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

Art. 10. 1. Generalny Inspektor nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, ani wykonywać innych zajęć zawodowych.

2. Generalny Inspektor nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Art. 11. Generalny Inspektor nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Generalny Inspektor nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 12.⁸ Do zadań Generalnego Inspektora w szczególności należy:

- 1) kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych,
- 2) wydawanie decyzji administracyjnych i rozpatrywanie skarg w sprawach wykonania przepisów o ochronie danych osobowych,
- 3) zapewnienie wykonania przez zobowiązanych obowiązków o charakterze niepieniężnym wynikających z decyzji, o których mowa w pkt 2, przez stosowanie środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954, z późn. zm.),
- 4) prowadzenie rejestru zbiorów danych oraz udzielanie informacji o zarejestrowanych zbiorach,
- 5) opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących ochrony danych osobowych,
- 6) inicjowanie i podejmowanie przedsięwzięć w zakresie doskonalenia ochrony danych osobowych,
- 7) uczestniczenie w pracach międzynarodowych organizacji i instytucji zajmujących się problematyką ochrony danych osobowych.

Art. 12a.⁹ 1. Na wniosek Generalnego Inspektora Marszałek Sejmu może powołać zastępcę Generalnego Inspektora. Odwołanie zastępcy Generalnego Inspektora następuje w tym samym trybie.

2. Generalny Inspektor określa zakres zadań swojego zastępcy.

3. Zastępca Generalnego Inspektora powinien spełniać wymogi określone w art. 8 ust. 3 pkt 1, 2 i 4 oraz posiadać wyższe wykształcenie i odpowiednie doświadczenie zawodowe.

Art. 13. 1. Generalny Inspektor wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, zwanego dalej Biurem.

1a.¹⁰ Generalny Inspektor w przypadkach uzasadnionych charakterem i liczbą spraw z zakresu ochrony danych osobowych na danym terenie może wykonywać swoje zadania przy pomocy jednostek zamiejscowych Biura.

2.¹¹ (uchylony).

3.¹² Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Generalnego Inspektora, w drodze rozporządzenia, nadaje statut Biuru, określając jego organizację, zasady działania oraz siedziby jednostek zamiejscowych i zakres ich właściwości terytorialnej, mając na uwadze stworzenie optymalnych warunków organizacyjnych do prawidłowej realizacji zadań Biura.

⁸ Art. 12 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

⁹ Art. 12a dodany przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

¹⁰ Art. 13 ust. 1a dodany przez art. 1 pkt 3 lit. a) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

¹¹ Art. 13 ust. 2 uchylony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

¹² Art. 13 ust. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 3 lit. b) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

Art. 14.¹³ W celu wykonania zadań, o których mowa w art. 12 pkt 1 i 2, Generalny Inspektor, zastępca Generalnego Inspektora lub upoważnieni przez niego pracownicy Biura, zwani dalej „inspektorami”, mają prawo:

- 1) wstępu, w godzinach od 6⁰⁰ do 22⁰⁰, za okazaniem imiennego upoważnienia i legitymacji służbowej, do pomieszczenia, w którym zlokalizowany jest zbiór danych, oraz pomieszczenia, w którym przetwarzane są dane poza zbiorem danych, i przeprowadzenia niezbędnych badań lub innych czynności kontrolnych w celu oceny zgodności przetwarzania danych z ustawą,
- 2) żądać złożenia pisemnych lub ustnych wyjaśnień oraz wzywać i przesłuchiwać osoby w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego,
- 3) wglądu do wszelkich dokumentów i wszelkich danych mających bezpośredni związek z przedmiotem kontroli oraz sporządzania ich kopii,
- 4) przeprowadzania oględzin urządzeń, nośników oraz systemów informatycznych służących do przetwarzania danych,
- 5) zlecać sporządzanie ekspertyz i opinii.

Art. 15. 1.¹⁴ Kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej oraz kontrolowana osoba fizyczna będąca administratorem danych osobowych są obowiązani umożliwić inspektorowi przeprowadzenie kontroli, a w szczególności umożliwić przeprowadzenie czynności oraz spełnić żądania, o których mowa w art. 14 pkt 1–4.

2. W toku kontroli zbiorów, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 1a, inspektor przeprowadzający kontrolę ma prawo wglądu do zbioru zawierającego dane osobowe jedynie za pośrednictwem upoważnionego przedstawiciela kontrolowanej jednostki organizacyjnej.

3.¹⁵ Kontrolę przeprowadza się po okazaniu imiennego upoważnienia wraz z legitymacją służbową.

4.¹⁶ Imienne upoważnienie powinno zawierać:

- 1) wskazanie podstawy prawnej przeprowadzenia kontroli,
- 2) oznaczenie organu kontroli,
- 3) imię i nazwisko, stanowisko służbowe osoby upoważnionej do przeprowadzenia kontroli oraz numer jej legitymacji służbowej,
- 4) określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
- 5) oznaczenie podmiotu objętego kontrolą albo zbioru danych, albo miejsca poddawania kontroli,
- 6) wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli,

---

¹³ Art. 14 zmieniony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

¹⁴ Art. 15 ust. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

¹⁵ Art. 15 ust. 3 dodany przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

¹⁶ Art. 15 ust. 4 dodany przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

- 7) podpis Generalnego Inspektora,
- 8) pouczenie kontrolowanego podmiotu o jego prawach i obowiązkach,
- 9) datę i miejsce wystawienia imiennego upoważnienia.

Art. 16. 1. Z czynności kontrolnych inspektor sporządza protokół, którego jeden egzemplarz doręcza kontrolowanemu administratorowi danych.

1a.¹⁷ Protokół kontroli powinien zawierać:

- 1) nazwę podmiotu kontrolowanego w pełnym brzmieniu i jego adres,
- 2) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, numer legitymacji służbowej oraz numer upoważnienia inspektora,
- 3) imię i nazwisko osoby reprezentującej podmiot kontrolowany oraz nazwę organu reprezentującego ten podmiot,
- 4) datę rozpoczęcia i zakończenia czynności kontrolnych, z wymienieniem dni przerw w kontroli,
- 5) określenie przedmiotu i zakresu kontroli,
- 6) opis stanu faktycznego stwierdzonego w toku kontroli oraz inne informacje mające istotne znaczenie dla oceny zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych,
- 7) wyszczególnienie załączników stanowiących składową część protokołu,
- 8) omówienie dokonanych w protokole poprawek, skreśleń i uzupełnień,
- 9) parafy inspektora i osoby reprezentującej podmiot kontrolowany na każdej stronie protokołu,
- 10) wzmiankę o doręczeniu egzemplarza protokołu osobie reprezentującej podmiot kontrolowany,
- 11) wzmiankę o wniesieniu lub niewniesieniu zastrzeżeń i uwag do protokołu,
- 12) datę i miejsce podpisania protokołu przez inspektora oraz przez osobę lub organ reprezentujący podmiot kontrolowany.

2. Protokół podpisują inspektor i kontrolowany administrator danych, który może wnieść do protokołu umotywowane zastrzeżenia i uwagi.

3. W razie odmowy podpisania protokołu przez kontrolowanego administratora danych, inspektor czyni o tym wzmiankę w protokole, a odmawiający podpisu może, w terminie 7 dni, przedstawić swoje stanowisko na piśmie Generalnemu Inspektorowi.

Art. 17. 1. Jeżeli na podstawie wyników kontroli inspektor stwierdzi naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych, występuje do Generalnego Inspektora o zastosowanie środków, o których mowa w art. 18.

2. Na podstawie ustaleń kontroli inspektor może żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub innego przewidzianego prawem postępowania przeciwko osobom winnym dopuszczenia do uchybień i poinformowania go, w określonym terminie, o wynikach tego postępowania i podjętych działaniach.

---

¹⁷ Art. 16 ust. 1a dodany przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

Art. 18. 1. ¹⁸ W przypadku naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych Generalny Inspektor z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej, w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje przywrócenie stanu zgodnego z prawem, a w szczególności:

- 1) usunięcie uchybień,
- 2) uzupełnienie, uaktualnienie, sprostowanie, udostępnienie lub nieudostępnienie danych osobowych,
- 3) zastosowanie dodatkowych środków zabezpieczających zgromadzone dane osobowe,
- 4) wstrzymanie przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego,
- 5) zabezpieczenie danych lub przekazanie ich innym podmiotom,
- 6) usunięcie danych osobowych.

2. ¹⁹ Decyzje Generalnego Inspektora, o których mowa w ust. 1, nie mogą ograniczać swobody działania podmiotów zgłaszających kandydatów lub listy kandydatów w wyborach na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, do Sejmu, do Senatu i do organów samorządu terytorialnego, a także w wyborach do Parlamentu Europejskiego, pomiędzy dniem zarządzenia wyborów a dniem głosowania.

2a. Decyzje Generalnego Inspektora, o których mowa w ust. 1, w odniesieniu do zbiorów określonych w art. 43 ust. 1 pkt 1a, nie mogą nakazywać usunięcia danych osobowych zebranych w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych na podstawie przepisów prawa.

3. W przypadku gdy przepisy innych ustaw regulują odrębnie wykonywanie czynności, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy tych ustaw.

Art. 19. W razie stwierdzenia, że działanie lub zaniechanie kierownika jednostki organizacyjnej, jej pracownika lub innej osoby fizycznej będącej administratorem danych wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w ustawie, Generalny Inspektor kieruje do organu powołanego do ścigania przestępstw zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, dołączając dowody dokumentujące podejrzenie.

Art. 19a. ²⁰ 1. W celu realizacji zadań, o których mowa w art. 12 pkt 6, Generalny Inspektor może kierować do organów państwowych, organów samorządu terytorialnego, państwowych i komunalnych jednostek organizacyjnych, podmiotów niepublicznych realizujących zadania publiczne, osób fizycznych i prawnych, jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi oraz innych podmiotów wystąpienia zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony danych osobowych.

2. Generalny Inspektor może również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej albo o wydanie bądź zmianę aktów prawnych w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych.

---

¹⁸ Art. 18 ust. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

¹⁹ Art. 18 ust. 2 zmieniony przez art. 181 pkt 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219) z dniem 1 marca 2004 r.

²⁰ Art. 19a dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

3. Podmiot, do którego zostało skierowane wystąpienie lub wnioski, o których mowa w ust. 1 i 2, jest obowiązany ustosunkować się do tego wystąpienia lub wniosku na piśmie w terminie 30 dni od daty jego otrzymania.

Art. 20. Generalny Inspektor składa Sejmowi, raz w roku, sprawozdanie ze swojej działalności wraz z wnioskami wynikającymi ze stanu przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych.

Art. 21. 1. Strona może zwrócić się do Generalnego Inspektora z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy.

2.²¹ Na decyzję Generalnego Inspektora w przedmiocie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy stronie przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

Art. 22. Postępowanie w sprawach uregulowanych w niniejszej ustawie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 22a.²² Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, wzór upoważnienia i legitymacji służbowej, o których mowa w art. 14 pkt 1, uwzględniając konieczność imiennego wskazania inspektora Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

Rozdział 3

Zasady przetwarzania danych osobowych

Art. 23. 1. Przetwarzanie danych jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
- 2)²³ jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa,
- 3)²⁴ jest to konieczne do realizacji umowy, gdy osoba, której dane dotyczą, jest jej stroną lub gdy jest to niezbędne do podjęcia działań przed zawarciem umowy na żądanie osoby, której dane dotyczą,

---

²¹ Art. 21 ust. 2 zmieniony przez art. 52 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1271) z dnia 1 stycznia 2004 r.

²² Art. 22a dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

²³ Art. 23 ust. 1 pkt 2 zmieniony przez art. 1 pkt 11 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

²⁴ Art. 23 ust. 1 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 11 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

4) jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego,

5) ²⁵ jest to niezbędne dla wypełnienia prawnie usprawiedliwionych celów realizowanych przez administratorów danych albo odbiorców danych, a przetwarzanie nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą.

2. Zgoda, o której mowa w ust. 1 pkt 1, może obejmować również przetwarzanie danych w przyszłości, jeżeli nie zmienia się cel przetwarzania.

3. Jeżeli przetwarzanie danych jest niezbędne dla ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, a spełnienie warunku określonego w ust. 1 pkt 1 jest niemożliwe, można przetwarzać dane bez zgody tej osoby, do czasu, gdy uzyskanie zgody będzie możliwe.

4. Za prawnie usprawiedliwiony cel, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, uważa się w szczególności:

- 1) marketing bezpośredni własnych produktów lub usług administratora danych,
- 2) dochodzenie roszczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

Art. 24. 1. W przypadku zbierania danych osobowych od osoby, której one dotyczą, administrator danych jest obowiązany poinformować tę osobę o:

- 1) adresie swojej siedziby i pełnej nazwie, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna – o miejscu swojego zamieszkania oraz imieniu i nazwisku,
- 2) celu zbierania danych, a w szczególności o znanych mu w czasie udzielania informacji lub przewidywanych odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych,
- 3) ²⁶ prawie dostępu do treści swoich danych oraz ich poprawiania,
- 4) dobrowolności albo obowiązku podania danych, a jeżeli taki obowiązek istnieje, o jego podstawie prawnej.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli:

- 1) przepis innej ustawy zezwala na przetwarzanie danych bez ujawniania faktycznego celu ich zbierania,
- 2) osoba, której dane dotyczą, posiada informacje, o których mowa w ust. 1.

Art. 25. 1. W przypadku zbierania danych osobowych nie od osoby, której one dotyczą, administrator danych jest obowiązany poinformować tę osobę, bezpośrednio po utrwaleniu zebranych danych, o:

- 1) adresie swojej siedziby i pełnej nazwie, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna – o miejscu swojego zamieszkania oraz imieniu i nazwisku,
- 2) celu i zakresie zbierania danych, a w szczególności o odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych,
- 3) źródle danych,

---

²⁵ Art. 23 ust. 1 pkt 5 zmieniony przez art. 1 pkt 11 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

²⁶ Art. 24 ust. 1 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

- 4) ²⁷ prawie dostępu do treści swoich danych oraz ich poprawiania,
- 5) o uprawnieniach wynikających z art. 32 ust. 1 pkt 7 i 8.
  2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli:
    - 1) przepis innej ustawy przewiduje lub dopuszcza zbieranie danych osobowych bez wiedzy osoby, której dane dotyczą,
    - 2) ²⁸ (uchylony),
    - 3) dane te są niezbędne do badań naukowych, dydaktycznych, historycznych, statystycznych lub badania opinii publicznej, ich przetwarzanie nie narusza praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, a spełnienie wymagań określonych w ust. 1 wymagałoby nadmiernych nakładów lub zagrażałoby realizacji celu badania,
    - 4) ²⁹ (uchylony),
    - 5) ³⁰ dane są przetwarzane przez administratora, o którym mowa w art. 3 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, na podstawie przepisów prawa,
    - 6) osoba, której dane dotyczą, posiada informację, o których mowa w ust. 1.

Art. 26. 1. Administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby dane te były:

- 1) przetwarzane zgodnie z prawem,
- 2) zbierane dla oznaczonych, zgodnych z prawem celów i niepoddawane dalszemu przetwarzaniu niezgodnemu z tymi celami, z zastrzeżeniem ust. 2,
- 3) merytorycznie poprawne i adekwatne w stosunku do celów, w jakich są przetwarzane,
- 4) przechowywane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dotyczą, nie dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu przetwarzania.

2. Przetwarzanie danych w celu innym niż ten, dla którego zostały zebrane, jest dopuszczalne, jeżeli nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą, oraz następuje:

- 1) w celach badań naukowych, dydaktycznych, historycznych lub statystycznych,
- 2) z zachowaniem przepisów art. 23 i 25.

Art. 26a. 1. Niedopuszczalne jest ostateczne rozstrzygnięcie indywidualnej sprawy osoby, której dane dotyczą, jeżeli jego treść jest wyłącznie wynikiem operacji na danych osobowych, prowadzonych w systemie informatycznym.

---

²⁷ Art. 25 ust. 1 pkt 4 zmieniony przez art. 1 pkt 13 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

²⁸ Art. 25 ust. 2 pkt 2 uchylony przez art. 1 pkt 13 lit. b) tiret pierwsze ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

²⁹ Art. 25 ust. 2 pkt 4 uchylony przez art. 1 pkt 13 lit. b) tiret pierwsze ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

³⁰ Art. 25 ust. 2 pkt 5 zmieniony przez art. 1 pkt 13 lit. b) tiret drugie ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

2.³¹ Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli rozstrzygnięcie zostało podjęte podczas zawierania lub wykonywania umowy i uwzględnia wnioski osoby, której dane dotyczą, albo jeżeli zezwalają na to przepisy prawa, które przewidują również środki ochrony uzasadnionych interesów osoby, której dane dotyczą.

Art. 27. 1. Zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

2. Przetwarzanie danych, o których mowa w ust. 1, jest jednak dopuszczalne, jeżeli:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę na piśmie, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
- 2) przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony,
- 3) przetwarzanie takich danych jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby, gdy osoba, której dane dotyczą, nie jest fizycznie lub prawnie zdolna do wyrażenia zgody, do czasu ustanowienia opiekuna prawnego lub kuratora,
- 4) jest to niezbędne do wykonania statutowych zadań kościołów i innych związków wyznaniowych, stowarzyszeń, fundacji lub innych niezarobkowych organizacji lub instytucji o celach politycznych, naukowych, religijnych, filozoficznych lub związkowych, pod warunkiem, że przetwarzanie danych dotyczy wyłącznie członków tych organizacji lub instytucji albo osób utrzymujących z nimi stałe kontakty w związku z ich działalnością i zapewnione są pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych,
- 5) przetwarzanie dotyczy danych, które są niezbędne do dochodzenia praw przed sądem,
- 6) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadań administratora danych odnoszących się do zatrudnienia pracowników i innych osób, a zakres przetwarzanych danych jest określony w ustawie,
- 7) przetwarzanie jest prowadzone w celu ochrony stanu zdrowia, świadczenia usług medycznych lub leczenia pacjentów przez osoby trudniące się zawodowo leczeniem lub świadczeniem innych usług medycznych, zarządzania udzielaniem usług medycznych i są stworzone pełne gwarancje ochrony danych osobowych,
- 8) przetwarzanie dotyczy danych, które zostały podane do wiadomości publicznej przez osobę, której dane dotyczą,
- 9) jest to niezbędne do prowadzenia badań naukowych, w tym do przygotowania rozprawy wymaganej do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego; publikowanie wyników badań naukowych nie może następować w sposób umożliwiający identyfikację osób, których dane zostały przetworzone,

---

³¹ Art. 26a ust. 2 zmieniony przez art. 30 pkt 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 230, poz. 1371) z dniem 1 stycznia 2012 r.

10) przetwarzanie danych jest prowadzone przez stronę w celu realizacji praw i obowiązków wynikających z orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

Art. 28. 1. (skreślony).

2. Numery porządkowe stosowane w ewidencji ludności mogą zawierać tylko oznaczenie płci, daty urodzenia, numer nadania oraz liczbę kontrolną.

3. Zabronione jest nadawanie ukrytych znaczeń elementom numerów porządkowych w systemach ewidencjonujących osoby fizyczne.

Art. 29. ³² (uchylony).

Art. 30. ³³ (uchylony).

Art. 31. 1. Administrator danych może powierzyć innemu podmiotowi, w drodze umowy zawartej na piśmie, przetwarzanie danych.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, może przetwarzać dane wyłącznie w zakresie i celu przewidzianym w umowie.

3. ³⁴ Podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany przed rozpoczęciem przetwarzania danych podjąć środki zabezpieczające zbiór danych, o których mowa w art. 36–39, oraz spełnić wymagania określone w przepisach, o których mowa w art. 39a. W zakresie przestrzegania tych przepisów podmiot ponosi odpowiedzialność jak administrator danych.

4. W przypadkach, o których mowa w ust. 1–3, odpowiedzialność za przestrzeganie przepisów niniejszej ustawy spoczywa na administratorze danych, co nie wyłącza odpowiedzialności podmiotu, który zawarł umowę, za przetwarzanie danych niezgodnie z tą umową.

5. ³⁵ Do kontroli zgodności przetwarzania danych przez podmiot, o którym mowa w ust. 1, z przepisami o ochronie danych osobowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 14–19.

Art. 31a. ³⁶ W przypadku przetwarzania danych osobowych przez podmioty mające siedzibę albo miejsce zamieszkania w państwie trzecim, administrator danych jest obowiązany wyznaczyć swojego przedstawiciela w Rzeczypospolitej Polskiej.

---

³² Art. 29 uchylony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

³³ Art. 30 uchylony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

³⁴ Art. 31 ust. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 16 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

³⁵ Art. 31 ust. 5 dodany przez art. 1 pkt 16 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

³⁶ Art. 31a dodany przez art. 1 pkt 17 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Rozdział 4

Prawa osoby, której dane dotyczą

Art. 32. 1. Każdej osobie przysługuje prawo do kontroli przetwarzania danych, której dotyczą, zawartych w zbiorach danych, a zwłaszcza prawo do:

- 1) uzyskania wyczerpującej informacji, czy taki zbiór istnieje, oraz do ustalenia administratora danych, adresu jego siedziby i pełnej nazwy, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna – jej miejsca zamieszkania oraz imienia i nazwiska,
- 2) uzyskania informacji o celu, zakresie i sposobie przetwarzania danych zawartych w takim zbiorze,
- 3) uzyskania informacji, od kiedy przetwarza się w zbiorze dane jej dotyczące, oraz podania w powszechnie zrozumiałej formie treści tych danych,
- 4)³⁷ uzyskania informacji o źródle, z którego pochodzą dane jej dotyczące, chyba że administrator danych jest zobowiązany do zachowania w tym zakresie w tajemnicy informacji niejawnych lub zachowania tajemnicy zawodowej,
- 5) uzyskania informacji o sposobie udostępniania danych, a w szczególności informacji o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane te są udostępniane,
- 5a)³⁸ uzyskania informacji o przesłankach podjęcia rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 26a ust. 2,
- 6) żądania uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania danych osobowych, czasowego lub stałego wstrzymania ich przetwarzania lub ich usunięcia, jeżeli są one niekompletne, nieaktualne, nieprawdziwe lub zostały zebrane z naruszeniem ustawy albo są już zbędne do realizacji celu, dla którego zostały zebrane,
- 7) wniesienia, w przypadkach wymienionych w art. 23 ust. 1 pkt 4 i 5, pisemnego, umotywowanego żądania zaprzestania przetwarzania jej danych ze względu na jej szczególną sytuację,
- 8) wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania jej danych w przypadkach, wymienionych w art. 23 ust. 1 pkt 4 i 5, gdy administrator danych zamierza je przetwarzać w celach marketingowych lub wobec przekazywania jej danych osobowych innemu administratorowi danych,
- 9) wniesienia do administratora danych żądania ponownego, indywidualnego rozpatrzenia sprawy rozstrzygniętej z naruszeniem art. 26a ust. 1.

2. W przypadku wniesienia żądania, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, administrator danych zaprzestaje przetwarzania kwestionowanych danych osobowych albo bez zbędnej zwłoki przekazuje żądanie Generalnemu Inspektorowi, który wydaje stosowną decyzję.

3. W razie wniesienia sprzeciwu, o którym mowa ust. 1 pkt 8, dalsze przetwarzanie kwestionowanych danych jest niedopuszczalne. Administrator danych może jednak pozostawić w zbiorze imię lub imiona i nazwisko osoby oraz numer PESEL lub adres

---

³⁷ Art. 32 ust. 1 pkt 4 zmieniony przez art. 121 pkt 2 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228) z dniem 2 stycznia 2011 r.

³⁸ Art. 32 ust. 1 pkt 5a dodany przez art. 1 pkt 18 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

wyłącznie w celu uniknięcia ponownego wykorzystania danych tej osoby w celach objętych sprzeciwem.

3a. W razie wniesienia żądania, o którym mowa w art. 32 ust. 1 pkt 9, administrator danych bez zbędnej zwłoki rozpatruje sprawę albo przekazuje ją wraz z uzasadnieniem swojego stanowiska Generalnemu Inspektorowi, który wydaje stosowną decyzję.

4. Jeżeli dane są przetwarzane dla celów naukowych, dydaktycznych, historycznych, statystycznych lub archiwalnych, administrator danych może odstąpić od informowania osób o przetwarzaniu ich danych w przypadkach, gdy pociągałoby to za sobą nakłady niewspółmierne z zamierzonym celem.

5. Osoba zainteresowana może skorzystać z prawa do informacji, o których mowa w ust. 1 pkt 1–5, nie częściej niż raz na 6 miesięcy.

Art. 33. 1.³⁹ Na wniosek osoby, której dane dotyczą, administrator danych jest obowiązany, w terminie 30 dni, poinformować o przysługujących jej prawach oraz udzielić, odnośnie do jej danych osobowych, informacji, o których mowa w art. 32 ust. 1 pkt 1–5a.

2. Na wniosek osoby, której dane dotyczą, informacji, o których mowa w ust. 1, udziela się na piśmie.

Art. 34.⁴⁰ Administrator danych odmawia osobie, której dane dotyczą, udzielenia informacji, o których mowa w art. 32 ust. 1 pkt 1–5a, jeżeli spowodowałyby to:

- 1) ujawnienie wiadomości zawierających informacje niejawne,
- 2) zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, życia i zdrowia ludzi lub bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- 3) zagrożenie dla podstawowego interesu gospodarczego lub finansowego państwa,
- 4) istotne naruszenie dóbr osobistych osób, których dane dotyczą, lub innych osób.

Art. 35. 1. W razie wykazania przez osobę, której dane osobowe dotyczą, że są one niekompletne, nieaktualne, nieprawdziwe lub zostały zebrane z naruszeniem ustawy albo są zbędne do realizacji celu, dla którego zostały zebrane, administrator danych jest obowiązany, bez zbędnej zwłoki, do uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania danych, czasowego lub stałego wstrzymania przetwarzania kwestionowanych danych lub ich usunięcia ze zbioru, chyba że dotyczy to danych osobowych, w odniesieniu do których tryb ich uzupełnienia, uaktualnienia lub sprostowania określają odrębne ustawy.

2. W razie niedopełnienia przez administratora danych obowiązku, o którym mowa w ust. 1, osoba, której dane dotyczą, może się zwrócić do Generalnego Inspektora z wnioskiem o nakazanie dopełnienia tego obowiązku.

3. Administrator danych jest obowiązany poinformować bez zbędnej zwłoki innych administratorów, którym udostępnił zbiór danych, o dokonanych uaktualnieniu lub sprostowaniu danych.

---

³⁹ Art. 33 ust. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

⁴⁰ Art. 34 zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

Rozdział 5⁴¹

Zabezpieczenie danych osobowych

Art. 36. 1. Administrator danych jest obowiązany zastosować środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych odpowiednią do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, a w szczególności powinien zabezpieczyć dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy oraz zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem.

2. Administrator danych prowadzi dokumentację opisującą sposób przetwarzania danych oraz środki, o których mowa w ust. 1.

3. Administrator danych wyznacza administratora bezpieczeństwa informacji, nadzorującego przestrzeganie zasad ochrony, o których mowa w ust. 1, chyba że sam wykonuje te czynności.

Art. 37. Do przetwarzania danych mogą być dopuszczone wyłącznie osoby posiadające upoważnienie nadane przez administratora danych.

Art. 38. Administrator danych jest obowiązany zapewnić kontrolę nad tym, jakie dane osobowe, kiedy i przez kogo zostały do zbioru wprowadzone oraz komu są przekazywane.

Art. 39. 1. Administrator danych prowadzi ewidencję osób upoważnionych do ich przetwarzania, która powinna zawierać:

- 1) imię i nazwisko osoby upoważnionej,
- 2) datę nadania i ustania oraz zakres upoważnienia do przetwarzania danych osobowych,
- 3) identyfikator, jeżeli dane są przetwarzane w systemie informatycznym.

2. Osoby, które zostały upoważnione do przetwarzania danych, są obowiązane zachować w tajemnicy te dane osobowe oraz sposoby ich zabezpieczenia.

Art. 39a. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia i zakres dokumentacji, o której mowa w art. 36 ust. 2, oraz podstawowe warunki techniczne i organizacyjne, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych, uwzględniając zapewnienie ochrony przetwarzanych danych osobowych odpowiedniej do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, a także wymagania w zakresie odnotowywania udostępniania danych osobowych i bezpieczeństwa przetwarzanych danych.

---

⁴¹ Rozdział 5 zmieniony przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Rozdział 6

Rejestracja zbiorów danych osobowych

Art. 40. Administrator danych jest obowiązany zgłosić zbiór danych do rejestracji Generalnemu Inspektorowi, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 43 ust. 1.

Art. 41. 1. Zgłoszenie zbioru danych do rejestracji powinno zawierać:

- 1) wniosek o wpisanie zbioru do rejestru zbiorów danych osobowych,
- 2) ⁴² oznaczenie administratora danych i adres jego siedziby lub miejsca zamieszkania, w tym numer identyfikacyjny rejestru podmiotów gospodarki narodowej, jeżeli został mu nadany, oraz podstawę prawną upoważniającą do prowadzenia zbioru, a w przypadku powierzenia przetwarzania danych podmiotowi, o którym mowa w art. 31, lub wyznaczenia podmiotu, o którym mowa w art. 31a, oznaczenie tego podmiotu i adres jego siedziby lub miejsca zamieszkania,
- 3) ⁴³ cel przetwarzania danych,
- 3a) ⁴⁴ opis kategorii osób, których dane dotyczą, oraz zakres przetwarzanych danych,
- 4) sposób zbierania oraz udostępniania danych,
- 4a) informację o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane mogą być przekazywane,
- 5) opis środków technicznych i organizacyjnych zastosowanych w celach określonych w art. 36–39,
- 6) ⁴⁵ informację o sposobie wypełnienia warunków technicznych i organizacyjnych, określonych w przepisach, o których mowa w art. 39a,
- 7) ⁴⁶ informację dotyczącą ewentualnego przekazywania danych do państwa trzeciego.

2. ⁴⁷ Administrator danych jest obowiązany zgłaszać Generalnemu Inspektorowi każdą zmianę informacji, o której mowa w ust. 1, w terminie 30 dni od dnia dokonania zmiany w zbiorze danych, z zastrzeżeniem ust. 3.

---

⁴² Art. 41 ust. 1 pkt 2 zmieniony przez art. 1 pkt 10 lit. a) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

⁴³ Art. 41 ust. 1 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 21 lit. a) tiret drugie ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁴⁴ Art. 41 ust. 1 pkt 3a dodany przez art. 1 pkt 21 lit. a) tiret trzecie ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁴⁵ Art. 41 ust. 1 pkt 6 zmieniony przez art. 1 pkt 21 lit. a) tiret czwarte ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁴⁶ Art. 41 ust. 1 pkt 7 zmieniony przez art. 1 pkt 21 lit. a) tiret piąte ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁴⁷ Art. 41 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 10 lit. b) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

3. ⁴⁸ Jeżeli zmiana informacji, o której mowa w ust. 1 pkt 3a, dotyczy rozszerzenia zakresu przetwarzanych danych o dane, o których mowa w art. 27 ust. 1, administrator danych jest obowiązany do jej zgłoszenia przed dokonaniem zmiany w zbiorze.

4. ⁴⁹ Do zgłaszania zmian stosuje się odpowiednio przepisy o rejestracji zbiorów danych.

Art. 42. 1. ⁵⁰ Generalny Inspektor prowadzi ogólnokrajowy, jawny rejestr zbiorów danych osobowych. Rejestr powinien zawierać informacje, o których mowa w art. 41 ust. 1 pkt 1–4a i 7.

2. Każdy ma prawo przeglądać rejestr, o którym mowa w ust. 1.

3. ⁵¹ Na żądanie administratora danych może być wydane zaświadczenie o zarejestrowaniu zgłoszonego przez niego zbioru danych, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. ⁵² Generalny Inspektor wydaje administratorowi danych, o których mowa w art. 27 ust. 1, zaświadczenie o zarejestrowaniu zbioru danych niezwłocznie po dokonaniu rejestracji.

Art. 43. 1. Z obowiązku rejestracji zbioru danych zwolnieni są administratorzy danych:

- 1) ⁵³ zawierających informacje niejawne,
- 1a) które zostały uzyskane w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych przez funkcjonariuszy organów uprawnionych do tych czynności,
- 2) przetwarzanych przez właściwe organy dla potrzeb postępowania sądowego oraz na podstawie przepisów o Krajowym Rejestrze Karnym,
- 2a) przetwarzanych przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej,
- 2b) ⁵⁴ przetwarzanych przez właściwe organy na potrzeby udziału Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym,
- 2c) ⁵⁵ przetwarzanych przez właściwe organy na podstawie przepisów o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej,

---

⁴⁸ Art. 41 ust. 3 dodany przez art. 1 pkt 10 lit. c) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

⁴⁹ Art. 41 ust. 4 dodany przez art. 1 pkt 10 lit. c) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

⁵⁰ Art. 42 ust. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 22 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵¹ Art. 42 ust. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 22 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵² Art. 42 ust. 4 dodany przez art. 1 pkt 22 lit. c) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵³ Art. 43 ust. 1 pkt 1 zmieniony przez art. 121 pkt 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228) z dniem 2 stycznia 2011 r.

⁵⁴ Art. 43 ust. 1 pkt 2b zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 12 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 41, poz. 233) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 kwietnia 2010 r.

⁵⁵ Art. 43 ust. 1 pkt 2c dodany przez art. 30 pkt 2 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 230, poz. 1371) z dniem 1 stycznia 2012 r.

- 3) ⁵⁶ dotyczących osób należących do kościoła lub innego związku wyznaniowego, o uregulowanej sytuacji prawnej, przetwarzanych na potrzeby tego kościoła lub związku wyznaniowego,
- 4) ⁵⁷ przetwarzanych w związku z zatrudnieniem u nich, świadczeniem im usług na podstawie umów cywilnoprawnych, a także dotyczących osób u nich zrzeszonych lub uczących się,
- 5) dotyczących osób korzystających z ich usług medycznych, obsługi notarialnej, adwokackiej, rady prawnego, rzecznika patentowego, doradcy podatkowego lub biegłego rewidenta,
- 6) ⁵⁸ tworzonych na podstawie przepisów dotyczących wyborów do Sejmu, Senatu, Parlamentu Europejskiego, rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, wyborów na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wójta, burmistrza, prezydenta miasta oraz dotyczących referendum ogólnokrajowego i referendum lokalnego,
- 7) dotyczących osób pozbawionych wolności na podstawie ustawy, w zakresie niezbędnym do wykonania tymczasowego aresztowania lub kary pozbawienia wolności,
- 8) przetwarzanych wyłącznie w celu wystawienia faktury, rachunku lub prowadzenia sprawozdawczości finansowej,
- 9) powszechnie dostępnych,
- 10) przetwarzanych w celu przygotowania rozprawy wymaganej do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego,
- 11) przetwarzanych w zakresie drobnych bieżących spraw życia codziennego.

2. ⁵⁹ W odniesieniu do zbiorów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, oraz zbiorów, o których mowa w ust. 1 pkt 1a, przetwarzanych przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego oraz Centralne Biuro Antykorupcyjne, Generalnemu Inspektorowi nie przysługują uprawnienia określone w art. 12 pkt 2, art. 14 pkt 1 i 3–5 oraz art. 15–18.

Art. 44. 1. Generalny Inspektor wydaje decyzję o odmowie rejestracji zbioru danych, jeżeli:

- 1) nie zostały spełnione wymogi określone w art. 41 ust. 1,
- 2) ⁶⁰ przetwarzanie danych naruszałoby zasady określone w art. 23–28,

---

⁵⁶ Art. 43 ust. 1 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵⁷ Art. 43 ust. 1 pkt 4 zmieniony przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵⁸ Art. 43 ust. 1 pkt 6 zmieniony przez art. 181 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219) z dniem 1 marca 2004 r.

⁵⁹ Art. 43 ust. 2 zmieniony przez art. 31 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego oraz ustawę o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 711) z dniem 1 października 2006 r.

⁶⁰ Art. 44 ust. 1 pkt 2 zmieniony przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

3) ⁶¹ urzędzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania zbioru danych zgłoszonego do rejestracji nie spełniają podstawowych warunków technicznych i organizacyjnych, określonych w przepisach, o których mowa w art. 39a.

2. ⁶² Odmawiając rejestracji zbioru danych, Generalny Inspektor, w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje:

1) ograniczenie przetwarzania wszystkich albo niektórych kategorii danych wyłączenie do ich przechowywania lub

2) zastosowanie innych środków, o których mowa w art. 18 ust. 1.

3. ⁶³ (uchylony).

4. Administrator danych może zgłosić ponownie zbiór danych do rejestracji po usunięciu wad, które były powodem odmowy rejestracji zbioru.

5. W razie ponownego zgłoszenia zbioru do rejestracji administrator danych może rozpocząć ich przetwarzanie po zarejestrowaniu zbioru.

Art. 44a. ⁶⁴ Wykreślenie z rejestru zbiorów danych osobowych jest dokonywane, w drodze decyzji administracyjnej, jeżeli:

1) zaprzestano przetwarzania danych w zarejestrowanym zbiorze,

2) rejestracji dokonano z naruszeniem prawa.

Art. 45. ⁶⁵ (uchylony).

Art. 46. ⁶⁶ 1. Administrator danych może, z zastrzeżeniem ust. 2, rozpocząć ich przetwarzanie w zbiorze danych po zgłoszeniu tego zbioru Generalnemu Inspektorowi, chyba że ustawa zwalnia go z tego obowiązku.

2. Administrator danych, o których mowa w art. 27 ust. 1, może rozpocząć ich przetwarzanie w zbiorze danych po zarejestrowaniu zbioru, chyba że ustawa zwalnia go z obowiązku zgłoszenia zbioru do rejestracji.

---

⁶¹ Art. 44 ust. 1 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 24 lit. a) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶² Art. 44 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 24 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶³ Art. 44 ust. 3 uchylony przez art. 1 pkt 24 lit. c) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶⁴ Art. 44a dodany przez art. 1 pkt 25 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶⁵ Art. 45 uchylony przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶⁶ Art. 46 zmieniony przez art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Art. 46a.⁶⁷ Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, wzór zgłoszenia, o którym mowa w art. 41 ust. 1, uwzględniając obowiązek zamieszczenia informacji niezbędnych do stwierdzenia zgodności przetwarzania danych z wymogami ustawy.

Rozdział 7

Przekazywanie danych osobowych do państwa trzeciego⁶⁸

Art. 47. 1.⁶⁹ Przekazanie danych osobowych do państwa trzeciego może nastąpić, jeżeli państwo docelowe zapewnia na swoim terytorium odpowiedni poziom ochrony danych osobowych.

1a.⁷⁰ Odpowiedni poziom ochrony danych osobowych, o którym mowa w ust. 1, jest oceniany z uwzględnieniem wszystkich okoliczności dotyczących operacji przekazania danych, w szczególności biorąc pod uwagę charakter danych, cel i czas trwania proponowanych operacji przetwarzania danych, kraj pochodzenia i kraj ostatecznego przeznaczenia danych oraz przepisy prawa obowiązujące w danym państwie trzecim oraz stosowane w tym państwie środki bezpieczeństwa i zasady zawodowe.

2.⁷¹ Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy przesłanie danych osobowych wynika z obowiązku nałożonego na administratora danych przepisami prawa lub postanowieniami ratyfikowanej umowy międzynarodowej, gwarantującymi odpowiedni poziom ochrony tych danych.

3.⁷² Administrator danych może jednak przekazać dane osobowe do państwa trzeciego, jeżeli:

- 1) osoba, której dane dotyczą, udzieliła na to zgody na piśmie,
- 2) przekazanie jest niezbędne do wykonania umowy pomiędzy administratorem danych a osobą, której dane dotyczą, lub jest podejmowane na jej życzenie,
- 3) przekazanie jest niezbędne do wykonania umowy zawartej w interesie osoby, której dane dotyczą, pomiędzy administratorem danych a innym podmiotem,

---

⁶⁷ Art. 46a dodany przez art. 1 pkt 28 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶⁸ Tytuł rozdziału 7 zmieniony przez art. 1 pkt 29 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁶⁹ Art. 47 ust. 1 zmieniony przez art. 30 pkt 3 lit. a) ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 230, poz. 1371) z dniem 1 stycznia 2012 r.

⁷⁰ Art. 47 ust. 1a dodany przez art. 30 pkt 3 lit. b) ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 230, poz. 1371) z dniem 1 stycznia 2012 r.

⁷¹ Art. 47 ust. 2 zmieniony przez art. 30 pkt 3 lit. c) ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 230, poz. 1371) z dniem 1 stycznia 2012 r.

⁷² Art. 47 ust. 3 zdanie wstępne zmienione przez art. 1 pkt 30 lit. b) ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

- 4) przekazanie jest niezbędne ze względu na dobro publiczne lub do wykazania zasadności roszczeń prawnych,
- 5) przekazanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą,
- 6) dane są ogólnie dostępne.

Art. 48.⁷³ W przypadkach innych niż wymienione w art. 47 ust. 2 i 3 przekazanie danych osobowych do państwa trzeciego, które nie daje gwarancji ochrony danych osobowych przynajmniej takich, jakie obowiązują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, może nastąpić po uzyskaniu zgody Generalnego Inspektora, pod warunkiem że administrator danych zapewni odpowiednie zabezpieczenia w zakresie ochrony prywatności oraz praw i wolności osoby, której dane dotyczą.

Rozdział 8

Przepisy karne

Art. 49. 1. Kto przetwarza w zbiorze dane osobowe, choć ich przetwarzanie nie jest dopuszczalne albo do których przetwarzania nie jest uprawniony, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli czyn określony w ust. 1 dotyczy danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 50.⁷⁴ (uchylony).

Art. 51. 1. Kto administrując zbiorem danych lub będąc obowiązany do ochrony danych osobowych udostępnia je lub umożliwia dostęp do nich osobom nieupoważnionym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 52. Kto administrując danymi narusza choćby nieumyślnie obowiązek zabezpieczenia ich przed zabraniami przez osobę nieuprawnioną, uszkodzeniem lub zniszczeniem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 53. Kto będąc do tego obowiązany nie zgłasza do rejestracji zbioru danych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

---

⁷³ Art. 48 zmieniony przez art. 1 pkt 31 ustawy z dnia 22 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 285) zmieniającej nin. ustawę z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

⁷⁴ Art. 50 uchylony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

Art. 54. Kto administrując zbiorem danych nie dopełnia obowiązku poinformowania osoby, której dane dotyczą, o jej prawach lub przekazania tej osobie informacji umożliwiających korzystanie z praw przyznanych jej w niniejszej ustawie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 54a.⁷⁵ Kto inspektorowi udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności kontrolnej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział 9

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 55. W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 73, poz. 350, Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 469) w art. 2 w pkt 2 po wyrazach „Rzecznika Praw Obywatelskich,” dodaje się wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,”

Art. 56. W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604) wprowadza się następujące zmiany: (zmiany pominięte).

Art. 57. W ustawie z dnia 5 stycznia 1991 r. – Prawo budżetowe (Dz. U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344, z 1994 r. Nr 76, poz. 344, Nr 121, poz. 591 i Nr 133, poz. 685, z 1995 r. Nr 78, poz. 390, Nr 124, poz. 601 i Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496, Nr 132, poz. 621 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 54, poz. 348, Nr 79, poz. 484, Nr 121, poz. 770 i Nr 123, poz. 775 i 778) w art. 31 w ust. 3 w pkt 2 po wyrazach „Najwyższej Izby Kontroli” dodaje się wyrazy „, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych”.

Art. 58. W ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 1995 r. Nr 13, poz. 59, z 1996 r. Nr 64, poz. 315 i Nr 89, poz. 402 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 79, poz. 484, Nr 96, poz. 589 i Nr 121, poz. 770) w art. 4 wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w ust. 1 po wyrazach „Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,” dodaje się wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,”;
- 2) w ust. 2 po wyrazach „Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji” dodaje się przecinek oraz wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych”.

⁷⁵ Art. 54a dodany przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 1497) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 marca 2011 r.

Art. 59. W ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o kształtowaniu środków na wyngrodzenia w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1995 r. Nr 34, poz. 163 oraz z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647) w art. 2 w ust. 2 w pkt 1 po wyrazach „Krajowym Biurze Wyborczym” dodaje się wyrazy „Biurze Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.”

Art. 60. W ustawie z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 61, poz. 283 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 88, poz. 554) dodaje się art. 23a w brzmieniu:

„Art. 23a. Służba Więzienna może gromadzić i przetwarzać informacje i dane osobowe, w tym także bez zgody osób, których dotyczą, niezbędne do realizacji zadań, o których mowa w art. 1 ust. 3 ustawy.”

Art. 61. 1. Podmioty określone w art. 3, prowadzące w dniu wejścia w życie ustawy zbiory danych osobowych w systemach informatycznych, mają obowiązek złożenia wniosków o zarejestrowanie tych zbiorów w trybie określonym w art. 41, w terminie 18 miesięcy od dnia jej wejścia w życie, chyba że ustawa zwalnia ich z tego obowiązku.

2. Do czasu rejestracji zbioru danych osobowych w trybie określonym w art. 41, podmioty, o których mowa w ust. 1, mogą prowadzić te zbiory bez rejestracji.

Art. 62. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z tym że:

- 1) art. 8–11, art. 13 i 45 wchodzi w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia,
- 2) art. 55–59 wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

USTAWA

z dnia 26 stycznia 1984 r.

Prawo prasowe

(Dz. U. Nr 5, poz. 24; zm.: Dz. U. z 1988 r. Nr 41, poz. 324; z 1989 r. Nr 34, poz. 187; z 1990 r. Nr 29, poz. 173; z 1991 r. Nr 100, poz. 442; z 1996 r. Nr 114, poz. 542; z 1997 r. Nr 88, poz. 554, Nr 121, poz. 770; z 1999 r. Nr 90, poz. 999; z 2001 r. Nr 112, poz. 1198; z 2002 r. Nr 153, poz. 1271; z 2004 r. Nr 111, poz. 1181; z 2005 r. Nr 39, poz. 377; z 2007 r. Nr 89, poz. 590; z 2010 r. Nr 182, poz. 1228, Nr 235, poz. 1551; z 2011 r. Nr 85, poz. 459, Nr 156, poz. 934, Nr 205, poz. 1204, Nr 282, poz. 1660; z 2012 r. poz. 1136; z 2013 r. poz. 771)

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.¹ Prasa, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności wypowiedzi i urzeczywistnia prawo obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej.

Art. 2. Organy państwowe zgodnie z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stwarzają prasie warunki niezbędne do wykonywania jej funkcji i zadań, w tym również umożliwiające działalność redakcjom dzienników i czasopism zróżnicowanych pod względem programu, zakresu tematycznego i prezentowanych postaw.

Art. 3. Pracownik poligrafii oraz kolportażu nie może ograniczać ani w jakikolwiek inny sposób utrudniać drukowania i nabywania przyjętych przez przedsiębiorstwo do druku i rozpowszechniania dzienników, czasopism lub innych publikacji prasowych z powodu ich linii programowej albo treści.

---

¹ Art. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

Art. 3a.² W zakresie prawa dostępu prasy do informacji publicznej stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198).

Art. 4. 1.³ Przedsiębiorcy i podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku są obowiązane do udzielenia prasie informacji o swojej działalności, o ile na podstawie odrębnych przepisów informacja nie jest objęta tajemnicą lub nie narusza prawa do prywatności.

2.⁴ (skreślony).

3.⁵ W przypadku odmowy udzielenia informacji, na żądanie redaktora naczelnego, odmowę doręcza się zainteresowanej redakcji w formie pisemnej, w terminie trzech dni; odmowa powinna zawierać oznaczenie organu, jednostki organizacyjnej lub osoby, od której pochodzi, datę jej udzielenia, redakcję, której dotyczy, oznaczenie informacji będącej jej przedmiotem oraz powody odmowy.

4.⁶ Odmowę, o której mowa w ust. 3, lub niezachowanie wymogów określonych w tym przepisie, można zaskarżyć do sądu administracyjnego w terminie 30 dni; w postępowaniu przed sądem stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu do sądu decyzji administracyjnych.

5.⁷ (skreślony).

6.⁸ (skreślony).

Art. 5. 1. Każdy obywatel, zgodnie z zasadą wolności słowa i prawem do krytyki, może udzielać informacji prasie.

2. Nikt nie może być narażony na uszczerbek lub zarzut z powodu udzielenia informacji prasie, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych.

Art. 6. 1.⁹ Prasa jest zobowiązana do prawdziwego przedstawiania omawianych zjawisk.

2. Organy państwowe, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe jednostki organizacyjne oraz organizacje spółdzielcze są obowiązane do udzielenia odpowiedzi

---

² Art. 3a dodany przez art. 24 pkt 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

³ Art. 4 ust. 1 zmieniony przez art. 24 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

⁴ Art. 4 ust. 2 skreślony przez art. 24 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

⁵ Art. 4 ust. 3 zmieniony przez art. 24 pkt 2 lit. c) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

⁶ Art. 4 ust. 4 zmieniony przez art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1271) z dniem 1 stycznia 2004 r.

⁷ Art. 4 ust. 5 skreślony przez art. 24 pkt 2 lit. d) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

⁸ Art. 4 ust. 6 skreślony przez art. 24 pkt 2 lit. d) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

⁹ Art. 6 ust. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

na przekazaną im krytykę prasową bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do związków zawodowych, organizacji samorządowych i innych organizacji społecznych w zakresie prowadzonej przez nie działalności publicznej.

4. Nie wolno utrudniać prasie zbierania materiałów krytycznych ani w inny sposób tłumić krytyki.

Art. 7. 1. Ustawa reguluje prasową działalność wydawniczą i dziennikarską.

2. W rozumieniu ustawy:

- 1) prasa oznacza publikacje periodyczne, które nie tworzą zamkniętej, jednorodnej całości, ukazujące się nie rzadziej niż raz do roku, opatrzone stałym tytułem albo nazwą, numerem bieżącym i datą, a w szczególności: dzienniki i czasopisma, serwisy agencyjne, stałe przekazy teleksowe, biuletyny, programy radiowe i telewizyjne oraz kroniki filmowe; prasą są także wszelkie istniejące i powstające w wyniku postępu technicznego środki masowego przekazywania, w tym także rozgłoszenie oraz tele- i radiowęzły zakładowe, upowszechniające publikacje periodyczne za pomocą druku, wizji, fonii lub innej techniki rozpowszechniania; prasa obejmuje również zespoły ludzi i poszczególne osoby zajmujące się działalnością dziennikarską,
- 2) dziennikiem jest ogólnoinformacyjny druk periodyczny lub przekaz za pomocą dźwięku oraz dźwięku i obrazu, ukazujący się częściej niż raz w tygodniu,
- 3) czasopismem jest druk periodyczny ukazujący się nie częściej niż raz w tygodniu, a nie rzadziej niż raz w roku; przepis ten stosuje się odpowiednio do przekazu za pomocą dźwięku oraz dźwięku i obrazu innego niż określony w pkt 2,
- 4) materiałem prasowym jest każdy opublikowany lub przekazany do opublikowania w prasie tekst albo obraz o charakterze informacyjnym, publicystycznym, dokumentalnym lub innym, niezależnie od środków przekazu, rodzaju, formy, przeznaczenia czy autorstwa,
- 5) dziennikarzem jest osoba zajmująca się redagowaniem, tworzeniem lub przygotowaniem materiałów prasowych, pozostająca w stosunku pracy z redakcją albo zajmująca się taką działalnością na rzecz i z upoważnienia redakcji,
- 6) redaktorem jest dziennikarz decydujący lub współdecydujący o publikacji materiałów prasowych,
- 7) redaktorem naczelnym jest osoba posiadająca uprawnienia do decydowania o całości kształcie działalności redakcji,
- 8) redakcją jest jednostka organizująca proces przygotowywania (zbierania, oceniania i opracowywania) materiałów do publikacji w prasie.

Art. 8. 1. Wydawcą może być osoba prawna, fizyczna lub inna jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej. W szczególności wydawcą może być organ państwowy, przedsiębiorstwo państwowe, organizacja polityczna, związek zawodowy, organizacja spółdzielcza, samorządowa i inna organizacja społeczna oraz kościół i inny związek wyznaniowy.

2. Organizacja polityczna, związek zawodowy, przedsiębiorstwo państwowe, organizacja spółdzielcza, samorządowa i inna organizacja społeczna oraz kościół i inny

związek wyznaniowy może realizować uprawnienia wydawnicze bezpośrednio lub za pośrednictwem wydawnictw własnych, jak również innych wydawnictw, działających jako nakładca.

Art. 9. Przepisów niniejszej ustawy nie stosuje się do:

- 1) Dziennika Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dziennika Urzędowego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski” oraz innych urzędowych organów publikacyjnych,
- 2) Diariusza Sejmowego i własnych sprawozdań z działalności Sejmu i jego organów, a także wewnętrznych wydawnictw rad narodowych,
- 3) ¹⁰ orzecznictwa sądów oraz innych urzędowych publikacji o tym charakterze,
- 4) wydawnictw prasowych obcych przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i organizacji międzynarodowych, które na podstawie ustaw, umów i zwyczajów międzynarodowych korzystają z prawa prowadzenia działalności wydawniczej.

Rozdział 2

Prawa i obowiązki dziennikarzy

Art. 10. 1. Zadaniem dziennikarza jest służba społeczeństwu i państwu. Dziennikarz ma obowiązek działania zgodnie z etyką zawodową i zasadami współzycia społecznego, w granicach określonych przepisami prawa.

2. Dziennikarz, w ramach stosunku pracy, ma obowiązek realizowania ustalonej w statucie lub regulaminie redakcji, w której jest zatrudniony, ogólnej linii programowej tej redakcji.

3. Działalność dziennikarza sprzeczna z ust. 2 stanowi naruszenie obowiązku pracowniczego.

Art. 11. 1. Dziennikarz jest uprawniony do uzyskiwania informacji w zakresie, o którym mowa w art. 4.

2. Informacji w imieniu jednostek organizacyjnych są obowiązani udzielać kierownicy tych jednostek, ich zastępcy, rzecznicy prasowi lub inne upoważnione osoby, w granicach obowiązków powierzonych im w tym zakresie.

3. Kierownicy jednostek organizacyjnych są obowiązani umożliwiać dziennikarzom nawiązanie kontaktu z pracownikami oraz swobodne zbieranie wśród nich informacji i opinii.

4. ¹¹ Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa organizację i zadania rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej.

---

¹⁰ Art. 9 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

¹¹ Art. 11 ust. 4 zmieniony przez art. 24 pkt 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198) z dniem 1 stycznia 2002 r.

Art. 12. 1. Dziennikarz jest obowiązany:

- 1) zachować szczególną staranność i rzetelność przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych, zwłaszcza sprawdzić zgodność z prawdą uzyskanych wiadomości lub podać ich źródło,
- 2) ¹² chronić dobra osobiste, a ponadto interesy działających w dobrej wierze informatorów i innych osób, które okazują mu zaufanie,
- 3) ¹³ dbać o poprawność języka i unikać używania wulgaryzmów.

2. Dziennikarzowi nie wolno prowadzić ukrytej działalności reklamowej wiążącej się z uzyskaniem korzyści majątkowej bądź osobistej od osoby lub jednostki organizacyjnej zainteresowanej reklamą.

Art. 13. 1. Nie wolno wypowiadać w prasie opinii co do rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym przed wydaniem orzeczenia w I instancji.

2. Nie wolno publikować w prasie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę.

3. ¹⁴ Ograniczenie, o którym mowa w ust. 2, nie narusza przepisów innych ustaw. Właściwy prokurator lub sąd może zezwolić, ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

4. ¹⁵ Na postanowienie w przedmiocie ujawnienia danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu toczy się postępowanie. Postanowienie wydane w toku postępowania przygotowawczego staje się wykonalne z chwilą upramocnienia.

Art. 14. 1. Publikowanie lub rozpowszechnianie w inny sposób informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych i wizualnych wymaga zgody osób udzielających informacji.

2. Dziennikarz nie może odmówić osobie udzielającej informacji autoryzacji dosłownie cytowanej wypowiedzi, o ile nie była ona uprzednio publikowana.

3. Osoba udzielająca informacji może z ważnych powodów społecznych lub osobistych zastrzec termin i zakres jej opublikowania.

¹² Art. 12 ust. 1 pkt 2 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

¹³ Art. 12 ust. 1 pkt 3 dodany przez art. 16 pkt 1 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999) z dniem 9 maja 2000 r.

¹⁴ Z dniem 29 lipca 2011 r. art. 13 ust. 3 w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r. (Dz. U. Nr 156, poz. 934).

¹⁵ Art. 13 ust. 4 dodany przez art. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. (Dz. U. Nr 205, poz. 1204) zmieniającej nin. ustawę z dniem 14 października 2011 r.

4. Udzielenia informacji nie można uzależniać, z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 2, od sposobu jej skomentowania lub uzgodnienia tekstu wypowiedzi dziennikarskiej.

5.¹⁶ Dziennikarz nie może opublikować informacji, jeżeli osoba udzielająca jej zastrzegła to ze względu na tajemnicę zawodową.

6.¹⁷ Nie wolno bez zgody osoby zainteresowanej publikować informacji oraz danych dotyczących prywatnej sfery życia, chyba że wiąże się to bezpośrednio z działalnością publiczną danej osoby.

Art. 15. 1. Autorowi materiału prasowego przysługuje prawo zachowania w tajemnicy swego nazwiska.

2. Dziennikarz ma obowiązek zachowania w tajemnicy:

1) danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również innych osób udzielających informacji opublikowanych albo przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych,

2) wszelkich informacji, których ujawnienie mogłoby naruszać chronione prawem interesy osób trzecich.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2, dotyczy również innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych.

Art. 16. 1. Dziennikarz jest zwolniony od zachowania tajemnicy zawodowej, o której mowa w art. 15 ust. 2, w razie gdy informacja, materiał prasowy, list do redakcji lub inny materiał o tym charakterze dotyczy przestępstwa określonego w art. 254 Kodeksu karnego albo autor lub osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyrazi zgodę na ujawnienie jej nazwiska lub tego materiału.

2. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, dotyczy również innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych.

3. Redaktor naczelny powinien być w niezbędnych granicach poinformowany o sprawach związanych z tajemnicą zawodową dziennikarza; powierzoną mu informację albo inny materiał może ujawnić jedynie w wypadkach określonych w ust. 1.

Rozdział 3 Rada Prasowa

Art. 17. 1. Tworzy się Radę Prasową.

2.¹⁸ Rada Prasowa działa przy Prezesie Rady Ministrów. Członków Rady powołuje Prezes Rady Ministrów na okres 3 lat.

---

¹⁶ Art. 14 ust. 5 zmieniony przez art. 85 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228) z dniem 2 stycznia 2011 r.

¹⁷ Art. 14 ust. 6 zmieniony przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

¹⁸ Art. 17 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

3. ¹⁹ Rada Prasowa wybiera ze swego grona przewodniczącego, jego zastępcę oraz sekretarza Rady.

4. ²⁰ Rada Prasowa ma charakter opiniodawczy i wnioskujący w sprawach dotyczących prasy i jej roli w życiu społeczno-politycznym kraju.

5. ²¹ Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa tryb powoływania i działania Rady Prasowej oraz nadaje jej statut.

6. ²² W składzie Rady Prasowej powinny być reprezentowane stowarzyszenia i związki dziennikarskie lub zrzeszające dziennikarzy.

Art. 18. ²³ (skreślony).

Rozdział 4 **Organizacja działalności prasowej**

Art. 19. ²⁴ (skreślony).

Art. 20. ²⁵ 1. Wydawanie dziennika lub czasopisma wymaga rejestracji w sądzie wojewódzkim właściwym miejscowo dla siedziby wydawcy, zwanym dalej „organem rejestracyjnym”. Do postępowania w tych sprawach stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

2. Wniosek o rejestrację, o której mowa w ust. 1, powinien zawierać:

- 1) tytuł dziennika lub czasopisma oraz siedzibę i dokładny adres redakcji,
- 2) dane osobowe redaktora naczelnego,
- 3) określenie wydawcy, jego siedzibę i dokładny adres,
- 4) częstotliwość ukazywania się dziennika lub czasopisma.

---

¹⁹ Art. 17 ust. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²⁰ Art. 17 ust. 4 dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²¹ Art. 17 ust. 5 dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²² Art. 17 ust. 6 dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²³ Art. 18 skreślony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²⁴ Art. 19 skreślony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 1989 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 187) zmieniającej nin. ustawę z dniem 6 czerwca 1989 r.

²⁵ Art. 20 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

3. Postanowienia zarządzające wpis do rejestru sąd uzasadnia tylko na wniosek.

4. Wydawanie dziennika lub czasopisma można rozpocząć, jeżeli organ rejestracyjny nie rozstrzygnął wniosku o rejestrację w ciągu 30 dni od jego zgłoszenia.

5. O zmianie danych, o których mowa w ust. 2, należy zawiadomić niezwłocznie organ rejestracyjny.

Art. 21.²⁶ Organ rejestracyjny odmówi rejestracji, jeżeli wniosek nie zawiera danych, o których mowa w art. 20 ust. 2, lub jej udzielenie stanowiłoby naruszenie prawa do ochrony nazwy istniejącego już tytułu prasowego.

Art. 22.²⁷ Organ rejestracyjny może zawiesić wydawanie dziennika lub czasopisma na czas określony, nie dłuższy niż rok, jeżeli w ciągu roku co najmniej trzykrotnie w tym dzienniku lub czasopiśmie zostało popełnione przestępstwo.

Art. 23.²⁸ Rejestracja dziennika lub czasopisma traci ważność w razie niewydania dziennika lub czasopisma przez okres roku od dnia nabycia uprawnień do ich wydawania na czas nie oznaczony lub przerwy w ich wydawaniu przez okres roku, jeżeli redakcja nie wystąpiła o zachowanie rejestracji.

Art. 23a.²⁹ Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia rejestru dzienników i czasopism.

Art. 24.³⁰ Przepisy dotyczące rejestracji działalności prasowej nie mają zastosowania do działalności dostawców usług medialnych w rozumieniu ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226 i Nr 85, poz. 459) oraz do działalności Polskiej Agencji Prasowej, których działalność regulują odrębne przepisy.

Art. 25.³¹ 1. Redakcją kieruje redaktor naczelny.

2. Redaktorem naczelnym dziennika lub czasopisma może być osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych, posiada obywatelstwo polskie i nie jest pozbawiona praw publicznych.

---

²⁶ Art. 21 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²⁷ Art. 22 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²⁸ Art. 23 zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

²⁹ Art. 23a dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

³⁰ Art. 24 zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 459) z dniem 23 maja 2011 r.

³¹ Art. 25 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 maja 1989 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 187) zmieniającej nin. ustawę z dniem 6 czerwca 1989 r.

3. Redaktorem naczelnym dziennika lub czasopisma nie może być osoba skazana za zbrodnie przeciwko podstawowym interesom politycznym i gospodarczym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli nie upłynął okres 10 lat od zakończenia odbywania kary, oraz osoba skazana za występki tego samego rodzaju, jeżeli nie upłynął okres 3 lat od zakończenia odbywania kary, osoba skazana za przestępstwo popełnione z niskich pobudek, a także osoba, która co najmniej trzykrotnie była karana za przestępstwa określone w ustawie – Prawo prasowe. Organ rejestracyjny w uzgodnieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych może zwolnić redaktora naczelnego od wymogu posiadania obywatelstwa polskiego.

4. ³² Redaktor naczelny odpowiada za treść przygotowywanych przez redakcję materiałów prasowych oraz za sprawy redakcyjne i finansowe redakcji w granicach określonych w statucie lub właściwych przepisach. Jest również obowiązany do dbania o poprawność języka materiałów prasowych oraz przeciwdziałania jego wulgaryzacji.

4a. ³³ W wypadku gdy redaktor naczelny uzyskuje immunitet procesowy, obowiązany jest wskazać redaktora, który ponosi odpowiedzialność określoną w art. 49a.

5. Redaktora naczelnego powołuje i odwołuje wydawca, organ założycielski wy dawnictwa lub inny właściwy organ.

6. Przy redakcji działa kolegium redakcyjne, jeżeli statut redakcji lub właściwe przepisy tak stanowią.

7. Przy redakcji może też działać rada redakcyjna (programowa, naukowa), jako organ opiniodawczo-doradczy redaktora naczelnego.

Art. 26. ³⁴ (skreślony).

Art. 27. 1. Na każdym egzemplarzu druków periodycznych, serwisów agencyjnych oraz innych podobnych druków prasowych należy w widocznym i zwyczajowo przyjętym miejscu podać:

- 1) nazwę i adres wydawcy lub innego właściwego organu,
- 2) adres redakcji oraz imię i nazwisko redaktora naczelnego,
- 3) miejsce i datę wydania,
- 4) nazwę zakładu wykonującego dany druk prasowy,
- 5) ³⁵ (skreślony),
- 6) międzynarodowy znak informacyjny,
- 7) bieżącą numeracją.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do nagrań radiowych i telewizyjnych oraz kronik filmowych.

³² Art. 25 ust. 4 zmieniony przez art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999) z dniem 9 maja 2000 r.

³³ Art. 25 ust. 4a dodany przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

³⁴ Art. 26 skreślony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

³⁵ Art. 27 ust. 1 pkt 5 skreślony przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

Art. 28–30.³⁶ (skreślone).

Rozdział 5 **Sprostowanie**³⁷

Art. 31.³⁸ (utracił moc).

Art. 31a.³⁹ 1. Na wniosek zainteresowanej osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, redaktor naczelny właściwego dziennika lub czasopisma jest obowiązany opublikować bezpłatnie rzeczowe i odnoszące się do faktów sprostowanie niecisłej lub nieprawdziwej wiadomości zawartej w materiale prasowym.

2. Uprawnienie do wystąpienia z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, przysługuje także osobie najbliższej zmarłego, w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego, oraz następcy prawnemu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej, o której mowa w ust. 1.

3. Sprostowanie powinno zostać nadane w placówce pocztowej operatora pocztowego lub złożone w siedzibie odpowiedniej redakcji, na piśmie w terminie nie dłuższym niż 21 dni od dnia opublikowania materiału prasowego.

4. Sprostowanie powinno zawierać podpis wnioskodawcy, jego imię i nazwisko lub nazwę oraz adres korespondencyjny.

5. Adres korespondencyjny wnioskodawcy może zostać zastrzeżony tylko do wiadomości redakcji, a w przypadku gdy materiał prasowy będący przedmiotem sprostowania dotyczy działalności związanej z używaniem przez osobę fizyczną pseudonimem, może ona zastrzec także imię i nazwisko tylko do wiadomości redakcji.

6. Tekst sprostowania nie może przekraczać dwukrotnej objętości fragmentu materiału prasowego, którego dotyczy, ani zajmować więcej niż dwukrotność czasu antenowego, jaki zajmował dany fragment przekazu.

7. Sprostowanie powinno być sporządzone w języku polskim lub w języku, w którym opublikowany został materiał prasowy będący przedmiotem sprostowania.

Art. 32.⁴⁰ 1. Redaktor naczelny ma obowiązek opublikować sprostowanie:

- 1) w elektronicznej formie dziennika lub czasopisma, w której zamieszczono materiał prasowy będący przedmiotem sprostowania – w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania sprostowania,

---

³⁶ Art. 28–30 skreślone przez art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

³⁷ Tytuł zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

³⁸ Art. 31 został uznany za niezgodny z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2010 r. (Dz. U. Nr 235, poz. 1551). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 14 czerwca 2012 r.

³⁹ Art. 31a dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

⁴⁰ Art. 32 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

- 2) w dzienniku – w najbliższym przygotowywanym do druku numerze, a w przypadku braku możliwości technicznych w numerze następnym, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania sprostowania,
- 3) w czasopiśmie – w najbliższym od dnia otrzymania sprostowania lub następnym po nim przygotowywanym do opublikowania numerze,
- 4) w innym niż dziennik przekazie za pomocą dźwięku lub obrazu i dźwięku – w najbliższym analogicznym przekazie.

2. Gdy możliwy termin opublikowania sprostowania przekracza 6 miesięcy, na żądanie wnioskodawcy sprostowanie należy dodatkowo opublikować w ciągu miesiąca od dnia otrzymania sprostowania w odpowiednim ze względu na krąg odbiorców dzienniku. Koszty publikacji pokrywa wydawca prasy, w której ukazał się materiał prasowy będący przedmiotem sprostowania.

3. Terminy określone w ust. 1 i 2 nie mają zastosowania, jeżeli strony na piśmie umówiły się inaczej.

4. Sprostowanie w drukach periodycznych powinno być opublikowane w tym samym dziale i taką samą czcionką, co materiał prasowy, którego dotyczy, pod widocznym tytułem „Sprostowanie”. W przypadku przekazu za pomocą dźwięku lub obrazu i dźwięku sprostowanie powinno być wyraźnie zapowiedziane oraz nastąpić w przekazie tego samego rodzaju i o tej samej porze.

5. W tekście nadesłanego sprostowania nie wolno bez zgody wnioskodawcy dokonywać skrótów ani innych zmian.

6. Tekst sprostowania nie może być komentowany w tym samym numerze, przekazie lub w elektronicznej formie dziennika lub czasopisma, tego samego dnia. Nie wyklucza to jednak prostej zapowiedzi polemiki lub wyjaśnień.

Art. 33. ⁴¹ 1. Redaktor naczelny odmawia opublikowania sprostowania, jeżeli sprostowanie:

- 1) jest nierzeczowe lub nie odnosi się do faktów,
- 2) zostało nadane lub złożone po upływie terminu, o którym mowa w art. 31a ust. 3, lub nie zostało podpisane,
- 3) nie odpowiada wymaganiom określonym w art. 31a ust. 4–7,
- 4) zawiera treść karalną,
- 5) podważa fakty stwierdzone prawomocnym orzeczeniem dotyczącym osoby dochodzącej publikacji sprostowania.

2. Redaktor naczelny może odmówić opublikowania sprostowania, jeżeli sprostowanie:

- 1) odnosi się do wiadomości poprzednio sprostowanej,
- 2) jest wystosowane przez osobę, której nie dotyczą fakty przytoczone w prostowanym materiale, za wyjątkiem sytuacji określonych w art. 31a ust. 2,
- 3) zawiera sformułowania powszechnie uznawane za wulgarne lub obelżywe.

3. Odmawiając opublikowania sprostowania, redaktor naczelny jest obowiązany niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania sprostowania, przekazać wnioskodawcy pisemne zawiadomienie o odmowie i jej przyczynach.

⁴¹ Art. 33 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

Jeżeli odmowa nastąpiła z przyczyn określonych w ust. 1 pkt 1, 4 i 5, należy wskazać fragmenty sprostowania, które nie nadają się do publikacji.

4. Redaktor naczelny nie może odmówić opublikowania sprostowania, jeżeli zastosowano się do jego wskazań. W przypadku nadesłania poprawionego sprostowania termin określony w art. 31a ust. 3 liczy się od dnia doręczenia wnioskodawcy zawiadomienia o odmowie i jej przyczynach.

Rozdział 6 **Komunikaty i ogłoszenia**

Art. 34. 1. Redaktor naczelny jest obowiązany opublikować nieodpłatnie, w miejscu i w czasie właściwym ze względu na tematykę i na charakter publikacji, komunikat urzędowy pochodzący od naczelnych i centralnych organów państwowych, w tym pochodzący od naczelnych i centralnych organów administracji państwowej, jeżeli został nadesłany przez rzecznika prasowego rządu ze wskazaniem, że publikacja jest obowiązkowa.

2. ⁴² Obowiązek określony w ust. 1 dotyczy również:

- 1) wydanych na podstawie ustaw obwieszczeń, uchwał lub zarządzeń pochodzących od organów administracji rządowej w województwie, nadesłanych w formie zwięzłych komunikatów w celu ogłoszenia w dzienniku lub odpowiednim czasopiśmie na terenie jego działania;
- 2) komunikatów przekazywanych przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego w zakresie sytuacji kryzysowych, o których mowa w ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590).

3. Komunikaty, o których mowa w ust. 1 i 2, należy opublikować, w uzgodnionym terminie, bez dokonywania zmian, zamieszczania uwag i zaprzeczeń, a w razie braku uzgodnienia terminu – w najbliższym przygotowywanym wydaniu.

Art. 35. 1. Redaktor naczelny dziennika jest obowiązany opublikować odpłatnie w wskazanym lub uzgodnionym terminie:

- 1) prawomocny wyrok sądu lub inne orzeczenie zawierające klauzulę o opublikowaniu,
- 2) ogłoszenie sądu lub innego organu państwowego.

2. Redaktor naczelny dziennika jest obowiązany opublikować nieodpłatnie, w wskazanym lub uzgodnionym terminie, list gończy.

Art. 36. 1. Prasa może zamieszczać odpłatne ogłoszenia i reklamy.

2. Ogłoszenia i reklamy nie mogą być sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego.

3. Ogłoszenia i reklamy muszą być oznaczone w sposób nie budzący wątpliwości, iż nie stanowią one materiału redakcyjnego.

4. Wydawca i redaktor mają prawo odmówić zamieszczenia ogłoszenia i reklamy, jeżeli ich treść lub forma jest sprzeczna z linią programową bądź charakterem publikacji.

---

⁴² Art. 34 ust. 2 zmieniony przez art. 28 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590) z dniem 22 sierpnia 2007 r.

5.⁴³ Na żądanie organów upoważnionych do tego na podstawie odrębnych przepisów wydawca lub redaktor są obowiązani do ujawniania posiadanych nazw i adresów przedsiębiorców lub osób fizycznych, zamieszczających odpłatne ogłoszenia lub reklamy w sprawach działalności gospodarczej. W tym wypadku art. 15 ust. 1 i 2 nie stosuje się.

Rozdział 7 Odpowiedzialność prawna

Art. 37. Do odpowiedzialności za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego stosuje się zasady ogólne, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 37a.⁴⁴ W razie skazania za przestępstwo popełnione przez opublikowanie materiału prasowego, sąd może orzec jako karę dodatkową przepadek materiału prasowego.

Art. 37b.⁴⁵ Sąd przekazuje właściwemu organowi rejestracyjnemu zawiadomienie o wyroku skazującym za przestępstwa, o których mowa w niniejszym rozdziale, niezwłocznie po uprawomocnieniu.

Art. 38. 1. Odpowiedzialność cywilną za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego ponoszą autor, redaktor lub inna osoba, którzy spowodowali opublikowanie tego materiału; nie wyłącza to odpowiedzialności wydawcy. W zakresie odpowiedzialności majątkowej odpowiedzialność tych osób jest solidarna.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności cywilnej za naruszenie prawa spowodowane ujawnieniem materiału prasowego przed jego publikacją.

Art. 39.⁴⁶ 1. Jeżeli redaktor naczelny odmówił opublikowania sprostowania albo sprostowanie nie ukazało się w terminie określonym w art. 32 ust. 1–3 lub ukazało się z naruszeniem art. 32 ust. 4 lub 5, zainteresowany podmiot, o którym mowa w art. 31a ust. 1 lub 2, może wytoczyć powództwo o opublikowanie sprostowania.

2. Roszczenie, o którym mowa w ust. 1, wygasa, jeżeli nie będzie dochodzone w ciągu roku od dnia opublikowania materiału prasowego.

Art. 40.⁴⁷ (skreślony).

---

⁴³ Art. 36 ust. 5 zmieniony przez art. 30 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 770) z dniem 22 października 1997 r.

⁴⁴ Art. 37a dodany przez art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

⁴⁵ Art. 37b dodany przez art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

⁴⁶ Art. 39 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

⁴⁷ Art. 40 skreślony przez art. 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 114, poz. 542) z dniem 28 grudnia 1996 r.

Art. 41. Publikowanie zgodnych z prawdą i rzetelnych sprawozdań z jawnych posiedzeń Sejmu i rad narodowych oraz ich organów, a także publikowanie rzetelnych, zgodnych z zasadami współżycia społecznego ujemnych ocen dzieł naukowych lub artystycznych albo innej działalności twórczej, zawodowej lub publicznej służy realizacji zadań określonych w art. 1 i pozostaje pod ochroną prawa; przepis ten stosuje się odpowiednio do satyry i karykatury.

Art. 42. 1. Redaktor nie ponosi odpowiedzialności za treść publikacji nadesłanych przez Polską Agencję Prasową oraz za treść komunikatów urzędowych, o których mowa w art. 34, jak również za treść orzeczeń i ogłoszeń, o których mowa w art. 35.

2. Wydawca i redaktor nie ponosi odpowiedzialności za treść ogłoszeń i reklam opublikowanych zgodnie z art. 36.

Art. 43. Kto używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia dziennikarza do opublikowania lub zaniechania opublikowania materiału prasowego albo do podjęcia lub zaniechania interwencji prasowej – podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 44. 1. ⁴⁸ Kto utrudnia lub tłumi krytykę prasową – podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

2. Tej samej karze podlega, kto nadużywając swego stanowiska lub funkcji działa na szkodę innej osoby z powodu krytyki prasowej, opublikowanej w społecznie uzasadnionym interesie.

Art. 45. ⁴⁹ Kto wydaje dziennik lub czasopismo bez rejestracji albo zawieszono – podlega karze grzywny.

Art. 46. 1. ⁵⁰ (utracił moc).

2. ⁵¹ (uchylony).

Art. 47. ⁵² Kto wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 34 i 35 uchyla się od opublikowania komunikatu urzędowego, ogłoszenia sądu lub innego organu państwowego, jak również listu gończego – podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

---

⁴⁸ Art. 44 ust. 1 zmieniony przez art. 5 § 2 pkt 17 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554) z dniem 1 września 1998 r.

⁴⁹ Art. 45 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 maja 2013 r. (Dz. U. poz. 771) zmieniającej nin. ustawę z dniem 19 lipca 2013 r.

⁵⁰ Art. 46 ust. 1 został uznany za niezgodny z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2010 r. (Dz. U. Nr 235, poz. 1551). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 14 czerwca 2012 r.

⁵¹ Art. 46 ust. 2 uchylony przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

⁵² Art. 47 zmieniony przez art. 5 § 2 pkt 17 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554) z dniem 1 września 1998 r.

Art. 48.⁵³ Kto rozpowszechnia materiał prasowy objęty przepisami lub prasę zabezpieczoną jako dowód rzeczowy
– podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 49.⁵⁴ Kto narusza przepisy art. 3, 11 ust. 2, art. 14, 15 ust. 2 i art. 27
– podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 49a.⁵⁵ Redaktor, który nieumyślnie dopuścił do opublikowania materiału prasowego zawierającego znamiona przestępstwa, o którym mowa w art. 37a
– podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Rozdział 8

Postępowanie w sprawach prasowych

Art. 50. Postępowanie w sprawach wynikających z niniejszej ustawy prowadzi się na zasadach określonych w odrębnych przepisach, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 51.⁵⁶ (skreślony).

Art. 52.⁵⁷ 1. Sprawy, o których mowa w art. 39 ust. 1, rozpoznaje sąd okręgowy właściwy ze względu na siedzibę odpowiedniej redakcji, najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia wniesienia pozwu niedotkniętego brakami formalnymi. Przepisu art. 126 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, w zakresie dotyczącym obowiązku wskazania miejsca zamieszkania pozwanego, nie stosuje się.

2. Pozwany może wnieść odpowiedź na pozew w terminie 7 dni od dnia doręczenia pozwu.

3. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o wyroku zaocznym nie stosuje się.

4. Wydany wyrok wraz z uzasadnieniem sąd doręcza niezwłocznie, z urzędu, obu stronom.

5. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja, którą wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem.

6. Sąd drugiej instancji rozpoznaje apelację najpóźniej w terminie 30 dni od dnia wniesienia apelacji niedotkniętej brakami formalnymi.

---

⁵³ Art. 48 zmieniony przez art. 5 § 2 pkt 17 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554) z dniem 1 września 1998 r.

⁵⁴ Art. 49 zmieniony przez art. 5 § 2 pkt 17 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554) z dniem 1 września 1998 r.

⁵⁵ Art. 49a zmieniony przez art. 5 § 2 pkt 17 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554) z dniem 1 września 1998 r.

⁵⁶ Art. 51 skreślony przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

⁵⁷ Art. 52 zmieniony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 14 września 2012 r. (Dz. U. poz. 1136) zmieniającej nin. ustawę z dniem 2 listopada 2012 r.

7. Strona przeciwna może wnieść odpowiedź na apelację w terminie 7 dni od dnia doręczenia apelacji.

Art. 53. 1. ⁵⁸Sprawy o przestępstwa określone w art. 43 i art. 44 podlegają rozpoznaniu przez sąd okręgowy, a określone w art. 47–49a oraz o przestępstwa popełnione w prasie – przez sąd rejonowy.

2. ⁵⁹Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, może wyznaczyć, w drodze rozporządzenia, sądy rejonowe właściwe do rozpoznawania spraw o przestępstwa, o których mowa w art. 47–49a, oraz o przestępstwa popełnione w prasie na obszarze właściwości danego sądu okręgowego, uwzględniając liczbę spraw tego rodzaju i zakres obciążenia poszczególnych sądów rejonowych oraz potrzebę zapewnienia racjonalnej organizacji sądownictwa, ekonomię postępowania sądowego, a także konieczność zagwarantowania realizacji prawa obywatela do rozpoznania jego sprawy w rozsądnym terminie.

3. ⁶⁰W sprawach o przestępstwa popełnione przez opublikowanie materiału prasowego lub przestępstwa określone w niniejszej ustawie właściwość miejscową sądu ustala się według siedziby redakcji, a następnie wydawnictwa, a gdy ta siedziba nie jest znana lub znajduje się za granicą – według miejsca ujawnienia lub rozpowszechniania materiału prasowego. Jeżeli w tej samej sprawie wszczęto postępowanie w kilku sądach, właściwy jest ten sąd, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

Art. 54. W razie odmowy wszczęcia postępowania karnego przeciwko dziennikarzowi o przestępstwo określone w ustawie oraz o przestępstwo popełnione w prasie lub inny czyn związany z wykonywaniem zawodu dziennikarskiego albo umorzenia takiego postępowania, sąd lub prokurator może przekazać sprawę do rozpoznania jedynie właściwemu sądowi dziennikarskiemu.

Art. 54a. ⁶¹W razie uniewinnienia lub umorzenia postępowania z powodu braku w czynie popełnionym znamion czynu zabronionego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie w wysokości rzeczywiście poniesionych strat.

Art. 54b. ⁶²Przepisy o odpowiedzialności prawnej i postępowaniu w sprawach prasowych stosuje się odpowiednio do naruszeń prawa związanych z przekazywaniem

---

⁵⁸ Art. 53 ust. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 10 maja 2013 r. (Dz. U. poz. 771) zmieniającej nin. ustawę z dniem 19 lipca 2013 r.

⁵⁹ Art. 53 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 10 maja 2013 r. (Dz. U. poz. 771) zmieniającej nin. ustawę z dniem 19 lipca 2013 r.

⁶⁰ Art. 53 ust. 3 dodany przez art. 1 pkt 21 lit. b) ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

⁶¹ Art. 54a dodany przez art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

⁶² Art. 54b dodany przez art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 29, poz. 173) z dniem 7 czerwca 1990 r.

myśli ludzkiej za pomocą innych niż prasa środków przeznaczonych do rozpowszechniania, niezależnie od techniki przekazu, w szczególności publikacji nieperiodycznych oraz innych wytworów druku, wizji i fonii.

Art. 54c.⁶³ Orzekanie w sprawach o czyny, o których mowa w art. 45, następuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395).

Rozdział 9

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 55. W ustawie z dnia 8 czerwca 1972 r. o wykonywaniu i organizacji rzemiosła (Dz. U. z 1983 r. Nr 7, poz. 40) w rozdziale 1 po art. 3 dodaje się art. 3¹ w brzmieniu: „Art. 3¹. Sprawy wydawania zezwoleń na wykonywanie rzemiosła w zakresie małej poligrafii dla celów handlowych i reklamowych oraz rejestrowania i kontroli zakładów usługowych i znajdujących się w nich urzędzeń określają przepisy Prawa prasowego; w pozostałym zakresie do działalności tych zakładów stosuje się przepisy niniejszej ustawy.”

Art. 56. W ustawie z dnia 18 lipca 1974 r. o wykonywaniu handlu oraz niektórych innych rodzajów działalności przez jednostki gospodarki nie uspołecznionej (Dz. U. z 1983 r. Nr 43, poz. 193) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3:
  - a) w ust. 4 wyrazy „sztuki, przedsiębiorstw fonografii i poligrafii” zastępuje się wyrazami „sztuki i przedsiębiorstw fonografii”,
  - b) dodaje się ust. 6 w brzmieniu:
„6. Sprawy wydawania uprawnień do prowadzenia działalności w zakresie poligrafii oraz rejestrowania i kontroli przedsiębiorstw i urzędzeń poligraficznych określają przepisy Prawa prasowego; w pozostałym zakresie do działalności tych przedsiębiorstw stosuje się przepisy niniejszej ustawy.”,
- 2) w art. 4 w ust. 1 w pkt 3 wyrazy „ i poligrafii” skreśla się.

Art. 57. W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o kontroli publikacji i widowisk (Dz. U. Nr 20, poz. 99 i z 1983 r. Nr 44, poz. 204) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 skreśla się pkt 7;
- 2) w art. 3 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:
„3. Do właściwości Głównego Urzędu należą także sprawy udzielania i cofania zezwoleń na prowadzenie prasowej działalności wydawniczej lub nakładczej oraz na wydawanie dzienników i czasopism w zakresie i na zasadach określonych w Prawie prasowym.
4. W sprawach, o których mowa w ust. 3, Główny Urząd współdziała z Narodową Radą Kultury, Radą Prasową, Polską Akademią Nauk, właściwymi ministrami,

⁶³ Art. 54c dodany przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 10 maja 2013 r. (Dz. U. poz. 771) zmieniającej nin. ustawę z dniem 19 lipca 2013 r.

kierownikami urzędów centralnych, z centralnymi organami organizacji politycznych, związków zawodowych, organizacji spółdzielczych, samorządowych i innych organizacji społecznych oraz kościołów i innych związków wyznaniowych.”;

3) w art. 20 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Sprawy zastrzeżone w przepisach szczególnych do właściwości Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk i jego organów terenowych przechodzą odpowiednio do właściwości Głównego Urzędu oraz okręgowych urzędów.”;

4) w art. 23 końcowe wyrazy „z wyjątkiem przepisów dotyczących udzielania zezwoleń na wydawanie czasopism, jak również rejestracji i kontroli zakładów poligraficznych, zakładów wytwarzających pieczętki, zakładów wytwarzających publikacje i ilustracje sposobem światłoczułym oraz aparatów do powielania” skreśla się.

Art. 58. 1. Postępowanie w sprawach wynikających z niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2, wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy i do tego czasu nie zakończone, toczy się do zakończenia w danej instancji według przepisów dotychczasowych.

2. Sprawy dotyczące wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności usługowej w zakresie małej poligrafii, w których postępowanie wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nie zostało do tego czasu zakończone, podlegają przekazaniu do dalszego postępowania organowi właściwemu w myśl tej ustawy; postępowanie toczy się z uwzględnieniem jej przepisów.

3. ⁶⁴ (skreślony).

Art. 59. 1. Działający w dniu wejścia w życie ustawy wydawcy dzienników i czasopism zachowują dotychczasowe uprawnienia, jeżeli w terminie 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie oświadczą w Głównym Urzędzie Kontroli Publikacji i Widowisk gotowość prowadzenia tej działalności oraz wskażą dane określone w art. 19 ust. 3.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do zezwoleń na wydawanie określonego dziennika lub czasopisma, z tym że wskazanie dotyczy danych określonych w art. 20 ust. 2.

3. Wydane do dnia wejścia w życie ustawy zezwolenia na prowadzenie działalności poligraficznej oraz usługowej w zakresie małej poligrafii zachowują ważność, jeżeli w terminie 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie osoby prowadzące taką działalność oświadczą Ministrowi Kultury i Sztuki gotowość prowadzenia tej działalności oraz wskażą dane określone w przepisach wydanych na podstawie art. 30 ust. 6.

Art. 60. Z dniem wejścia w życie ustawy tracą moc wszelkie przepisy dotyczące przedmiotów w niej unormowanych, a w szczególności traci moc dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 89 poz. 608).

Art. 61. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1984 r.

---

⁶⁴ Art. 58 ust. 3 skreślony przez art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1271) z dniem 1 stycznia 2004 r.

USTAWA

z dnia 4 lutego 1994 r.

o prawie autorskim i prawach pokrewnych

(tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631; zm.: Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 658, Nr 121, poz. 843; z 2007 r. Nr 99, poz. 662, Nr 181, poz. 1293; z 2009 r. Nr 157, poz. 1241; z 2010 r. Nr 152, poz. 1016)

Rozdział 1

Przedmiot prawa autorskiego

Art. 1. 1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
- 2) plastyczne;
- 3) fotograficzne;
- 4) lutnicze;
- 5) wzornictwa przemysłowego;
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- 9) audiowizualne (w tym filmowe).

2¹. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 2. 1. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.

2. Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły. W przypadku baz danych spełniających cechy utworu zezwolenie twórcy jest konieczne także na sporządzenie opracowania.

3. Twórca utworu pierwotnego może cofnąć zezwolenie, jeżeli w ciągu pięciu lat od jego udzielenia opracowanie nie zostało rozpowszechnione. Wypłacone twórcy wynagrodzenie nie podlega zwrotowi.

4. Za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem.

5. Na egzemplarzach opracowania należy wymienić twórcę i tytuł utworu pierwotnego.

Art. 3. Zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.

Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- 4) proste informacje prasowe.

Art. 5. Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

- 1) których twórca lub współtwórca jest obywatelem polskim lub
- 1¹)¹ których twórca jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, lub
- 2) które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo równocześnie na tym terytorium i za granicą, lub
- 3) które zostały opublikowane po raz pierwszy w języku polskim, lub
- 4) które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

Art. 6. 1. W rozumieniu ustawy:

- 1) utworem opublikowanym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie;
- 2) opublikowaniem równoczesnym utworu jest opublikowanie utworu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą w okresie trzydziestu dni od jego pierwszej publikacji;
- 3) utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie;

---

¹ Art. 5 pkt 1¹ zmieniony przez pkt 1 obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 czerwca 2006 r. o sprostowaniu błędów (Dz. U. Nr 121, poz. 843).

- 4) nadawaniem utworu jest jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej, prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy;
- 5) reemitowaniem utworu jest jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru;
- 6) wprowadzeniem utworu do obrotu jest publiczne udostępnienie jego oryginału albo egzemplarzy drogą przeniesienia ich własności dokonanego przez uprawnionego lub za jego zgodą;
- 7) najmem egzemplarzy utworu jest ich przekazanie do ograniczonego czasowo korzystania w celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej;
- 8) użyczeniem egzemplarzy utworu jest ich przekazanie do ograniczonego czasowo korzystania, niemające na celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej;
- 9) odtworzeniem utworu jest jego udostępnienie bądź przy pomocy nośników dźwięku, obrazu lub dźwięku i obrazu, na których utwór został zapisany, bądź przy pomocy urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego, w którym utwór jest nadawany;
- 10) technicznymi zabezpieczeniami są wszelkie technologie, urządzenia lub ich elementy, których przeznaczeniem jest zapobieganie działaniom lub ograniczenie działań umożliwiających korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań z naruszeniem prawa;
- 11) skutecznymi technicznymi zabezpieczeniami są techniczne zabezpieczenia umożliwiające podmiotom uprawnionym kontrolę nad korzystaniem z chronionego utworu lub artystycznego wykonania poprzez zastosowanie kodu dostępu lub mechanizmu zabezpieczenia, w szczególności szyfrowania, zakłócania lub każdej innej transformacji utworu lub artystycznego wykonania lub mechanizmu kontroli zwielokrotniania, które spełniają cel ochronny;
- 12) informacjami na temat zarządzania prawami są informacje identyfikujące utwór, twórcę, podmiot praw autorskich lub informacje o warunkach eksploatacji utworu, o ile zostały one dołączone do egzemplarza utworu lub są przekazywane w związku z jego rozpowszechnianiem, w tym kody identyfikacyjne.

2. Ilekcóż w ustawie jest mowa o równowartości danej kwoty wyrażonej w euro, należy przez to rozumieć jej równowartość wyrażoną w walucie polskiej, ustaloną przy zastosowaniu średniego kursu euro, lub jej równowartość wyrażoną w innej walucie, ustaloną przy zastosowaniu średniego kursu euro oraz średniego kursu tej waluty ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w dniu poprzedzającym dokonanie czynności.

Art. 6¹. ² 1. Rozpowszechnianiem utworu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, drogą emisji radiowej lub telewizyjnej, prowadzonej w sposób satelitarny jest jego rozpowszechnianie poprzez wprowadzenie przez organizację radiową lub telewizyjną

---

² Art. 6¹ dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 maja 2007 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 662) zmieniającej nin. ustawę z dniem 20 czerwca 2007 r.

i na jej odpowiedzialność, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do drogi przekazu prowadzącej do satelity i z powrotem na Ziemię.

2. Jeżeli rozpowszechnianie utworu drogą emisji radiowej lub telewizyjnej prowadzonej w sposób satelitarny ma miejsce w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej, które nie zapewnia poziomu ochrony określonego w rozdziale II dyrektywy Rady nr 93/83/EWG z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz. Urz. WE L 248 z 06.10.1993, str. 15; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 134) oraz gdy:

- 1) sygnał przekazujący utwór jest przesyłany do satelity za pośrednictwem ziemskiej stacji nadawczej znajdującej się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uważa się, że utwór został rozpowszechniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez operatora tej stacji;
- 2) sygnał przekazujący utwór jest przesyłany do satelity za pośrednictwem ziemskiej stacji nadawczej znajdującej się na terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, a rozpowszechnianie utworu odbywa się na zlecenie organizacji radiowej lub telewizyjnej mającej siedzibę w jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej oraz główne przedsiębiorstwo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uważa się, że utwór został rozpowszechniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez tę organizację.

3. W przypadku gdy sygnał przekazujący utwór jest kodowany w sposób uniemożliwiający jego powszechny i nieograniczony odbiór, jest to rozpowszechnianie, w rozumieniu ust. 1, pod warunkiem równoczesnego udostępnienia przez organizację radiową lub telewizyjną, lub za jej zgodą, środków do odbioru tego sygnału.

4. Satelitą jest sztuczny satelita Ziemi działający w pasmach częstotliwości, które na mocy przepisów ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800, z późn. zm.) są przeznaczone dla celów emisji sygnałów przeznaczonych do publicznego odbioru lub dla zamkniętej komunikacji pomiędzy dwoma punktami, przy czym odbiór sygnałów w obu tych przypadkach musi odbywać się w porównywalnych warunkach.

Art. 7. Jeżeli umowy międzynarodowe, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, przewidują dalej idącą ochronę, niż to wynika z ustawy, do nieopublikowanych utworów obywateli polskich albo do utworów opublikowanych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub równocześnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo opublikowanych po raz pierwszy w języku polskim – stosuje się postanowienia tych umów.

Rozdział 2

Podmiot prawa autorskiego

Art. 8. 1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

2. Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

3. Dopóki twórca nie ujawnił swojego autorstwa, w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie ich braku – właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Art. 9. 1. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.

2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.

4. Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.

5. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Art. 10. Jeżeli twórcy połączyli swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej. Przepisy art. 9 ust. 2–4 stosuje się odpowiednio.

Art. 11. Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie – ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu.

Art. 12. 1. Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

2. Jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu przeznaczonego w umowie o pracę do rozpowszechniania, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnienie utworu z tym skutkiem, że po jego bezskutecznym upływie prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

3. Jeżeli umowa o pracę nie stanowi inaczej, z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono.

Art. 13. Jeżeli pracodawca nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Strony mogą określić inny termin.

Art. 14. 1. Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórca przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.

2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz udostępniać ten utwór osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.

Art. 15. Domniemywa się, że producentem lub wydawcą jest osoba, której nazwisko lub nazwę uwidocznilo w tym charakterze na przedmiotach, na których utwór utrwalono, albo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Art. 15a. Uczelni w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym przysługuje pierwszeństwo w opublikowaniu pracy dyplomowej studenta. Jeżeli uczelnia nie opublikowała pracy dyplomowej w ciągu 6 miesięcy od jej obrony, student, który ją przygotował, może ją opublikować, chyba że praca dyplomowa jest częścią utworu zbiorowego.

Rozdział 3

Treść prawa autorskiego

Oddział 1

Autorskie prawa osobiste

Art. 16. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Oddział 2

Autorskie prawa majątkowe

Art. 17. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórca przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Art. 17¹. Opracowanie lub zwielokrotnienie bazy danych spełniającej cechy utworu, dokonane przez legalnego użytkownika bazy danych lub jej kopii, nie wymaga zezwolenia autora bazy danych, jeśli jest ono konieczne dla dostępu do zawartości bazy danych i normalnego korzystania z jej zawartości. Jeżeli użytkownik jest upoważniony do korzystania tylko z części bazy danych, niniejsze postanowienie odnosi się tylko do tej części.

Art. 18. 1. Autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

2. Po śmierci twórcy, spadkobiercy mogą sprzeciwić się egzekucji z prawa autorskiego do utworu nieopublikowanego, chyba że sprzeciw byłby niezgodny z ujawnioną wolą twórcy co do rozpowszechniania utworu.

3. Prawo do wynagrodzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1, art. 19¹, art. 20 ust. 2–4, art. 20¹, art. 30 ust. 2 oraz art. 70 ust. 3, nie podlega zrzeczeniu się, zbyciu ani egzekucji. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

Art. 19. 1. Twórcy i jego spadkobiercom, w przypadku dokonanych zawodowo odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworu plastycznego lub fotograficznego, przysługuje prawo do wynagrodzenia stanowiącego sumę poniższych stawek:

- 1) 5% części ceny sprzedaży, jeżeli ta część jest zawarta w przedziale do równowartości 50 000 euro, oraz
  - 2) 3% części ceny sprzedaży, jeżeli ta część jest zawarta w przedziale od równowartości 50 000,01 euro do równowartości 200 000 euro, oraz
  - 3) 1% części ceny sprzedaży, jeżeli ta część jest zawarta w przedziale od równowartości 200 000,01 euro do równowartości 350 000 euro, oraz
  - 4) 0,5% części ceny sprzedaży, jeżeli ta część jest zawarta w przedziale od równowartości 350 000,01 euro do równowartości 500 000 euro, oraz
  - 5) 0,25% części ceny sprzedaży, jeżeli ta część jest zawarta w przedziale przekraczającym równowartość 500 000 euro
- jednak nie wyższego niż równowartość 12 500 euro.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku ceny sprzedaży niższej niż równowartość 100 euro.

3. Oryginalnymi egzemplarzami utworu w rozumieniu ust. 1 są:

- 1) egzemplarze wykonane osobiście przez twórcę;
- 2) kopie uznane za oryginalne egzemplarze utworu, jeżeli zostały wykonane osobiście, w ograniczonej ilości, przez twórcę lub pod jego nadzorem, ponumerowane, podpisane lub w inny sposób przez niego oznaczone.

Art. 19¹. Twórcy i jego spadkobiercom przysługuje prawo do wynagrodzenia w wysokości 5% ceny dokonanych zawodowo odsprzedaży rękopisów utworów literackich i muzycznych.

Art. 19². 1. Odsprzedażą w rozumieniu art. 19 ust. 1 i art. 19¹ jest każda sprzedaż następująca po pierwszym rozporządzeniu egzemplarzem przez twórcę.

2. Zawodową odsprzedażą w rozumieniu art. 19 ust. 1 i art. 19¹ są wszystkie czynności o charakterze odsprzedaży dokonywane, w ramach prowadzonej dzia-

łałości, przez sprzedawców, kupujących, pośredników oraz inne podmioty zawodowo zajmujące się handlem dziełami sztuki lub rękopisami utworów literackich i muzycznych.

Art. 19³. 1. Do zapłaty wynagrodzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1 i art. 19¹, jest obowiązany sprzedawca, o którym mowa w art. 19² ust. 2, a gdy działa na rzecz osoby trzeciej, zawodowo zajmującej się handlem dziełami sztuki lub rękopisami utworów literackich i muzycznych, odpowiada z nią solidarnie.

2. Sprzedawca jest obowiązany do ujawnienia osoby trzeciej, o której mowa w ust. 1. Z obowiązku tego może się zwolnić płacąc należne wynagrodzenie.

3. Twórca utworu, o którym mowa w art. 19 ust. 1 i art. 19¹, oraz jego spadkobiercy mogą domagać się od osób wymienionych w ust. 1 udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia należnego wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza lub rękopisu utworu przez okres 3 lat od dnia dokonania odsprzedaży.

Art. 19⁴. Ceny sprzedaży określone w art. 19 ust. 1 i art. 19¹ są cenami po odliczeniu podatku od towarów i usług należnego z tytułu dokonanej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza lub rękopisu utworu.

Art. 19⁵. Przepisy art. 19–19⁴ stosuje się także do oryginalnych egzemplarzy i rękopisów utworów innych niż wymienione w art. 5, których twórcy w dniu dokonania odsprzedaży mają miejsce stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 20. 1. Producenci i importerzy:

- 1) magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń,
- 2) kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu,
- 3) czystych nośników służących do utrwalania, w zakresie własnego użytku osobistego, utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, przy użyciu urządzeń wymienionych w pkt 1 i 2

– są obowiązani do uiszczania, określonym zgodnie z ust. 5, organizacjom zbiorowego zarządzania, działającym na rzecz twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów oraz wydawców, opłat w wysokości nieprzekraczającej 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników.

2. Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat ze sprzedaży magnetofonów i innych podobnych urządzeń oraz związanych z nimi czystych nośników przypada:

- 1) 50% – twórcom;
- 2) 25% – artystom wykonawcom;
- 3) 25% – producentom fonogramów.

3. Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat ze sprzedaży magnetowidów i innych podobnych urządzeń oraz związanych z nimi czystych nośników przypada:

- 1) 35% – twórcom;
- 2) 25% – artystom wykonawcom;
- 3) 40% – producentom wideogramów.

4. Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat ze sprzedaży urządzeń reprograficznych oraz związanych z nimi czystych nośników przypada:

- 1) 50% – twórcom;
- 2) 50% – wydawcom.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego po zasięgnięciu opinii organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, stowarzyszeń twórców, artystów wykonawców, organizacji producentów fonogramów, producentów wideogramów oraz wydawców, jak również organizacji producentów lub importerów urządzeń i czystych nośników wymienionych w ust. 1, określa, w drodze rozporządzenia: kategorie urządzeń i nośników oraz wysokość opłat, o których mowa w ust. 1, kierując się zdolnością urządzenia i nośnika do zwielokrotniania utworów, jak również ich przeznaczeniem do wykonywania innych funkcji niż zwielokrotnianie utworów, sposób pobierania i podziału opłat oraz organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi uprawnione do ich pobierania.

Art. 20¹. 1. Posiadacze urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich, są obowiązani do uiszczania, za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, opłat w wysokości do 3% wpływów z tego tytułu na rzecz twórców oraz wydawców, chyba że zwielokrotnienie odbywa się na podstawie umowy z uprawnionym. Opłaty te przypadają twórcom i wydawcom w częściach równych.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, stowarzyszeń twórców oraz wydawców, a także opinii właściwej izby gospodarczej określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat, o których mowa w ust. 1, uwzględniając proporcje udziału w zwielokrotnianych materiałach utworów zwielokrotnianych dla własnego użytku osobistego, sposób ich pobierania i podziału oraz wskazuje organizację lub organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi uprawnione do ich pobierania.

Art. 21. 1. Organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno nadawać opublikowane drobne utwory muzyczne, słowne i słowno-muzyczne wyłącznie na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, chyba że prawo do nadania utworów zamówionych przez organizację radiową lub telewizyjną przysługuje jej na podstawie odrębnej umowy.

2. Twórca może w umowie z organizacją radiową lub telewizyjną zrzec się pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, o którym mowa w ust. 1. Zrzeczenie to wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

2¹. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do publicznego udostępniania utworów w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

3. (uchylony).
4. (uchylony).

Art. 21¹. 1. Operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

2.³ W przypadku sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 110¹⁸.

Art. 22. 1. Organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno przy pomocy własnych środków i dla własnych nadań utrwalać utwory w celu zgodnego z prawem korzystania z nich.

2. Utrwalenia, o których mowa w ust. 1, powinny być zniszczone w terminie miesiąca od dnia wygaśnięcia uprawnienia do nadania utworu.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do utrważeń dokonanych przy przygotowywaniu własnych audycji i programów mających wyjątkowy charakter dokumentalny, i które zostaną umieszczone w archiwum.

Oddział 3

Dozwolony użytek chronionych utworów

Art. 23. 1. Bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym.

2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Art. 23¹. Nie wymaga zezwolenia twórcy przejściowe lub incydentalne zwielokrotnianie utworów, niemające samodzielnego znaczenia gospodarczego, a stanowiące integralną i podstawową część procesu technologicznego oraz mające na celu wyłącznie umożliwienie:

- 1) przekazu utworu w systemie teleinformatycznym pomiędzy osobami trzecimi przez pośrednika lub
- 2) zgodnego z prawem korzystania z utworu.

Art. 24. 1. Wolno rozpowszechniać za pomocą anteny zbiorowej oraz sieci kablowej utwory nadawane przez inną organizację radiową lub telewizyjną drogą satelitarną albo naziemną, jeżeli następuje to w ramach równoczesnego, integralnego i nieodpłatnego rozpowszechniania programów radiowych lub telewizyjnych i przeznaczone jest do oznaczonego grona odbiorców znajdujących się w jednym budynku lub w domach jednorodzinnych obejmujących do 50 gospodarstw domowych.

---

³ Art. 21¹ ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

2. Posiadacze urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego mogą za ich pomocą odbierać nadawane utwory, choćby urządzenia te były umieszczone w miejscu ogólnie dostępnym, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych.

3. (uchylony).

4. (utracił moc).

Art. 25. 1. Wolno rozpowszechniać w celach informacyjnych w prasie, radiu i telewizji:

1) już rozpowszechnione:

a) sprawozdania o aktualnych wydarzeniach,

b) aktualne artykuły na tematy polityczne, gospodarcze lub religijne, chyba że zostało wyraźnie zastrzeżone, że ich dalsze rozpowszechnianie jest zabronione,

c) aktualne wypowiedzi i fotografie reporterskie,

2) krótkie wyciągi ze sprawozdań i artykułów, o których mowa w pkt 1 lit. a i b;

3) przeglądy publikacji i utworów rozpowszechnionych;

4) mowy wygłoszone na publicznych zebraniach i rozprawach; nie upoważnia to jednak do publikacji zbiorów mów jednej osoby;

5) krótkie streszczenia rozpowszechnionych utworów.

2. Za korzystanie z utworów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b i c, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

3. Rozpowszechnianie utworów na podstawie ust. 1 jest dozwolone zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu.

4. Przepisy ust. 1–3 stosuje się odpowiednio do publicznego udostępniania utworów w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, z tym że jeżeli wypłata wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 2, nie nastąpiła na podstawie umowy z uprawnionym, wynagrodzenie jest wypłacane za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

Art. 26. Wolno w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach przytaczać utwory udostępniane podczas tych wydarzeń, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji.

Art. 27. Instytucje naukowe i oświatowe mogą, w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze fragmentów rozpowszechnionego utworu.

Art. 28. Biblioteki, archiwa i szkoły mogą:

1) udostępniać nieodpłatnie, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych;

2) sporządzać lub zlecać sporządzanie egzemplarzy rozpowszechnionych utworów w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów;

3) udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek.

Art. 29. 1. Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnieniem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.

2. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach.

2¹. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w antologiach.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 i 2¹, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Art. 30. 1. Ośrodki informacji lub dokumentacji mogą sporządzać i rozpowszechniać własne opracowania dokumentacyjne oraz pojedyncze egzemplarze, nie większych niż jeden arkusz wydawniczy, fragmentów opublikowanych utworów.

2. Twórca albo właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi jest uprawniona do pobierania od ośrodków, o których mowa w ust. 1, wynagrodzenia za odpłatne udostępnianie egzemplarzy fragmentów utworów.

Art. 30¹. Do baz danych spełniających cechy utworu nie stosuje się art. 28, art. 29 ust. 2 i 3 i art. 30.

Art. 31. Wolno nieodpłatnie wykonywać publicznie rozpowszechnione utwory podczas ceremonii religijnych, imprez szkolnych i akademickich lub oficjalnych uroczystości państwowych, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie pośrednio lub bezpośrednio korzyści majątkowych i artyści wykonawcy nie otrzymują wynagrodzenia, z wyłączeniem imprez reklamowych, promocyjnych lub wyborczych.

Art. 32. 1. Właściciel egzemplarza utworu plastycznego może go wystawiać publicznie, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych.

2. W razie podjęcia decyzji o zniszczeniu oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego znajdującego się w miejscu publicznie dostępnym, właściciel jest obowiązany złożyć twórcy utworu lub jego bliskim ofertę sprzedaży, jeżeli porozumienie się z nim, celem złożenia oferty, jest możliwe. Górną granicę ceny określa wartość materiałów. Jeżeli sprzedaż nie jest możliwa, właściciel jest obowiązany umożliwić twórcy sporządzenie kopii bądź – zależnie od rodzaju utworu – stosownej dokumentacji.

Art. 33. Wolno rozpowszechniać:

- 1) utwory wystawione na stałe na ogólnie dostępnych drogach, ulicach, placach lub w ogrodach, jednakże nie do tego samego użytku;
- 2) utwory wystawione w publicznie dostępnych zbiorach, takich jak muzea, galerie, sale wystawowe, lecz tylko w katalogach i w wydawnictwach publikowanych dla promocji tych utworów, a także w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach w prasie i telewizji, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji;
- 3) w encyklopediach i atlasach – opublikowane utwory plastyczne i fotograficzne, o ile nawiązanie porozumienia z twórcą celem uzyskania jego zezwolenia napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody. Twórcy przysługuje wówczas prawo do wynagrodzenia.

Art. 33¹. Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia.

Art. 33². Wolno korzystać z utworów dla celów bezpieczeństwa publicznego lub na potrzeby postępowań administracyjnych, sądowych lub prawodawczych oraz sprawozdań z tych postępowań.

Art. 33³. Wolno w celu reklamy wystawy publicznej lub publicznej sprzedaży utworów korzystać z egzemplarzy utworów już rozpowszechnionych, w zakresie uzasadnionym promocją wystawy lub sprzedaży, z wyłączeniem innego handlowego wykorzystania.

Art. 33⁴. Wolno korzystać z utworów w związku z prezentacją lub naprawą sprzętu.

Art. 33⁵. Wolno korzystać z utworu w postaci obiektu budowlanego, jego rysunku, planu lub innego ustalenia, w celu odbudowy lub remontu obiektu budowlanego.

Art. 34. Można korzystać z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła. Podanie twórcy i źródła powinno uwzględniać istniejące możliwości. Twórcy nie przysługuje prawo do wynagrodzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 35. Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy.

Rozdział 4

Czas trwania autorskich praw majątkowych

Art. 36. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat siedemdziesięciu:

- 1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich – od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych;
- 2) w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany – od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość;
- 3) w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca – od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony – od daty jego ustalenia;
- 4) w odniesieniu do utworu audiowizualnego – od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

Art. 37. Jeżeli bieg terminu wygaśnięcia autorskich praw majątkowych rozpoczyna się od rozpowszechnienia utworu, a utwór rozpowszechniono w częściach, odcinkach,

fragmentach lub wkładkach, bieg terminu liczy się oddzielnie od daty rozpowszechnienia każdej z wymienionych części.

Art. 38. (uchylony).

Art. 39. Czas trwania autorskich praw majątkowych liczy się w latach pełnych następujących po roku, w którym nastąpiło zdarzenie, od którego zaczyna się bieg terminów określonych w art. 36 i art. 37.

Art. 40. 1. Producenci lub wydawcy egzemplarzy utworów literackich, muzycznych, plastycznych, fotograficznych i kartograficznych, niekorzystających z ochrony autorskich praw majątkowych, są obowiązani do przekazywania na rzecz Funduszu, o którym mowa w art. 111, wpłaty wynoszącej od 5% do 8% wpływów brutto ze sprzedaży egzemplarzy tych utworów. Dotyczy to wydań publikowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

¹ Producenci i wydawcy dokonują wpłat, o których mowa w ust. 1, za okresy kwartalne w terminie do końca miesiąca następującego po zakończeniu kwartału, w którym uzyskano wpływy ze sprzedaży. Jeżeli wysokość wpłaty nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 1000 euro, możliwe jest rozliczanie w innych regularnych okresach, nie dłuższych jednak niż rok obrotowy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do egzemplarzy chronionych opracowań utworów niekorzystających z ochrony autorskich praw majątkowych.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, wysokość procentu, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 5

Przejęcie autorskich praw majątkowych

Art. 41. 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej:

- 1) autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy;
- 2) nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej.

2. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa o korzystanie z utworu, zwana dalej „licencją”, obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione.

3. Nieważna jest umowa w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości.

4. Umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia.

5. Twórca utworu wykorzystanego lub włączonego do utworu audiowizualnego oraz utworu wchodzącego w skład utworu zbiorowego, po powstaniu nowych sposobów eksploatacji utworów, nie może bez ważnego powodu odmówić udzielenia zezwolenia na korzystanie z tego utworu w ramach utworu audiowizualnego lub utworu zbiorowego na polach eksploatacji nieznanych w chwili zawarcia umowy.

Art. 42. Jeżeli autorskie prawa majątkowe jednego ze współtwórców miałyby przysiąc Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu, część ta przechodzi na pozostałych przy życiu współtwórców lub ich następców prawnych, stosownie do wielkości ich udziałów.

Art. 43. 1. Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

2. Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia autorskiego, wysokość wynagrodzenia określa się z uwzględnieniem zakresu udzielonego prawa oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu.

Art. 44. W razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcy, twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd.

Art. 45. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eksploatacji.

Art. 46. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca zachowuje wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych.

Art. 47. Jeżeli wynagrodzenie twórcy zależy od wysokości wpływów z korzystania z utworu, twórca ma prawo do otrzymania informacji i wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia.

Art. 48. 1. Jeżeli wynagrodzenie twórcy jest określone procentowo od ceny sprzedaży egzemplarzy utworu, a cena ta ulega podwyższeniu, twórcy należy się umówiony procent od egzemplarzy sprzedanych po podwyższonej cenie.

2. Jednostronne obniżenie ceny sprzedaży egzemplarzy przed upływem roku od przystąpienia do rozpowszechniania utworu nie wpływa na wysokość wynagrodzenia. Strony mogą przedłużyć ten termin.

Art. 49. 1. Jeżeli w umowie nie określono sposobu korzystania z utworu, powinien on być zgodny z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami.

2. Następca prawny, choćby nabył całość autorskich praw majątkowych, nie może, bez zgody twórcy, czynić zmian w utworze, chyba że są one spowodowane oczywistą koniecznością, a twórca nie miałby słusznej podstawy im się sprzeciwić. Dotyczy to odpowiednio utworów, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął.

Art. 50. Odrębne pola eksploatacji stanowią w szczególności:

- 1) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową;
- 2) w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono – wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy;

- 3) w zakresie rozpowszechniania utworu w sposób inny niż określony w pkt 2 – publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

Art. 51. 1. (utracił moc).

2. (utracił moc).

3. Wprowadzenie do obrotu oryginału albo egzemplarza utworu na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego wyczerpuje prawo do zezwalania na dalszy obrót takim egzemplarzem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem jego najmu lub użyczenia.

Art. 52. 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, przeniesienie własności egzemplarza utworu nie powoduje przejścia autorskich praw majątkowych do utworu.

2. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, przejście autorskich praw majątkowych nie powoduje przeniesienia na nabywcę własności egzemplarza utworu.

3. Nabywca oryginału utworu jest obowiązany udostępnić go twórcy w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do wykonywania prawa autorskiego. Nabywca oryginału może jednak domagać się od twórcy odpowiedniego zabezpieczenia oraz wynagrodzenia za korzystanie.

Art. 53. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Art. 54. 1. Twórca jest obowiązany dostarczyć utwór w terminie określonym w umowie, a jeżeli termin nie został oznaczony – niezwłocznie po ukończeniu utworu.

2. Jeżeli twórca nie dostarczył utworu w przewidzianym terminie, zamawiający może wyznaczyć twórcy odpowiedni dodatkowy termin z zagrożeniem odstąpienia od umowy, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić.

Art. 55. 1. Jeżeli zamówiony utwór ma usterki, zamawiający może wyznaczyć twórcy odpowiedni termin do ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić lub żądać odpowiedniego obniżenia umówionego wynagrodzenia, chyba że usterki są wynikiem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności. Twórca zachowuje w każdym razie prawo do otrzymanej części wynagrodzenia, nie wyższej niż 25% wynagrodzenia umownego.

2. Jeżeli utwór ma wady prawne, zamawiający może od umowy odstąpić i żądać naprawienia poniesionej szkody.

3. Roszczenia, o których mowa w ust. 1, wygasają z chwilą przyjęcia utworu.

4. Jeżeli zamawiający nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego przyjęciu, nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Strony mogą określić inny termin.

Art. 56. 1. Twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć ze względu na swoje istotne interesy twórcze.

2. Jeżeli w ciągu dwóch lat od odstąpienia lub wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 1, twórca zamierza przystąpić do korzystania z utworu, ma obowiązek zaoferować to korzystanie nabywcy lub licencjobiorcy, wyznaczając mu w tym celu odpowiedni termin.

3. Jeżeli odstąpienie od umowy lub jej wypowiedzenie następuje po przyjęciu utworu, skuteczność odstąpienia lub wypowiedzenia może być przez drugą stronę umowy uzależniona od zabezpieczenia kosztów poniesionych przez nią w związku z zawartą umową. Nie można jednak żądać zwrotu kosztów, gdy zaniechanie rozpowszechniania jest następstwem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności.

4. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do utworów architektonicznych i architektoniczno-urbanistycznych, audiowizualnych oraz utworów zamówionych w zakresie ich eksploatacji w utworze audiowizualnym.

Art. 57. 1. Jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjobiorca, który zobowiązał się do rozpowszechniania utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania w umówionym terminie, a w jego braku – w ciągu dwóch lat od przyjęcia utworu, twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć i domagać się naprawienia szkody po bezskutecznym upływie dodatkowego terminu, nie krótszego niż sześć miesięcy.

2. Jeżeli wskutek okoliczności, za które nabywca lub licencjobiorca ponosi odpowiedzialność, utwór nie został udostępniony publiczności, twórca może się domagać, zamiast naprawienia poniesionej szkody, podwójnego wynagrodzenia w stosunku do określonego w umowie o rozpowszechnienie utworu, chyba że licencja jest niewyłączna.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do utworów architektonicznych i architektoniczno-urbanistycznych.

Art. 58. Jeżeli publiczne udostępnienie utworu następuje w nieodpowiedniej formie albo ze zmianami, którym twórca mógłby słusznie się sprzeciwić, może on po bezskutecznym wezwaniu do zaniechania naruszenia odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia określonego umową.

Art. 59. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, każda ze stron odstępując od umowy lub wypowiadając ją może żądać od drugiej strony zwrotu wszystkiego, co ta otrzymała z tytułu umowy.

Art. 60. 1. Korzystający z utworu jest obowiązany umożliwić twórcy przed rozpowszechnieniem utworu przeprowadzenie nadzoru autorskiego. Jeżeli wniesione w związku z nadzorem zmiany w utworze są niezbędne i wynikają z okoliczności od twórcy niezależnych, koszty ich wprowadzenia obciążają nabywcę autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcę.

2. Jeżeli twórca nie przeprowadzi nadzoru autorskiego w odpowiednim terminie, uważa się, że wyraził zgodę na rozpowszechnianie utworu.

3. Jeżeli ustawa lub umowa nie stanowią inaczej, za wykonanie nadzoru autorskiego nie przysługuje twórcy odrębne wynagrodzenie.

4. Twórcy utworu plastycznego przysługuje prawo do sprawowania odpłatnego nadzoru autorskiego.

5. Sprawowanie nadzoru autorskiego nad utworami architektonicznymi i architektoniczno-urbanistycznymi regulują odrębne przepisy.

Art. 61. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, nabycie od twórcy egzemplarza projektu architektonicznego lub architektoniczno-urbanistycznego obejmuje prawo zastosowania go tylko do jednej budowy.

Art. 62. 1. Twórca może w zbiorowej publikacji swych utworów umieścić utwory, o których publikację zawarł odrębną umowę.

2. Umowa o zbiorowe wydanie utworów nie obejmuje prawa publikacji poszczególnych utworów, chyba że postanowiono w niej inaczej.

Art. 63. Jeżeli umowa obejmuje sporządzenie egzemplarzy przeznaczonych do udostępnienia publiczności, twórcy należą się egzemplarze autorskie w liczbie określonej w umowie.

Art. 64. Umowa zobowiązująca do przeniesienia autorskich praw majątkowych przenosi na nabywcę, z chwilą przyjęcia utworu, prawo do wyłącznego korzystania z utworu na określonym w umowie polu eksploatacji, chyba że postanowiono w niej inaczej.

Art. 65. W braku wyraźnego postanowienia o przeniesieniu prawa, uważa się, że twórca udzielił licencji.

Art. 66. 1. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę, chyba że w umowie postanowiono inaczej.

2. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, prawo uzyskane na podstawie umowy licencyjnej wygasa.

Art. 67. 1. Twórca może udzielić upoważnienia do korzystania z utworu na wymienionych w umowie polach eksploatacji z określeniem zakresu, miejsca i czasu tego korzystania.

2. Jeżeli umowa nie zastrzega wyłączności korzystania z utworu w określony sposób (licencja wyłączna), udzielenie licencji nie ogranicza udzielenia przez twórcę upoważnienia innym osobom do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji (licencja niewyłączna).

3. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, licencjodawca nie może upoważnić innej osoby do korzystania z utworu w zakresie uzyskanej licencji.

4. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, uprawniony z licencji wyłącznej może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych, w zakresie objętym umową licencyjną.

5. Umowa licencyjna wyłączna wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Art. 68. 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, a licencji udzielono na czas nieoznaczony, twórca może ją wypowiedzieć z zachowaniem terminów umownych, a w ich braku na rok naprzód, na koniec roku kalendarzowego.

2. Licencję udzieloną na okres dłuższy niż pięć lat uważa się, po upływie tego terminu, za udzieloną na czas nieoznaczony.

Rozdział 6

Przepisy szczególne dotyczące utworów audiowizualnych

Art. 69. Współtwórcami utworu audiowizualnego są osoby, które wniosły wkład twórczy w jego powstanie, a w szczególności: reżyser, operator obrazu, twórca adaptacji utworu literackiego, twórca stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórca scenariusza.

Art. 70. 1. Domniemywa się, że producent utworu audiowizualnego nabywa na mocy umowy o stworzenie utworu albo umowy o wykorzystanie już istniejącego utworu wyłączne prawa majątkowe do eksploatacji tych utworów w ramach utworu audiowizualnego jako całości.

2. ⁴ (utracił moc).

2¹. ⁵ Współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy są uprawnieni do:

- 1) wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego w kinach;
- 2) stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu egzemplarzy utworów audiowizualnych i ich publicznego odtwarzania;
- 3) stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów;
- 4) stosownego wynagrodzenia z tytułu reprodukowania utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osobistego.

3. ⁶ Korzystający z utworu audiowizualnego wypłaca wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2¹, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

4. Stosowne wynagrodzenie za korzystanie z polskiego utworu audiowizualnego za granicą lub zagranicznego utworu audiowizualnego w Rzeczypospolitej Polskiej może być ustalone ryczałtowo.

Art. 71. Producent może bez zgody twórców utworu audiowizualnego dokonywać tłumaczeń na różne wersje językowe.

Art. 72. Twórca utworu zamówionego do utworu audiowizualnego może, po upływie pięciu lat od przyjęcia zamówionego utworu, zezwolić na rozpowszechnianie tego utworu w innym utworze audiowizualnym, jeżeli w tym terminie nie doszło do rozpowszechnienia utworu audiowizualnego z jego utworem. Strony mogą skrócić ten termin.

Art. 73. Prawo do nadzoru autorskiego może być wykonywane tylko w stosunku do ostatecznej wersji utworu audiowizualnego.

⁴ Art. 70 ust. 2 został uznany za niezgodny z art. 2 oraz art. 32 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 maja 2006 r. (Dz. U. Nr 94, poz. 658). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 6 czerwca 2007 r.

⁵ Art. 70 ust. 2¹ dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. (Dz. U. Nr 181, poz. 1293) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 listopada 2007 r.

⁶ Art. 70 ust. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. (Dz. U. Nr 181, poz. 1293) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 listopada 2007 r.

Rozdział 7

Przepisy szczególne dotyczące programów komputerowych

Art. 74. 1. Programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie, o ile przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

2. Ochrona przyznana programowi komputerowemu obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia. Idee i zasady będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawą łączy, nie podlegają ochronie.

3. Prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.

4. Autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego, z zastrzeżeniem przepisów art. 75 ust. 2 i 3, obejmują prawo do:

- 1) trwałego lub czasowego zwielokrotnienia programu komputerowego w całości lub w części jakimikolwiek środkami i w jakiegokolwiek formie; w zakresie, w którym dla wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego niezbędne jest jego zwielokrotnienie, czynności te wymagają zgody uprawnionego;
- 2) tłumaczenia, przystosowywania, zmiany układu lub jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym, z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała;
- 3) rozpowszechniania, w tym użyczenia lub najmu, programu komputerowego lub jego kopii.

Art. 75. 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, czynności wymienione w art. 74 ust. 4 pkt 1 i 2 nie wymagają zgody uprawnionego, jeżeli są niezbędne do korzystania z programu komputerowego zgodnie z jego przeznaczeniem, w tym do poprawiania błędów przez osobę, która legalnie weszła w jego posiadanie.

2. Nie wymaga zezwolenia uprawnionego:

- 1) sporządzenie kopii zapasowej, jeżeli jest to niezbędne do korzystania z programu komputerowego. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, kopia ta nie może być używana równocześnie z programem komputerowym;
- 2) obserwowanie, badanie i testowanie funkcjonowania programu komputerowego w celu poznania jego idei i zasad przez osobę posiadającą prawo korzystania z egzemplarza programu komputerowego, jeżeli, będąc do tych czynności upoważniona, dokonuje ona tego w trakcie wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania lub przechowywania programu komputerowego;
- 3) zwielokrotnianie kodu lub tłumaczenie jego formy w rozumieniu art. 74 ust. 4 pkt 1 i 2, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami komputerowymi, o ile zostaną spełnione następujące warunki:
  - a) czynności te dokonywane są przez licencjodawcę lub inną osobę uprawnioną do korzystania z egzemplarza programu komputerowego bądź przez inną osobę działającą na ich rzecz,
  - b) informacje niezbędne do osiągnięcia współdziałania nie były uprzednio łatwo dostępne dla osób, o których mowa pod lit. a,

- c) czynności te odnoszą się do tych części oryginalnego programu komputerowego, które są niezbędne do osiągnięcia współdziałania.
3. Informacje, o których mowa w ust. 2 pkt 3, nie mogą być:
- 1) wykorzystane do innych celów niż osiągnięcie współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego;
  - 2) przekazane innym osobom, chyba że jest to niezbędne do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego;
  - 3) wykorzystane do rozwijania, wytwarzania lub wprowadzania do obrotu programu komputerowego o istotnie podobnej formie wyrażenia lub do innych czynności naruszających prawa autorskie.

Art. 76. Postanowienia umów sprzeczne z art. 75 ust. 2 i 3 są nieważne.

Art. 77. Do programów komputerowych nie stosuje się przepisów art. 16 pkt 3–5, art. 20, art. 23, art. 23¹, art. 27, art. 28, art. 30, art. 33¹–33⁵, art. 49 ust. 2, art. 56, art. 60 i art. 62.

Art. 77¹. Uprawniony może domagać się od użytkownika programu komputerowego zniszczenia posiadanych przez niego środków technicznych (w tym programów komputerowych), których jedynym przeznaczeniem jest ułatwienie niedozwolonego usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń programu.

Art. 77². Ochrona przyznana bazom danych spełniającym cechy utworu nie obejmuje programów komputerowych używanych do sporządzenia lub obsługi baz danych dostępnych przy pomocy środków elektronicznych.

Rozdział 8

Ochrona autorskich praw osobistych

Art. 78. 1. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

2. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa.

3. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, osoby wymienione w ust. 2 są uprawnione w tej samej kolejności do wykonywania autorskich praw osobistych zmarłego twórcy.

4. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, z powództwem, o którym mowa w ust. 2, może również wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Rozdział 9

Ochrona autorskich praw majątkowych

Art. 79.⁷ 1. Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:

- 1) zaniechania naruszania;
- 2) usunięcia skutków naruszenia;
- 3) naprawienia wyrządzonej szkody:
  - a) na zasadach ogólnych albo
  - b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu;
- 4) wydania uzyskanych korzyści.

2. Niezależnie od roszczeń, określonych w ust. 1, uprawniony może się domagać:

- 1) jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedzialnej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd;
- 2) zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz Funduszu, o którym mowa w art. 111, gdy naruszenie jest zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej wykonywanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek.

3. Sąd może nakazać osobie, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, na jej wniosek i za zgodą uprawnionego, w przypadku gdy naruszenie jest niezawinione, zapłatę stosownej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego, jeżeli zaniechanie naruszania lub usunięcie skutków naruszenia byłoby dla osoby naruszającej niewspółmiernie dotkliwe.

4. Sąd, rozstrzygając o naruszeniu prawa, może orzec na wniosek uprawnionego o bezprawnie wytworzonych przedmiotach oraz środkach i materiałach użytych do ich wytworzenia, w szczególności może orzec o ich wycofaniu z obrotu, przyznaniu uprawnionemu na poczet należnego odszkodowania lub zniszczeniu. Orzekając, sąd uwzględni wagę naruszenia oraz interesy osób trzecich.

5. Domniemywa się, że środki i materiały, o których mowa w ust. 4, są własnością osoby, która naruszyła autorskie prawa majątkowe.

6. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu, jeżeli działania te mają na celu bezprawne korzystanie z utworu.

7. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w przypadku usuwania lub zmiany bez upoważnienia jakichkolwiek elektronicznych informacji na temat zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, a także świadomego rozpowszechniania utworów z bezprawnie usuniętymi lub zmodyfikowanymi takimi informacjami.

---

⁷ Art. 79 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 9 maja 2007 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 662) zmieniającej nin. ustawę z dniem 20 czerwca 2007 r.

Art. 80. ⁸ 1. Sąd właściwy do rozpoznania spraw o naruszenie autorskich praw majątkowych miejsca, w którym sprawca wykonuje działalność lub w którym znajduje się jego majątek, także przed wytoczeniem powództwa rozpoznaje, nie później niż w terminie 3 dni od dnia złożenia w sądzie, wniosek mającego w tym interesu prawnego:

- 1) o zabezpieczenie dowodów oraz o zabezpieczenie związanych z nimi roszczeń;
- 2) o zobowiązanie naruszającego autorskie prawa majątkowe do udzielenia informacji i udostępnienia określonej przez sąd dokumentacji mającej znaczenie dla roszczeń, o których mowa w art. 79 ust. 1;
- 3) o zobowiązanie innej niż naruszający osoby do udzielenia informacji, które mają znaczenie dla roszczeń, określonych w art. 79 ust. 1, o pochodzeniu, sieciach dystrybucji, ilości i cenie towarów lub usług naruszających autorskie prawa majątkowe, jeżeli:
  - a) stwierdzono, że posiada ona towary naruszające autorskie prawa majątkowe, lub
  - b) stwierdzono, że korzysta ona z usług naruszających autorskie prawa majątkowe, lub
  - c) stwierdzono, że świadczy ona usługi wykorzystywane w działaniach naruszających autorskie prawa majątkowe, lub
  - d) została przez osobę określoną w lit. a, b lub c wskazana jako uczestnicząca w produkcji, wytwarzaniu lub dystrybucji towarów lub świadczeniu usług naruszających autorskie prawa majątkowe,

a powyższe działania mają na celu uzyskanie bezpośrednio lub pośrednio zysku lub innej korzyści ekonomicznej, przy czym nie obejmuje to działań konsumentów będących w dobrej wierze.

2. Sąd, dopuszczając dowód lub rozpoznając wnioski, o których mowa w ust. 1, zapewnia zachowanie tajemnicy przedsiębiorcy i innych tajemnic ustawowo chronionych.

3. Od obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, może uchylić się ten, kto według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego mógłby jako świadek odmówić zeznań lub odpowiedzi na zadane mu pytanie.

4. W uzasadnionych przypadkach sąd może uzależnić wydanie postanowienia o zabezpieczeniu dowodów, o których mowa w ust. 1 pkt 1, od złożenia kaucji.

5. Zażalenia na postanowienia sądu w sprawach, o których mowa w ust. 1, sąd rozpoznaje w terminie 7 dni.

6. Do zabezpieczenia dowodów stosuje się odpowiednio art. 733, art. 742 i art. 744–746 Kodeksu postępowania cywilnego.

Rozdział 10

Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji

Art. 81. 1. Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

⁸ Art. 80 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 9 maja 2007 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 662) zmieniającej nin. ustawę z dniem 20 czerwca 2007 r.

2. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych;
- 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Art. 82. Jeżeli osoba, do której korespondencja jest skierowana, nie wyraziła innej woli, rozpowszechnianie korespondencji, w okresie dwudziestu lat od jej śmierci, wymaga zezwolenia małżonka, a w jego braku kolejno zstępnych, rodziców lub rodzeństwa.

Art. 83. Do roszczeń w przypadku rozpowszechniania wizerunku osoby na nim przedstawionej oraz rozpowszechniania korespondencji bez wymaganego zezwolenia osoby, do której została skierowana, stosuje się odpowiednio przepis art. 78 ust. 1; roszczeń tych nie można dochodzić po upływie dwudziestu lat od śmierci tych osób.

Art. 84. 1. Twórca, a wydawca lub producent na żądanie twórcy mają obowiązek zachowania w tajemnicy źródeł informacji wykorzystanych w utworze oraz nieujawniania związanych z tym dokumentów.

2. Ujawnienie tajemnicy jest dozwolone za zgodą osoby, która powierzyła tajemnicę, lub na podstawie postanowienia właściwego sądu.

Rozdział 11 **Prawa pokrewne**

Oddział 1 **Prawa do artystycznych wykonañ**

Art. 85. 1. Każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

2. Artystycznymi wykonaniami, w rozumieniu ust. 1, są w szczególności: działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

Art. 86. 1. Artyści wykonawcy przysługuje, w granicach określonych przepisami ustawy, wyłączne prawo do:

- 1) ochrony dóbr osobistych, w szczególności w zakresie:
  - a) wskazywania go jako wykonawcy, z wyłączeniem przypadków, gdy pominięcie jest zwyczajowo przyjęte,
  - b) decydowania o sposobie oznaczenia wykonawcy, w tym zachowania anonimowości albo posłużenia się pseudonimem,
  - c) sprzeciwiania się jakimkolwiek wypaczeniom, przeinaczeniom i innym zmianom wykonania, które mogłyby naruszać jego dobre imię;

2) korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania prawami do niego na następujących polach eksploatacji:

- a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania – wytwarzania określoną techniką egzemplarzy artystycznego wykonania, w tym zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową,
- b) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których artystyczne wykonanie utrwalono – wprowadzania do obrotu, użyczenia lub najmu egzemplarzy,
- c) w zakresie rozpowszechniania artystycznego wykonania w sposób inny niż określony w lit. b) – nadawania, reemitowania oraz odtwarzania, chyba że są one dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, a także publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

2. Artyście wykonawcy służy prawo do wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania lub za rozporządzanie prawami do takiego wykonania określone w umowie albo przyznane w przepisach ustawy.

3. W przypadku nadawania, reemitowania lub odtwarzania artystycznego wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, artyście wykonawcy przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

Art. 87. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, zawarcie przez artystę wykonawcę z producentem utworu audiowizualnego umowy o współudział w realizacji utworu audiowizualnego przenosi na producenta prawa do rozporządzania i korzystania z wykonania, w ramach tego utworu audiowizualnego, na wszystkich znanych w chwili zawarcia umowy polach eksploatacji.

Art. 88. Prawo artysty wykonawcy nie narusza prawa autorskiego do wykonywanego utworu.

Art. 89. Prawo, o którym mowa w art. 86 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2, wygasa z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym artystyczne wykonanie ustalono. Jeżeli jednak w tym czasie nastąpiła publikacja utrwalenia tego wykonania lub jego publiczne odtworzenie, okres ochrony liczy się od tych zdarzeń, a gdy miały miejsce obydwą – od tego z nich, które miało miejsce wcześniej.

Art. 90. Przepisy ustawy stosuje się do artystycznych wykonań, które:

- 1) dokonane zostały przez obywatela polskiego albo osobę zamieszkałą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 1)⁹ dokonane zostały przez obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, lub
- 2) zostały ustalone po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

---

⁹ Art. 90 pkt 1¹ zmieniony przez pkt 2 obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 czerwca 2006 r. o sprostowaniu błędów (Dz. U. Nr 121, poz. 843).

Art. 91. Domniemywa się, że kierownik zespołu jest umocowany do reprezentowania praw do zespołowego artystycznego wykonania. Domniemanie to stosuje się odpowiednio do części artystycznego wykonania mających samodzielne znaczenie.

Art. 92. Do artystycznych wykonań stosuje się odpowiednio przepisy art. 8–10, 12, 18, 21, 21¹, 41–45, 47–49, 52–55, 57–59, 62–68, 71 i 78.

Art. 93. Do prawa do artystycznego wykonania stosuje się odpowiednio przepisy art. 15a oraz art. 33 pkt 10 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Oddział 2

Prawa do fonogramów i wideogramów

Art. 94. 1. Fonogramem jest pierwsze utrwalenie warstwy dźwiękowej wykonania utworu albo innych zjawisk akustycznych.

2. Wideogramem jest pierwsze utrwalenie sekwencji ruchomych obrazów, z dźwiękiem lub bez, niezależnie od tego, czy stanowi ono utwór audiowizualny.

3. Domniemywa się, że producentem fonogramu lub wideogramu jest osoba, pod której nazwiskiem lub firmą (nazwą) fonogram lub wideogram został po raz pierwszy sporządzony.

4. Bez uszczerbku dla praw twórców lub artystów wykonawców, producentowi fonogramu lub wideogramu przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania z fonogramu lub wideogramu w zakresie:

- 1) zwielokrotniania określoną techniką;
- 2) wprowadzenia do obrotu;
- 3) najmu oraz użyczenia egzemplarzy;
- 4) publicznego udostępniania fonogramu lub wideogramu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

5. W przypadku nadawania, reemitowania lub odtwarzania wprowadzonego do obrotu fonogramu lub wideogramu, producentowi przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

Art. 95.¹⁰ Prawo, o którym mowa w art. 94 ust. 4 i 5, wygasa z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym fonogram lub wideogram został sporządzony.

2. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 1, fonogram został opublikowany, prawo, o którym mowa w art. 94 ust. 4 i 5, wygasa z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym fonogram został opublikowany.

3. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 1, fonogram nie został opublikowany i jeżeli w tym okresie został rozpowszechniony, prawo, o którym mowa w art. 94 ust. 4 i 5, wygasa z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym fonogram został rozpowszechniony.

4. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 1, wideogram został opublikowany lub rozpowszechniony, prawo, o którym mowa w art. 94 ust. 4 i 5, wygasa z upływem

---

¹⁰ Art. 95 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 maja 2007 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 662) zmieniającej nin. ustawę z dniem 20 czerwca 2007 r. Przepisów art. 95 ust. 2 i 3 nie stosuje się do fonogramów, których ochrona na mocy dotychczasowych przepisów, wygasła przed dniem 23 grudnia 2002 r.

pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym miało miejsce pierwsze z tych zdarzeń.

Art. 95¹. 1. Do fonogramów stosuje się odpowiednio przepis art. 21 ust. 1, chyba że nadawanie odbywa się na podstawie umowy z uprawnionym.

2. Do fonogramów i wideogramów stosuje się odpowiednio przepisy art. 21¹.

Art. 96. Przepisy ustawy stosuje się do fonogramów i wideogramów:

- 1) których producent ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub siedzibę, lub
- 1¹) których producent ma na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego miejsce zamieszkania lub siedzibę, lub
- 2) które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

Oddział 3

Prawa do nadań programów

Art. 97. Bez uszczerbku dla praw twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów, organizacji radiowej lub telewizyjnej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania ze swoich nadań programów w zakresie:

- 1) utrwalania;
- 2) zwielokrotniania określoną techniką;
- 3) nadawania przez inną organizację radiową lub telewizyjną;
- 4) reemitowania;
- 5) wprowadzania do obrotu ich utrważeń;
- 6) odtwarzania w miejscach dostępnych za opłatą wstępu;
- 7) udostępniania ich utrważeń w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

Art. 98. Prawo, o którym mowa w art. 97, gaśnie z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku pierwszego nadania programu.

Art. 99. Przepisy ustawy stosuje się do nadań programów:

- 1) organizacji radiowej i telewizyjnej, która ma siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) organizacji radiowej i telewizyjnej, która ma siedzibę na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
- 3) które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

Oddział 3¹

Prawa do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych

Art. 99¹. Wydawcy, który jako pierwszy w sposób zgodny z prawem opublikował lub w inny sposób rozpowszechnił utwór, którego czas ochrony już wygasł, a jego eg-

zemplarze nie były jeszcze publicznie udostępniane, przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania tym utworem i korzystania z niego na wszystkich polach eksploatacji przez okres dwudziestu pięciu lat od daty pierwszej publikacji lub rozpowszechnienia.

Art. 99². Temu, kto po upływie czasu ochrony prawa autorskiego do utworu przygotował jego wydanie krytyczne lub naukowe, niebędące utworem, przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania takim wydaniem i korzystania z niego w zakresie, o którym mowa w art. 50 pkt 1 i 2, przez okres trzydziestu lat od daty publikacji.

Art. 99³. Przepisy art. 99¹ i art. 99² stosuje się odpowiednio do utworów i tekstów, które ze względu na czas ich powstania lub charakter nigdy nie były objęte ochroną prawa autorskiego.

Art. 99⁴. Przy wyznaczaniu czasu ochrony, o którym mowa w art. 99¹ i w art. 99², stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 i art. 39.

Art. 99⁵. 1. Przepisy ustawy stosuje się do pierwszych wydań:

- 1) których wydawca ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub siedzibę lub
- 2) których wydawca ma na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego miejsce zamieszkania lub siedzibę, lub
- 3) które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

2. Przepisy ustawy stosuje się do wydań naukowych i krytycznych, które:

- 1) zostały dokonane przez obywatela polskiego albo osobę zamieszkałą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) zostały ustalone po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

Oddział 4

Postanowienia wspólne dotyczące praw pokrewnych

Art. 100. Wykonywanie praw do artystycznych wykonań, fonogramów, wideogramów, nadań programów, a także pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych, podlega odpowiednio ograniczeniom wynikającym z przepisów art. 23–35.

Art. 101.¹¹ Do artystycznych wykonań, fonogramów, wideogramów, nadań programów, pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych stosuje się odpowiednio przepisy art. 1 ust. 4, art. 6, art. 6¹, art. 8 ust. 2, art. 22, art. 39, art. 51, art. 79 i art. 80.

Art. 102. 1. Na każdym egzemplarzu fonogramu lub wideogramu umieszcza się, poza oznaczeniami dotyczącymi autorstwa i artystycznego wykonawstwa, tytułami

---

¹¹ Art. 101 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 9 maja 2007 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 662) zmieniającej nin. ustawę z dniem 20 czerwca 2007 r.

utworów oraz datą sporządzenia, nazwisko lub firmę (nazwę) producenta oraz, w wypadku utrwalenia nadania, nazwę organizacji radiowej lub telewizyjnej.

2. Domniemywa się, że egzemplarze niespełniające wymogów określonych w ust. 1 zostały sporządzone bezprawnie.

Art. 103. Spory dotyczące praw pokrewnych należą do właściwości sądów okręgowych.

Rozdział 12

Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi

Art. 104. 1. Organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, zwanymi dalej „organizacjami zbiorowego zarządzania”, w rozumieniu ustawy, są stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy.

2. Do organizacji, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy prawa o stowarzyszeniach, z tym że:

- 1) członkiem organizacji może być również osoba prawna;
- 2) podjęcie przez organizację działalności określonej w ustawie wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 3) nadzór nad organizacjami sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela zezwolenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, organizacjom dającym rękojmię należytego zarządzania powierzonymi prawami.

3¹.¹² Organizacja zbiorowego zarządzania sporządza roczne sprawozdanie ze swojej działalności nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia bilansowego.

3².¹³ Organizacja zbiorowego zarządzania prowadzi księgi rachunkowe i sporządza sprawozdanie finansowe zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223, Nr 157, poz. 1241 i Nr 165, poz. 1316 oraz z 2010 r. Nr 47, poz. 278).

3³.¹⁴ Roczne sprawozdanie finansowe organizacji zbiorowego zarządzania podlega badaniu przez biegłego rewidenta. Wyboru biegłego rewidenta dokonuje organ kontroli wewnętrznej organizacji.

---

¹² Art. 104 ust. 3¹ dodany przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

¹³ Art. 104 ust. 3² dodany przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

¹⁴ Art. 104 ust. 3³ dodany przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

3⁴.¹⁵ Organizacja zbiorowego zarządzania niezwłocznie przekazuje sprawozdanie, o którym mowa w ust. 3¹, i sprawozdanie, o którym mowa w ust. 3², wraz z opinią i raportem biegłego rewidenta ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz podaje je do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na swojej stronie internetowej.

3⁵.¹⁶ Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres sprawozdania, o którym mowa w ust. 3¹, uwzględniając informacje na temat struktury organizacyjnej organizacji zbiorowego zarządzania, jej organów wewnętrznych i majątku oraz działalności w zakresie zbiorowego zarządzania i ochrony praw autorskich i praw pokrewnych, a także konieczność dokonania oceny prawidłowości realizacji przez organizację jej celów statutowych.

4. W przypadku stwierdzenia naruszenia zakresu udzielonego zezwolenia, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wzywa organizację do usunięcia naruszenia w wyznaczonym terminie z zagrożeniem cofnięcia zezwolenia.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, może być cofnięte, jeżeli organizacja:

- 1) nie wykonuje należycie obowiązków w zakresie zarządzania powierzonymi jej prawami autorskimi lub pokrewnymi oraz ich ochrony;
- 2) narusza przepisy prawa w zakresie udzielonego zezwolenia;
- 3)¹⁷ nie wypełnia obowiązku złożenia do zatwierdzenia tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, w przypadkach określonych w art. 21 ust. 1 i 2¹, art. 21¹ ust. 1 i art. 70 ust. 2¹, oraz na polu eksploatacji odtwarzania.

6. Decyzja ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o udzieleniu lub o cofnięciu zezwolenia na podjęcie wykonywania przez organizację zbiorowego zarządzania uprawnień określonych w ust. 1 podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 105. 1. Domniemywa się, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie. Na domniemanie to nie można się powołać, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania.

2. W zakresie swojej działalności organizacja zbiorowego zarządzania może się domagać udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat.

Art. 106. 1. Organizacja zbiorowego zarządzania jest obowiązana do jednakowego traktowania praw swoich członków oraz innych podmiotów przez siebie reprezentowanych w zakresie zarządzania tymi prawami lub dochodzenia ich ochrony.

---

¹⁵ Art. 104 ust. 3⁴ dodany przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

¹⁶ Art. 104 ust. 3⁵ dodany przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

¹⁷ Art. 104 ust. 5 pkt 3 dodany przez art. 1 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

2.¹⁸ Organizacja zbiorowego zarządzania nie może, bez ważnych powodów, odmówić zgody na korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych w granicach wykonywanego przez siebie zarządu.

3. Organizacja zbiorowego zarządzania nie może, bez ważnych powodów, odmówić podjęcia zarządzania prawem autorskim lub prawem pokrewnym. Zarządzanie to wykonuje zgodnie ze swoim statutem.

Art. 107.¹⁹ Jeżeli na danym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania, organizacją właściwą w rozumieniu ustawy jest organizacja, do której należy twórca lub uprawniony z tytułu prawa pokrewnego, a gdy twórca lub uprawniony z tytułu prawa pokrewnego nie należy do żadnej organizacji albo nie ujawnił swojego autorstwa – organizacja wskazana przez Komisję Prawa Autorskiego, o której mowa w art. 110¹.

Art. 107¹.²⁰ 1. Organizacje zbiorowego zarządzania mogą zawierać porozumienia dotyczące udzielania licencji na korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych oraz poboru wynagrodzeń z tytułu tego korzystania na zasadach określonych w tych porozumieniach.

2. Organizacje zbiorowego zarządzania zawierają porozumienia dotyczące wspólnego poboru wynagrodzeń za korzystanie z przedmiotów praw pokrewnych na polu eksploatacji odtwarzanie, na zasadach określonych w tych porozumieniach i zatwierdzonych tabelach wynagrodzeń.

3. Jeżeli w ciągu 6 miesięcy od daty prawomocnego zatwierdzenia tabel wynagrodzeń w sprawach, o których mowa w ust. 2, nie zostanie zawarte porozumienie dotyczące poboru wynagrodzeń za korzystanie z przedmiotów praw pokrewnych, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wyznaczy, w drodze decyzji, po zasięgnięciu opinii organizacji zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi, które w udzielonym im zezwoleniu, o którym mowa w art. 104 ust. 2 pkt 2, mają wskazane pole eksploatacji odtwarzanie, stowarzyszeń artystów wykonawców i producentów oraz organizacji zrzeszających podmioty korzystające z przedmiotów praw pokrewnych na polu eksploatacji odtwarzanie, jedną organizację zbiorowego zarządzania spośród organizacji reprezentujących uprawnionych z tytułu praw pokrewnych, do wykonywania wspólnego poboru, o którym mowa w ust. 2, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia efektywnego poboru wynagrodzeń i ich wypłaty uprawnionym oraz ocenę skuteczności i prawidłowości działania organizacji zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi na polu odtworzeń.

4. Organizacje zbiorowego zarządzania mogą, w drodze porozumienia, wskazać spośród siebie jedną organizację upoważnioną do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, 2 lub 3, bądź wyznaczyć podmiot, który w ich imieniu będzie te czynności wykonywać w oparciu o udzielone zezwolenia i pełnomocnictwa.

---

¹⁸ Art. 106 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

¹⁹ Art. 107 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

²⁰ Art. 107¹ dodany przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

Art. 108.²¹ (uchylony).

Art. 109.²² (uchylony).

Art. 110.²³ Wysokość wynagrodzeń dochodzonych w zakresie zbiorowego zarządzania przez organizacje zbiorowego zarządzania powinna uwzględniać wysokość wpływów osiąganych z korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych, a także charakter i zakres korzystania z tych utworów i przedmiotów praw pokrewnych.

Rozdział 12^{1 24} **Komisja Prawa Autorskiego**

Oddział 1 **Przepisy ogólne**

Art. 110¹. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego powołuje Komisję Prawa Autorskiego, zwaną dalej „Komisją”.

2. Do zadań Komisji należy:

- 1) rozpatrywanie spraw o zatwierdzenie i zmianę zatwierdzonych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych;
- 2) rozstrzyganie sporów dotyczących stosowania tabel, o których mowa w pkt 1;
- 3) rozstrzyganie sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1;
- 4) wskazywanie organizacji właściwej w rozumieniu ustawy, w przypadku, o którym mowa w art. 107;
- 5) rozpatrywanie spraw o odtworzenie akt oraz uzupełnienie lub sprostowanie orzeczenia Komisji;
- 6) rozpatrywanie spraw o wykładnię orzeczenia Komisji.

3. Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, do postępowań przed Komisją stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.

4. Przepisu art. 49 Kodeksu postępowania cywilnego nie stosuje się.

Art. 110². 1. Komisja składa się z trzydziestu arbitrów powoływanych spośród kandydatów, o których mowa w ust. 3.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ogłasza w co najmniej dwóch drukowanych dziennikach o zasięgu ogólnopolskim oraz w Biu-

---

²¹ Art. 108 uchylony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

²² Art. 109 uchylony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

²³ Art. 110 zmieniony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

²⁴ Rozdział 12¹ dodany przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

letynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej, nie później niż na 60 dni przed upływem kadencji Komisji, informację o rozpoczęciu procedury powoływania arbitrów Komisji i wyznacza termin do przedstawiania kandydatów, nie krótszy niż 30 dni od dnia publikacji ogłoszenia.

3. Kandydatów na arbitrów Komisji przedstawiają:

- 1) organizacje zbiorowego zarządzania;
- 2) stowarzyszenia twórców, artystów wykonawców i producentów;
- 3) organizacje zrzeszające podmioty korzystające z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych;
- 4) organizacje radiowe i telewizyjne.

4. Kandydaci na arbitrów Komisji powinni posiadać odpowiednią wiedzę oraz niezbędne doświadczenie zawodowe z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych.

5. Arbitrem Komisji nie może być osoba:

- 1) pełniąca funkcję w organie podmiotu, o którym mowa w ust. 3, niezależnie od tego, czy podmiot ten przedstawił kandydaturę arbitra;
- 2) skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub przestępstwo umyślne skarbowe lub w stosunku do której orzeczono zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego powołuje do Komisji piętnastu arbitrów spośród kandydatów przedstawionych przez podmioty wymienione w ust. 3 pkt 1 i 2 oraz piętnastu arbitrów przedstawionych przez podmioty wymienione w ust. 3 pkt 3 i 4.

7. Arbitra Komisji w wykonywaniu swojej funkcji jest niezależny.

8. Kadencja Komisji trwa 3 lata.

9. Arbitr Komisji nie może bez ważnych powodów odmówić pełnienia funkcji członka zespołu orzekającego Komisji oraz przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego Komisji.

Art. 110³. 1. Przed upływem terminu określonego w art. 110² ust. 8 mandat arbitra Komisji wygasa w przypadku jego śmierci albo odwołania.

2. Arbitra Komisji odwołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w przypadku:

- 1) zrzeczenia się pełnienia funkcji arbitra Komisji;
- 2) skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub przestępstwo umyślne skarbowe lub orzeczenia zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;
- 3) choroby uniemożliwiającej pełnienie funkcji arbitra Komisji, trwającej dłużej niż 6 miesięcy;
- 4) objęcia funkcji w organie podmiotu, o którym mowa w art. 110² ust. 3.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego powołuje nowego arbitra Komisji, na zasadach określonych w art. 110² ust. 1–6. Mandat nowo powołanego arbitra Komisji wygasa z upływem kadencji Komisji.

4. W przypadku gdy arbiter Komisji, o którym mowa w ust. 1, był członkiem zespołu orzekającego Komisji lub gdy arbiter będący członkiem zespołu orzekającego został wybrany na przewodniczącego lub zastępcę przewodniczącego Komisji, nowy członek zespołu orzekającego jest wybierany zgodnie z zasadami określonymi dla tego postępowania w terminie 7 dni.

Art. 110⁴. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ogłasza w swoim dzienniku urzędowym oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej nazwiska arbitrów wchodzących w skład Komisji oraz informacje o wygaśnięciu mandatu arbitra Komisji i powołaniu nowego arbitra Komisji.

Art. 110⁵. 1. Pierwsze posiedzenie Komisji odbywa się w terminie 14 dni od dnia jej powołania.

2. Pierwsze posiedzenie Komisji zwołuje i prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na posiedzeniu tym arbitrzy Komisji dokonują wyboru przewodniczącego Komisji.

3. Wybór przewodniczącego Komisji jest dokonywany większością 2/3 głosów w obecności co najmniej 20 arbitrów Komisji.

4. W przypadku niedokonania wyboru przewodniczącego na pierwszym posiedzeniu Komisji, przewodniczącego powołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w terminie 14 dni od dnia zakończenia posiedzenia Komisji.

5. Zastępca przewodniczącego Komisji jest wybierany, powoływany i odwoływany na wniosek przewodniczącego Komisji, który wskazuje kandydata na to stanowisko, na zasadach określonych w ust. 3.

6. Wniosek o odwołanie arbitra Komisji z funkcji przewodniczącego Komisji, ze wskazaniem kandydatów na to stanowisko, może złożyć co najmniej dziesięciu arbitrów.

7. Przewodniczący Komisji, w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6, zwołuje posiedzenie Komisji, na którym wniosek poddaje się pod głosowanie według zasad określonych w ust. 3.

8. Przewodniczący Komisji oraz jego zastępca nie mogą być członkami zespołów orzekających Komisji.

9. Przewodniczący Komisji wykonuje czynności określone w art. 130 § 1–4 i art. 130² § 1 i 2 Kodeksu postępowania cywilnego oraz przekazuje sprawy do rozpoznania przez właściwy zespół orzekający Komisji.

Art. 110⁶. 1. Posiedzenia zespołów orzekających Komisji odbywają się w obecności co najmniej 2/3 składu trzosobowego zespołu orzekającego i 3/5 składu pięciosobowego zespołu orzekającego.

2. Orzeczenia zespołu orzekającego Komisji zapadają większością głosów składu zespołu orzekającego.

3. Orzeczenia kończące postępowanie zapadają w obecności całego składu zespołu orzekającego Komisji.

4. Orzeczenia kończące postępowanie doręczają się z urzędu uczestnikom wraz z uzasadnieniem.

5. Przewodniczący Komisji publikuje wszystkie orzeczenia zespołów orzekających Komisji w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 110⁷. Przewodniczącemu Komisji i jego zastępcy przysługuje wynagrodzenie miesięczne w wysokości dwukrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, za poprzedni kwartał, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, wypłacane z budżetu państwa, z części będącej w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 110⁸. 1. Członkom zespołów orzekających Komisji przysługuje wynagrodzenie:

- 1) za udział w orzekaniu w sprawach, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 1 – w wysokości dwukrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w kwartale poprzedzającym złożenie wniosku, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”,
- 2) za udział w postępowaniu mediacyjnym w sprawach, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 2 i 3 – w wysokości przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1,
- 3) za udział w orzekaniu w sprawach, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 4 – w wysokości przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1,
- 4) za udział w orzekaniu w sprawach, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 5 i 6 – w wysokości 1/3 przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1

– wypłacane po wydaniu orzeczenia kończącego postępowanie przed Komisją lub po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego.

2. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, jest wypłacane z budżetu państwa, z części będącej w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. W przypadku, o którym mowa w art. 110³ ust. 4, wynagrodzenie jest wypłacane członkom zespołu orzekającego Komisji, proporcjonalnie do liczby posiedzeń, w których brali udział.

Art. 110⁹. 1. Wniosek w sprawie należącej do właściwości Komisji podlega opłacie w wysokości:

- 1) dziesięciokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w kwartale poprzedzającym złożenie wniosku, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” – w sprawach, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 1;
- 2) trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1 – w sprawach, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 2–4;
- 3) przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1 – w sprawach o wykładnię orzeczenia Komisji wydanego w składzie trzyosobowym;
- 4) jednego i 2/3 przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1 – w sprawach o wykładnię orzeczenia Komisji wydanego w składzie pięcioosobowym.

2. Opłatę wnosi się wraz z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, na rachunek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
3. Opłaty, o których mowa w ust. 1, stanowią dochód budżetu państwa.
4. Nie pobiera się opłat od wniosków, o których mowa w art. 110¹ ust. 2 pkt 5.

Art. 110¹⁰. Obsługę techniczno-organizacyjną Komisji zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Oddział 2

Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń

Art. 110¹¹. 1. Sprawy o zatwierdzanie tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych rozpatruje zespół orzekający Komisji w składzie pięcioposobowym.

2. W terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku w sprawie, o której mowa w ust. 1, przewodniczący Komisji wyznacza z listy arbitrów Komisji do zespołu orzekającego Komisji dwóch arbitrów przedstawionych do Komisji przez podmioty wymienione w art. 110² ust. 3 pkt 1 i 2 oraz dwóch arbitrów przedstawionych do Komisji przez podmioty wymienione w art. 110² ust. 3 pkt 3 i 4.

3. Arbitrzy Komisji wyznaczeni zgodnie z ust. 2, na posiedzeniu zwołanym przez przewodniczącego Komisji, wybierają przewodniczącego zespołu orzekającego Komisji z listy arbitrów Komisji, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej trzech arbitrów.

4. Jeżeli arbitrzy Komisji nie wybiorą przewodniczącego zespołu orzekającego Komisji w terminie miesiąca od dnia ich wyznaczenia do zespołu orzekającego, zostanie on wyznaczony przez przewodniczącego Komisji.

Art. 110¹². 1. Wniosek o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych objętych zbiorowym zarządzaniem składa organizacja zbiorowego zarządzania. Wniosek o zatwierdzenie wspólnej tabeli może złożyć wspólnie kilka organizacji.

2. Organizacja zbiorowego zarządzania jest obowiązana do przedłożenia Komisji do zatwierdzenia tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych w przypadkach, o których mowa w art. 21 ust. 1 i 2¹, art. 21¹ ust. 1 i art. 70 ust. 2¹, oraz na polu eksploatacji odtwarzanie.

3. Sprawy z wniosków o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń na polu eksploatacji odtwarzanie podlegają wspólnemu rozpoznaniu w ramach jednego postępowania.

4. We wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń określa się:

- 1) pola eksploatacji, których dotyczy tabela wynagrodzeń;
- 2) kategorie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, których dotyczy tabela wynagrodzeń;
- 3) kategorie podmiotów uprawnionych, na rzecz których wnioskodawca działa;
- 4) wysokość stawek wynagrodzenia.

5. Organizacja zbiorowego zarządzania we wnioskach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń ma obowiązek przedstawić niższe stawki wynagrodzeń obowiązujące podmio-

ty prowadzące działalność kulturalną oraz instytucje oświatowe, korzystające z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w zakresie prowadzonej przez nie działalności statutowej, jeżeli to korzystanie nie łączy się z osiągnięciem korzyści majątkowych.

6. Uczestnikami postępowania w sprawach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń są:

- 1) wnioskodawca;
- 2) inne organizacje zbiorowego zarządzania, które w udzielonym im zezwoleniu, o którym mowa w art. 104 ust. 2 pkt 2, mają wskazane pola eksploatacji, których dotyczą tabele wynagrodzeń, jeżeli złożą wniosek o udział w tym postępowaniu, w terminie wyznaczonym, zgodnie z ust. 8, przez przewodniczącego zespołu orzekającego Komisji;
- 3) organizacje zrzeszające podmioty korzystające z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, których działalność obejmuje pola eksploatacji wynikające z tabel wynagrodzeń, jeżeli złożą wniosek o udział w tym postępowaniu, w terminie wyznaczonym, zgodnie z ust. 8, przez przewodniczącego zespołu orzekającego Komisji.

7. Na postanowienie o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

8. Przewodniczący zespołu orzekającego Komisji zamieszcza w co najmniej dwóch drukowanych dziennikach o zasięgu ogólnopolskim oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ogłoszenie o wszczęciu postępowania w sprawie o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń i wzywa zainteresowane podmioty, o których mowa w ust. 6 pkt 2 i 3, do wstępowania do postępowania, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni od dnia publikowania ogłoszenia.

Art. 110¹³. 1. Postępowanie w sprawie o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń przed zespołem orzekającym Komisji nie może trwać dłużej niż 6 miesięcy, chyba że wszyscy uczestnicy postępowania wyrażą zgodę na określone przedłużenie tego terminu.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, za zgodą uczestników postępowania, zespół orzekający Komisji może przedłużyć termin, o którym mowa w ust. 1, na dalszy czas oznaczony, niezbędny do wydania orzeczenia w sprawie.

3. W przypadku niezakończenia postępowania w terminach, o których mowa w ust. 1 i 2, zespół orzekający Komisji umarza postępowanie.

4. Zespół orzekający Komisji zatwierdza albo odmawia zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, w całości albo w części. W zakresie, w którym odmówił jej zatwierdzenia, przedstawia na piśmie propozycje zmian w przedłożonej do zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, wraz z ich uzasadnieniem.

5. Wydając orzeczenie, zespół orzekający Komisji bierze pod uwagę:

- 1) kryteria określone w art. 110;
- 2) kwotę ogólnego obciążenia podmiotów korzystających z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na rzecz wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania z tytułu korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych na danym polu eksploatacji;
- 3) zebrany w sprawie materiał dowodowy;
- 4) stanowiska uczestników postępowania;
- 5) uzasadniony interes społeczny.

6. Zatwierdzone tabele wynagrodzeń zawierają stawki wynagrodzeń, określone kwotowo lub procentowo.

7. Przewodniczący Komisji publikuje zatwierdzone tabele wynagrodzeń w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

8. Organizacje zbiorowego zarządzania do dnia 15 lutego każdego roku dokonują waloryzacji określonych kwotowo stawek wynagrodzeń w oparciu o średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłaszany przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za ostatni rok oraz przekazują informację o zwaloryzowanych stawkach wynagrodzeń przewodniczącemu Komisji. Stawki te są publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 110¹⁴. 1. Uczestnik niezadowolony z orzeczenia Komisji może złożyć, w terminie 14 dni od dnia doręczenia mu orzeczenia z uzasadnieniem, wniosek o zatwierdzenie albo odmowę zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, w całości albo w części, przez sąd.

2. W przypadku złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, przewodniczący Komisji przekazuje go w terminie 14 dni wraz z aktami sprawy do sądu oraz publikuje informację o złożeniu tego wniosku w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Jeżeli postępowanie zostało umorzone z przyczyn, o których mowa w art. 110¹³ ust. 3, wnioskodawca może, w terminie 14 dni od dnia otrzymania orzeczenia o umorzeniu postępowania przed zespołem orzekającym Komisji, złożyć wniosek o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń przez sąd. W przypadku złożenia wniosku przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

4. W razie niezłożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, orzeczenie Komisji o zatwierdzeniu tabeli wynagrodzeń staje się prawomocne. W razie złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, orzeczenie Komisji o zatwierdzeniu tabeli wynagrodzeń staje się prawomocne w części co do której nie złożono wniosku. W zakresie, w którym orzeczenie odmawia zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, prawomocne stają się zawarte w orzeczeniu propozycje zmian w przedłożonej do zatwierdzenia tabeli, w części co do której nie złożono wniosku, o którym mowa w ust. 1.

5. Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 1, powoduje utratę mocy orzeczenia Komisji w całości albo w części, co do której wniosek został złożony.

Art. 110¹⁵. W przypadku istotnej zmiany okoliczności stanowiących podstawę orzeczenia w sprawie zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, każdy z uczestników postępowania, może złożyć do Komisji wniosek o zmianę zatwierdzonej tabeli wynagrodzeń. Do postępowania w sprawie zmiany zatwierdzonej tabeli wynagrodzeń stosuje się przepisy dotyczące zatwierdzania tabel wynagrodzeń.

Art. 110¹⁶. 1. Stawki określone w zatwierdzonych tabelach wynagrodzeń stosuje się w umowach, których stroną jest organizacja zbiorowego zarządzania.

2. Postanowienia umowne określające wynagrodzenie mniej korzystne dla twórców oraz uprawnionych z tytułu praw pokrewnych, niż wynikałoby to z zatwierdzonych tabel wynagrodzeń, są nieważne, a ich miejsce zajmują odpowiednie postanowienia tych tabel.

Oddział 3

Wskazywanie organizacji właściwej w rozumieniu ustawy

Art. 110¹⁷. 1. Organizację właściwą w rozumieniu ustawy, w przypadkach, o których mowa w art. 107, wskazuje zespół orzekający Komisji w składzie dwóch arbitrów Komisji oraz przewodniczącego zespołu, wyznaczonych z listy arbitrów Komisji przez przewodniczącego Komisji.

2. Wniosek w sprawie, o której mowa w ust. 1, może złożyć:

- 1) twórca lub uprawniony z tytułu prawa pokrewnego;
- 2) organizacja zbiorowego zarządzania, która na podstawie treści udzielonego jej zezwolenia, o którym mowa w art. 104 ust. 2 pkt 2, zarządza prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi do tej samej kategorii utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, na polu eksploatacji, którego dotyczy wniosek;
- 3) organizacja zrzeszająca podmioty korzystające z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych;
- 4) podmiot korzystający z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych.

3. Uczestnikami postępowania, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) wnioskodawca;
- 2) organizacje zbiorowego zarządzania, które na podstawie treści udzielonego im zezwolenia, o którym mowa w art. 104 ust. 2 pkt 2, zarządzają prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi do tej samej kategorii utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, na polu eksploatacji, którego dotyczy wniosek;
- 3) organizacje zrzeszające podmioty korzystające z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, których działalność objęta jest zakresem wniosku, jeżeli złożą wniosek o udział w tym postępowaniu.

4. Na postanowienie o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

5. Przewodniczący zespołu orzekającego Komisji zamieszcza ogłoszenie o wszczęciu postępowania, o którym mowa w ust. 1. Do ogłoszenia stosuje się przepis art. 110¹² ust. 8.

6. Od orzeczenia zespołu orzekającego Komisji wydanego w trybie określonym w ust. 1–4, w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia, przysługuje odwołanie do sądu. W postępowaniu toczącym się wskutek wniesienia odwołania stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o apelacji.

Oddział 4

Rozstrzyganie sporów

Art. 110¹⁸. 1. Spory dotyczące stosowania zatwierdzonych prawomocnie tabel wynagrodzeń oraz spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1, mogą być rozpatrywane w drodze postępowania medacyjnego pomiędzy stronami.

2. Mediacja jest dobrowolna.

3. Przewodniczący Komisji wyznacza mediatora z listy arbitrów Komisji; jednakże strony mogą wybrać z tej listy innego mediatora.

4. Mediator może przedstawiać stronom propozycje ugody. Jeżeli żadna ze stron w terminie trzech miesięcy od dnia przedłożenia propozycji ugody nie zgłosi sprzeciwu, propozycję uważa się za przyjętą.

5. Do postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o mediacji.

Oddział 5 **Pozostałe postępowania**

Art. 110¹⁹. 1. Sprawy o odtworzenie akt rozpatrują zespoły orzekające Komisji w składzie dwóch arbitrów Komisji oraz przewodniczącego, wyznaczonych z listy arbitrów Komisji przez przewodniczącego Komisji.

2. Do postępowania przed Komisją w sprawie o odtworzenie akt stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu w razie zaginięcia lub zniszczenia akt.

3. Sprawy o uzupełnienie, sprostowanie lub wykładnię orzeczenia Komisji rozpatruje zespół orzekający Komisji w takim samym składzie, który wydał orzeczenie w sprawie.

Oddział 6 **Postępowanie przed sądem**

Art. 110²⁰. 1. Sądem właściwym do rozpoznawania spraw, o których mowa w art. 110¹⁴ ust. 1 i 3 oraz art. 110¹⁷ ust. 6, jest sąd okręgowy.

2. Minister Sprawiedliwości wyznaczy, w drodze rozporządzenia, jeden sąd okręgowy właściwy do rozpoznawania spraw, o których mowa w ust. 1.

3. Wnioski, o których mowa w art. 110¹⁴ ust. 1 i 3, oraz odwołanie, o którym mowa w art. 110¹⁷ ust. 6, wnosi się za pośrednictwem Komisji.

Art. 110²¹. Sąd, o którym mowa w art. 110²⁰ ust. 2, rozpoznaje także zażalenia na orzeczenia zespołów orzekających Komisji wydane w toku postępowaniu przed Komisją.

Art. 110²². 1. Uczestnikami w sprawie są:

- 1) wnioskodawca;
- 2) podmiot składający wniosek o odmowę zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń albo odwołanie, o którym mowa w art. 110¹⁷ ust. 6;
- 3) podmioty uczestniczące w postępowaniu przed Komisją, jeżeli przystąpią do postępowania przed jego zakończeniem w drugiej instancji.

2. Na postanowienie o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 110²³. W sprawach z wniosków, o których mowa w art. 110¹⁴ ust. 1 i 3, sąd orzeka o zatwierdzeniu lub odmowie zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, w całości albo w części, biorąc pod uwagę kryteria określone w art. 110¹³ ust. 5. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie doręczane jest z urzędu przewodniczącemu Komisji.

Rozdział 12²⁵

Kontrola produkcji nośników optycznych

Art. 110²⁴. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowe-
go sprawuje kontrolę w zakresie produkcji i zwielokrotniania nośników optycznych,
w szczególności w celu zapewnienia ich zgodności z udzielonymi przez uprawnionych,
na podstawie niniejszej ustawy, upoważnieniami.

Art. 110²⁵. Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie, o któ-
rym mowa w art. 110²⁴, jest obowiązany do stosowania kodów identyfikacyjnych we
wszystkich urządzeniach i ich elementach, podczas procesu produkcji nośników op-
tycznych.

Art. 110²⁶. 1. Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie, o któ-
rym mowa w art. 110²⁴, informuje ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dzie-
dzictwa narodowego o przedmiocie i zakresie prowadzonej działalności w terminie
trzydziestu dni od dnia rozpoczęcia tej działalności.

2. Przedsiębiorca przekazuje ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony
dziedzictwa narodowego informacje dotyczące:

- 1) imienia i nazwiska, miejsca zamieszkania i adresu albo nazwy, siedziby i adresu,
osób uprawnionych do jego reprezentowania, a także miejsca wykonywania dzia-
łalności;
- 2) posiadanych urządzeń do produkcji i zwielokrotniania nośników optycznych;
- 3) zastosowanych, we wszystkich urządzeniach i ich elementach, podczas procesu
produkcji, kodach identyfikacyjnych.

3. Przedsiębiorca przekazuje, w terminie do dziesiątego dnia każdego miesiąca, in-
formacje za okres miesiąca poprzedzającego, dotyczące:

- 1) zbiorczej wielkości produkcji i jej rodzaju;
- 2) wykonywania zamówień poza miejscem prowadzenia działalności;
- 3) rozporządzenia urządzeniami do produkcji i zwielokrotniania nośników op-
tycznych.

4. Pierwsze przekazanie przez przedsiębiorcę informacji, o których mowa w ust. 3,
następuje w terminie do dziesiątego dnia miesiąca następującego po miesiącu przeka-
zania przez przedsiębiorcę informacji, o których mowa w ust. 1, za okres od dnia roz-
poczęcia działalności gospodarczej w zakresie, o którym mowa w art. 110²⁴, nie dłuższy
jednak niż dwa poprzednie miesiące.

5. Przedsiębiorca niezwłocznie informuje ministra właściwego do spraw kultury
i ochrony dziedzictwa narodowego o wszelkich zmianach informacji, o których
mowa w ust. 2.

6. Informacje są składane na formularzach.

7. Przedsiębiorca przechowuje dokumentację stanowiącą podstawę sporządzenia
informacji, o których mowa w ust. 2 i 3, przez okres pięciu lat.

---

²⁵ Rozdział 12² zmieniony i według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 8 lipca
2010 r. (Dz. U. Nr 152, poz. 1016) zmieniającej nin. ustawę z dniem 21 października 2010 r.

Art. 110²⁷. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowe prowadzi rejestr informacji, o których mowa w art. 110²⁶.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela każdemu, kto ma w tym interes prawny, informacji zawartych w rejestrze, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie naruszenia praw autorskich lub praw pokrewnych, w zakresie niezbędnym do dochodzenia ich ochrony.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia rejestru informacji, tryb przekazywania informacji przez przedsiębiorcę oraz wzory formularzy,
- 2) rodzaje kodów identyfikacyjnych zgodnych ze standardami międzynarodowymi w tym zakresie,

uwzględniając konieczność zapewnienia przejrzystości zapisu informacji znajdujących się w rejestrze oraz nieobciążanie przedsiębiorcy nadmiernymi utrudnieniami w zakresie prowadzonej działalności.

Art. 110²⁸. 1. W ramach sprawowanej kontroli minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może, w każdym czasie, z uwzględnieniem przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, zarządzić przeprowadzenie kontroli działalności przedsiębiorcy w zakresie zgodności ze stanem faktycznym informacji, o których mowa w art. 110²⁶.

2. Kontrolę przeprowadza kontroler na podstawie pisemnego, imiennego upoważnienia zawierającego wskazanie przedsiębiorcy, przedmiotu, zakresu i terminu rozpoczęcia i zakończenia kontroli oraz dowodu tożsamości.

3. Przedsiębiorca udostępnia na żądanie kontrolera wszystkie dokumenty i materiały niezbędne do przeprowadzenia kontroli.

4. Kontroler ma prawo do:

- 1) wstępu na teren nieruchomości, do obiektu, lokalu lub ich części należących do przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie, o którym mowa w art. 110²⁴;
- 2) wglądu do dokumentów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej będącej przedmiotem kontroli, z zachowaniem przepisów o ochronie tajemnic ustawowo chronionych;
- 3) żądania od pracowników ustnych i pisemnych wyjaśnień;
- 4) zabezpieczania dowodów.

Art. 110²⁹. 1. Wyniki przeprowadzonej kontroli kontroler przedstawia w protokole kontroli.

2. Protokół kontroli sporządza się w dwóch egzemplarzach; jeden egzemplarz otrzymuje przedsiębiorca.

3. Protokół kontroli podpisują kontroler i przedsiębiorca.

4. W przypadku odmowy albo niemożliwości podpisania protokołu kontroli przez przedsiębiorcę protokół podpisuje tylko kontroler, dokonując w protokole stosownej adnotacji o tej odmowie albo o przyczynach uniemożliwiających podpisanie protokołu kontroli.

Art. 110³⁰ 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego sporządza w terminie 30 dni od dnia podpisania protokołu kontroli wystąpienie pokontrolne, które niezwłocznie przekazuje przedsiębiorcy.

2. Przedsiębiorca, w terminie czternastu dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, może zgłosić na piśmie zastrzeżenia do ustaleń i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym.

Rozdział 13

Fundusz Promocji Twórczości

Art. 111. 1. Tworzy się Fundusz Promocji Twórczości, zwany dalej „Funduszem”.

2. Funduszem dysponuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. ²⁶ Fundusz jest państwowym funduszem celowym.

Art. 111¹ 1. Podstawą gospodarki finansowej Funduszu jest roczny plan finansowy, sporządzany na każdy rok budżetowy i zatwierdzany przez dysponenta Funduszu.

2. Roczny plan finansowy określa w szczególności:

- 1) przychody i wydatki;
- 2) stan środków obrotowych Funduszu na początek i koniec roku budżetowego;
- 3) należności i zobowiązania.

3. Sprawozdania budżetowe z wykonania rocznego planu finansowego Funduszu sporządza się w terminach i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 112. Przychodami Funduszu są:

- 1) wpływy określone w art. 40;
- 2) wpływy określone w art. 79 ust. 2;
- 3) dobrowolne wpłaty, zapisy i darowizny;
- 4) inne wpływy.

Art. 113. Środki Funduszu przeznacza się na:

- 1) stypendia dla twórców;
- 2) pokrycie w całości lub w części kosztów wydań utworów o szczególnym znaczeniu dla kultury i nauki polskiej oraz wydań dla niewidomych;
- 3) pomoc socjalną dla twórców.

Art. 113¹. Do wpłat, o których mowa w art. 40, stosuje się przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.), z tym że uprawnienia organów podatkowych określone w tej ustawie przysługują ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 114. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii właściwych stowarzyszeń twórców, powołuje komisję opi-

---

²⁶ Art. 111 ust. 3 zmieniony przez art. 19 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1241) z dniem 1 stycznia 2010 r.

niującą wnioski w sprawie dofinansowania wydań utworów o szczególnym znaczeniu dla kultury i nauki polskiej, wydań dla niewidomych oraz o przyznanie stypendiów i pomocy socjalnej dla twórców.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, podmioty uprawnione do występowania z wnioskiem o przyznanie środków z Funduszu oraz wymogi formalne, jakim powinien odpowiadać wniosek, uwzględniając konieczność właściwej realizacji zadań Funduszu.

Rozdział 14

Odpowiedzialność karna

Art. 115. 1. Kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie.

3. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w inny sposób niż określony w ust. 1 lub ust. 2 narusza cudze prawa autorskie lub prawa pokrewne określone w art. 16, art. 17, art. 18, art. 19 ust. 1, art. 19¹, art. 86, art. 94 ust. 4 lub art. 97, albo nie wykonuje obowiązków określonych w art. 19³ ust. 2, art. 20 ust. 1–4, art. 40 ust. 1 lub ust. 2, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 116. 1. Kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

3. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

4. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 117. 1. Kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom w celu rozpowszechnienia utrwała lub zwiłokrotnia cudzy utwór w wersji oryginalnej lub w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 118. 1. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przedmiot będący nośnikiem utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu rozpowszechnianego lub zwielokrotnionego bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom nabywa lub pomaga w jego zbyciu albo przedmiot ten przyjmuje lub pomaga w jego ukryciu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 5.

3. Jeżeli na podstawie towarzyszących okoliczności sprawca przestępstwa określonego w ust. 1 lub 2 powinien i może przypuszczać, że przedmiot został uzyskany za pomocą czynu zabronionego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 118¹. 1. Kto wytwarza urządzenia lub ich komponenty przeznaczone do niedozwolonego usuwania lub obchodzenia skutecznych technicznych zabezpieczeń przed odtwarzaniem, przegrywaniem lub zwielokrotnianiem utworów lub przedmiotów praw pokrewnych albo dokonuje obrotu takimi urządzeniami lub ich komponentami, albo reklamuje je w celu sprzedaży lub najmu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

2. Kto posiada, przechowuje lub wykorzystuje urządzenia lub ich komponenty, o których mowa w ust. 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 119. Kto uniemożliwia lub utrudnia wykonywanie prawa do kontroli korzystania z utworu, artystycznego wykonania, fonogramu lub wideogramu albo odmawia udzielenia informacji przewidzianych w art. 47, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 120. (uchylony).

Art. 121. 1. W wypadku skazania za czyn określony w art. 115, 116, 117, 118 lub 118¹, sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących z przestępstwa, chociażby nie były własnością sprawcy.

2. W wypadku skazania za czyn określony w art. 115, 116, 117 lub 118, sąd może orzec przepadek przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa, chociażby nie były własnością sprawcy.

Art. 122. Ściganie przestępstw określonych w art. 116 ust. 1, 2 i 4, art. 117 ust. 1, art. 118 ust. 1, art. 118¹ oraz art. 119 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 122¹. W sprawach o przestępstwa określone w art. 115–119 pokrzywdzonym jest również właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

Art. 123. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może wyznaczyć sądy rejonowe właściwe do rozpoznawania spraw o przestępstwa, o których mowa w art. 115–119 – na obszarze właściwości danego sądu okręgowego.

Rozdział 15

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 124. 1. Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

- 1) ustalonych po raz pierwszy po jej wejściu w życie;
- 2) do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych nie wygasły;
- 3) do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych wygasły, a które według niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony, z wyłączeniem okresu między wygaśnięciem ochrony według ustawy dotychczasowej i wejściem w życie niniejszej ustawy. Ustawa nie narusza własności egzemplarzy utworów rozpowszechnionych przed dniem jej wejścia w życie.

2. Przepis ust. 1 pkt 3 stosuje się do utworów obywateli obcych stale zamieszkałych za granicą, pod warunkiem wzajemności.

3. (uchylony).

4. Postanowienia umów, zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy, sprzeczne z przepisami art. 75 ust. 2 i 3 są nieważne.

Art. 125. 1. Przepisy ustawy stosuje się do artystycznych wykonań:

- 1) ustalonych po raz pierwszy po jej wejściu w życie;
- 2) w zakresie korzystania z nich po jej wejściu w życie, jeżeli według przepisów niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony.

2. Ustawa nie narusza własności egzemplarzy, na których utrwalono artystyczne wykonanie przed dniem jej wejścia w życie.

Art. 126. 1. Przepisy ustawy stosuje się do:

- 1) fonogramów i wideogramów, które zostały sporządzone po jej wejściu w życie;
- 2) programów radiowych i telewizyjnych, które zostały nadane po jej wejściu w życie;
- 3) fonogramów i wideogramów oraz programów radiowych i telewizyjnych, które według niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony.

2. Zasady, o której mowa w ust. 1 pkt 3, nie stosuje się do korzystania przez szkoły w celach dydaktycznych ze sporządzonych przed dniem wejścia w życie ustawy nadań, fonogramów i wideogramów niebędących filmami fabularnymi oraz spektaklami teatralnymi, a także do korzystania z utrwalonych na fonogramach i wideogramach artystycznych wykonań.

Art. 127. 1. Jeżeli rozpoczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy korzystanie z utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub programu radiowego albo telewizyjnego było według przepisów dotychczasowych dozwolone, natomiast po tej dacie wymaga zezwolenia, to może być ono dokończony, pod warunkiem że uprawniony otrzymał stosowne wynagrodzenie.

2. Z zastrzeżeniem ust. 3, dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy czynności prawne odnoszące się do prawa autorskiego są skuteczne i podlegają ocenie według przepisów prawa dotychczasowego; odnosi się to również do zdarzeń innych niż czynności prawne.

3. Ustawę stosuje się do umów długoterminowych, które zawarte zostały przed dniem jej wejścia w życie, w odniesieniu do okresu następującego po tej dacie oraz do

zobowiązań, które powstały przed dniem wejścia w życie ustawy, w odniesieniu do skutków prawnych zdarzeń następujących po tej dacie, nie związanych z istotą zobowiązania.

4. Umowy zawarte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nie obejmują praw pokrewnych, chyba że strony postanowiły inaczej.

Art. 127¹. Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze zarządzenia, utworzy zespół do spraw przeciwdziałania naruszeniom prawa autorskiego i praw pokrewnych oraz określi jego skład, zadania i tryb działania.

Art. 128. Traci moc ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz. U. Nr 34, poz. 234, z 1975 r. Nr 34, poz. 184 i z 1989 r. Nr 35, poz. 192).

Art. 129. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisu art. 124 ust. 3, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Bibliografia

- Bieńkowska E., *Europejski nakaz ochrony – istota i znaczenie*, Zeszyty Prawnicze UKSW 2012, nr 12.4
- Bieńkowska E., *Europejskie standardy ochrony prywatności ofiar przestępstw*, Prok. i Pr. 2013, nr 9
- Bieńkowska E., Mazowiecka L., *Ofiara przestępstwa w dokumentach międzynarodowych*, Warszawa 2009
- Bieńkowska E., Mazowiecka L., *Uprawnienia pokrzywdzonego przestępstwem*, Warszawa 2009, 2011 i 2014
- Czachórski W., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1994
- Drabikowska A., Wróblewski B., *Co widział Janek?*, Gazeta Wyborcza z 6 lutego 2008 r.
- Górny J., *Wiejski Casanova zabił krawcową*, Fakt z 2 czerwca 2009 r.
- Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2008
- Jagielski M., *Prawo do ochrony danych osobowych. Standardy europejskie*, Warszawa 2010
- Jak skutecznie chronić ofiary przemocy w rodzinie? Ofiary wysokiego ryzyka, standardy międzynarodowe, polskie realia*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2013
- Jaskuła A., *Uzyskiwanie informacji o postępowaniu przygotowawczym w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej*, Prok. i Pr. 2013, nr 2
- Kolińska-Dąbrowska A., *Łowcy nieszczęść*, Gazeta Wyborcza z 20 lipca 2009 r.
- Kompensata państwowa dla ofiar przestępstw w Polsce. Teraźniejszość i przyszłość*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2012
- Mediacja karna jako forma sprawiedliwości naprawczej*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2011
- Mediacja karna jako instytucja ważna dla pokrzywdzonego*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2013

- Mediacja w praktyce prokuratorskiej – dziś i jutro*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2012
- Ochrona danych osobowych*, red. M. Wyrzykowski, Warszawa 1999
- Ofiary przestępstw z nienawiści*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2013
- Patora T., Stelmasiak M., Witkowski P., *Łowcy skór – reportaż o łódzkich handlarzach zwłok*, *Gazeta Wyborcza* z 23 stycznia 2002 r.
- Polska Karta Praw Ofiary*, Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa, październik 1999 r.
- Poszanowanie godności ofiar przestępstw*, red. A.M. Gudebska-Rusiecka, Legionowo 2002
- Pozycja ofiary w procesie karnym – standardy europejskie a prawo krajowe*, red. T. Cielecki, J. Banach-Gutierrez, A. Suchorska, Szczytno 2008
- Relacje o przestępstwach i procesach karnych w prasie codziennej w Niemczech i w Polsce*, red. D. Dölling, K.H. Gössl, S. Waltoś, tłum. Z. Berdychowska, K. Krajewska, Kraków 1997
- Schneider H.J., *Zysk z przestępstwa. Środki masowego przekazu a zjawiska kryminalne*, red. B. Hołyst, tłum. W. Spirydowicz, Warszawa 1992
- Victims – Support and Assistance*, Strasbourg 2006
- Wiktymizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2012
- Wróblewski B., *Egzekucje domowe*, *Gazeta Wyborcza – Gazeta Stołeczna* z 6 sierpnia 2005 r.
- Wytyczne Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przysługującego dzieciom*, Monografia nr 5, Council of Europe/European Union, Strasbourg–Luxembourg 2012

■ Ochrona życia prywatnego i rodzinnego jest jednym z uniwersalnych praw człowieka, szczególnie ważnym w odniesieniu do danych osobowych i wizerunku ofiary przestępstwa.

■ Jej standardy wyznaczają akty prawa międzynarodowego, które są później uwzględniane w krajowych unormowaniach prawnych. Podstawowy standard wyznacza obecnie przepis art. 21 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW, który ma zostać wdrożony do polskiego systemu prawnego do dnia 16 listopada 2015 r. Autorzy publikacji udzielają odpowiedzi na pytanie, czy polskie unormowania w omawianym zakresie są wystarczające.

■ Opracowanie wzbogacone zostało o teksty najważniejszych unijnych aktów prawnych dotyczących ochrony danych osobowych, które można pobrać z ogólnodostępnej strony www.ofiarom-przestepstw.lex.pl.

